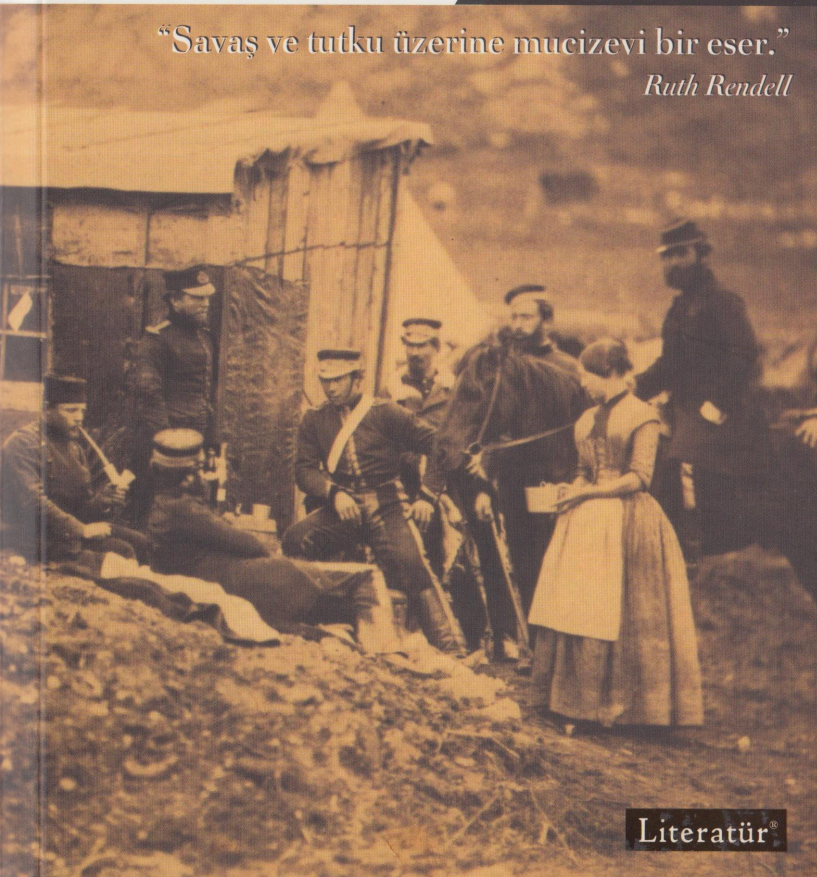
Efendi Georgie

BERYL BAINBRIDGE

ÇEVİREN YELİZ AYAN

"Savaş ve tutku üzerine mucizevi bir eser."
Ruth Rendell

Literatür®

EFENDİ GEORGIE BERYL BAINBRIDGE

TARİH
içinde
ROMAN
içinde
TARİH

LİTERATÜR
TARİHSEL
ROMANLAR
DİZİSİ

BERYL BAINBRIDGE

Efendi Georgie

ÇEVİREN

YELİZ AYAN

LİTERATÜR YAYINLARI: 525
Tarihsel Romanlar Dizisi: 31

EFENDİ GEORGIE
Beryl Bainbridge

Kitabın Özgün Adı:
Master Georgie

Çeviren
Yeliz Ayan

Yayın Yönetmeni
Abdullah Yılmaz

Yayına Hazırlayan
Işıl Özgüner

Kapak Tasarımı
Mithat Çınar

Baskı Öncesi Hazırlık
Emel Atik

Birinci Basım, Eylül 2007

Baskı ve Cilt:
Şefik Matbaası
Tel: (0212) 472 15 00

ISBN: 978-975-04-0422-1

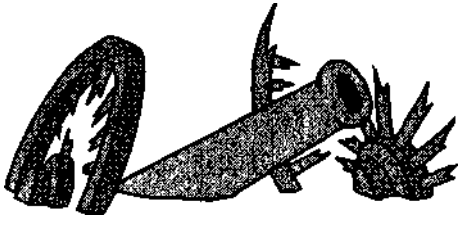
© Beryl Bainbridge 1998

© Copyright 2007, Literatür: Yayıncılık
Bu kitabın yayın hakları Akcalı Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla
Literatür: Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama San. ve
Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde çoğaltılamaz,
dağıtılamaz, yeniden elde edilmek üzere saklanamaz.

LİTERATÜR®
Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak, Dünya Han, No: 18-20 Kat: 5 Beyoğlu 34433 İstanbul
T 0(212) 292 4120
F 0(212) 245 5987
E literatur@literatur.com.tr
www literatur.com.tr

Mike ve Parvin Laurence'a...

Bölüm 1 - 1846

Ölümün Karşısındaki Kız

Efendi Georgie ilk kez fotoğrafımı çekmek için bana kımıldamadan durup, gözümü bile kırpmamamı söylediğinde on iki yaşındaydım. Başım yastıkla aynı hizadaydı ve Efendi Georgie, elimi Bay Hardy'nin omzuna koydurmuştu; parmaklarımın ucunda Bay Hardy'nin beyaz pamuklu gömleğinin altından gelen soğuklukla bir ürperti hissediyordum. Günlerden cumartesiydi ve Meryem Ana Yortusu'ydu. Gözkapaklarımın kapanmasını engellemek için kendi kendime, eğer gözlerimin kapanmasına izin verirsem, Tanrı'nın beni kör edeceğini söylüyordum; yüz ifademin bu kadar şaşkın olmasının nedeni de buydu zaten. Kimsenin Bay Hardy'ye kımıldamamasını söylemesine gerek yoktu; çünkü o zaten ölüydü.

On iki yaşındaydım dedim ama bu söylediğimden pek emin olamıyorum. Annemi hatırlamıyorum; Hardy ailesi beni yanına alana kadar da hiç yaş günü kutlamadm. Efendi Georgie'nin söylediğine göre, dokuz yıl kadar önce Seel Street'te bir mahzende, boğazı sıçanlar tarafından kemirilmiş bir kadının yanı başında otururken bulmuşlar beni.

Bir ismim yokmuş; bu yüzden bana yetimhanenin bulunduğu sokağın adını verip Myrtle demişler. Niyetleri beni o yetimhaneye yerleştirmekmiş, çiçek salgını başlamasaymış öyle de olacakmış; ama Liverpool Sağlık Komitesi'nde yer alan ve Bay Hardy'yi tanıyan bir işadamı, salgın bitene kadar beni evlerinde barındırmaları için onları ikna etmiş. Salgın geçip de benim gitme vaktim geldiğinde, Bayan Beatrice yaygarayı koparmış; çünkü aradan geçen zaman içinde beni sevmeye başlamış. Bay Hardy ertesi yıl eve köpeği getirince

Bayan Beatrice'in bana olan ilgisi de sona ermiş; ama o zaman da benim sorumluluğumu Bayan O'Gorman üstlenmiş ve böylece kalmama izin vermişler.

Bayan Hardy bana okumayı öğrettiği için şanslıydım; Bay Hardy bazen yanağımı okşar ve halimi hatırımı sorardı. Efendi Freddie yatılı okula gitmek için evden ayrılmadan önce çoğunlukla onunla oynamama izin verilirdi. Beni döven tek kişi Bayan O'Gorman'dı; o da bunu benim iyiliğim için yapardı. Sevilmezdim ve bunu nimetten sayardım; bu sayede katıksız sevgimin tamamını Efendi Georgie'ye verebilirdim.

Bulunmama ilişkin hiçbir şey hatırlamıyorum. Efendi Georgie bana bir defasında, eğer yeterince güçlü bir şekilde kafamı bu konuya yorarsam, onun fotojenik levhalarında ortaya çıkan şekiller gibi hatıraların da geri gelebileceğini söylemişti. Karanlıkta böyle bir sihir gerçekleştirdiği için bu yaptığı iş beni korkutmuştu ve o, bu fikri kafama soktuktan sonra bazen geceleri uyanıp, titreyen mum ışığında hareket eden yaprakları görünce, pencere camına yapışacak korkunç bir şeyler varmış hissine kapılıp uyuyamaz olmuştum. Göz altlarımdaki morlukları fark eden ve nedenini araştırıp bulan Bayan O'Gorman, kafamı bu tür saçmalıklarla doldurduğu için Efendi Georgie'nin fena bir çocuk olduğunu söylemişti.

İki kez Seel Street'teki o eve gidip parmaklıklara yaslanarak öylece durdum. Zemin kat suyla kaplıydı ve pencere camı da o kadar kirliydi ki, içerisi görülemiyordu bile.

Çok garip bir şekilde sona eren o nemli ağustos günü, Bayan Hardy'nin her zamanki hallerinden birini takınmasıyla başladı. Beni, halı niyetine yere serilen kaplan postunu temizlemem için çağırmışlardı. Köpek yine içeriye girmişti ve Bayan O'Gorman beni kaplanın parlayan desenlerindeki gri

kılları fırçayla iyice temizlemem için yukarı yollamıştı. Efendi Georgie ve Bayan Hardy yemek masasının iki ucunda karşılıklı oturuyordu.

Kaplanı sevmemiştim; ağzı kocaman açıktı ve Bay Hardy'nin aksine gözlerini örten gözkapakları da yoktu; bu yüzden de ters ters bana bakıyormuş hissine kapılıyordum. Bayan Hardy de, farklı nedenlerle de olsa, halıdan en az benim kadar nefret etmişti. Bay Hardy, o canavarı Madras Eyaleti'nde Sulama İşleri'nin denetçiliğini yaptığı günlerde kendisinin avladığına yemin etmişti. Bayan Hardy birkaç kez çok öfkelendiğinde, Bay Hardy'nin bu kaplanı Water Street'teki Riley'nin müzayede salonundan cüzi bir miktara satın alıp, omzunda taşıyarak eve getirdiğini ifşa ederek, onun havasını bir balon gibi söndürmüştü.

Post, bahçeye ve ardındaki meyve ağaçlarına açılan Fransız tarzı pencerelerin önüne serilmişti; bu nedenle Bayan Hardy, "Georgie, hayatım, bugün enstitüye gitmiyorsun, değil mi?" diye sorduğunda sırtım masaya dönüktü.

Efendi Georgie enstitüye gitmeyeceğini söyledi.

"Yine de iş için dışarı çıkacağını tahmin ediyorum."

Küçük olmama karşın, bunun bir varsayımdan çok bir suçlama niteliğinde olduğunu hissetmiştim. Fırça elimde taş kesildi. Bayan Hardy gözlerini öyle dikip baktığı zaman korkardım. Gülümsemesi genellikle onun memnun olduğu anlamına gelmezdi. Ne de olsa, beni kurtarmıştı, bana okumayı öğretmişti ve ben onun üzülmesini istemiyordum. Gözlerimi meyve bahçesindeki eriklere diktim. Bayan Beatrice orada, dışarıda, çürümeye yüz tutmuş, toparlak meyvelerle yüklü ağaç dallarının altında parmak uçlarında yükselmiş, kendi etrafında dönüyordu. Şişman Doktor Potter, yüzü cenneti andıran bulutlu gökyüzüne dönük, sezdirmeden ona yaklaştı.

Georgie'nin, "İş değil, anne. William Rimmer ile görüşeceğim" dediğini duydum.

"Ah, elbette" diye cevap verdi Bayan Hardy. "Siz erkeklerin her zaman görüşmesi gereken arkadaşları vardır... ya arkadaşlar ya da halledilmesi gereken işler."

Çatalın çıkardığı tıkırtının bozduğu, bir dakikalık bitmek bilmeyen bir sessizlik oldu. Kaplanın sıska kafasıyla ilgileniyormuş izlenimi vermek için oturduğum yerde arkamı döndüm. Bayan Hardy ıstırap dolu ağlamaklı gözlerini tabağına dikmiş, çatalıyla yemeğini didikliyordu. Efendi Georgie, bana Bayan Hardy'nin bu sabit bakışlarının nedeninin aslında hepimizde bulunan tiroit bezinin onda çalışmayıp büyümeye başlaması olduğunu anlatmıştı. Istırabına gelince, bütün neden kocasıydı; Bayan Hardy ihmal edilen bir eşti. Bay Hardy öğle vakti eve geleceğine söz vermişti; ama şöminenin üzerindeki rafta duran saat çoktan üçü beş geçtiğini gösterdiği halde hâlâ ortada yoktu.

Efendi Georgie ayağa kalktı ve annesini yanağından öpmek için eğildi. Bayan Hardy aniden başını geri çekti ve Efendi Georgie annesinin bu yaptığından rahatsız olup kendi kendine bir şeyler mırıldandı.

"Tanrı aşkına" diye inledi Bayan Hardy, "yardım et bana; çünkü ben kendi başıma beceremiyorum."

"Bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum, anne" dedi Efendi Georgie ve onun yenilgiyle çöken omuzları içimi parçaladı.

Efendi Georgie, annesinin canı sıkkın olduğunda genellikle onun yanında kalmayı önerirdi ve hemen her defasında annesi ona aptal olmamasını söylerdi. Bu defa Efendi Georgie tek kelime etmedi. Yalnızca annesinin gözyaşlarından sırılsıklam olmuş yüzüne bakarak öylece durdu. Bayan Hardy, Efendi Georgie'ye, Efendi Freddie ya da Bayan Beatrice'e davrandığından çok daha sert davranırdı; çünkü Efen-

di Georgie ilk çocuğuydu ve Bayan Hardy onu doğururken çok acı çekmişti. Bunu bana Bayan O'Gorman anlatmıştı. Efendi Georgie'nin, annesini yine de sevdiğinden hiç şüphem yoktu; ama onun bu sevgisini açık açık gösterdiği o çocukluk günleri artık çok gerilerde kalmıştı.

Bayan Hardy acı bir ses tonuyla, "Bu kadar kederli bakma Georgie; benim küçük talihsizliklerimin gününü mahvetmesine izin verme" dedi; Efendi Georgie de aynı ses tonuyla cevap verdi: "İşitmek, itaat etmektir." Buna daha fazla katlanamayacağımdan odadan dışarı fırladım.

Koridor, bulutlar güneşin önünden geçtikçe bir aydınlanıyor, bir kararıyordu. Bir topak köpek kılını postu temizlediğim fırçadan ayıkladığımda, pencereden giren rüzgâr, topağı alıp merdiven boşluğundan yukarı doğru savurarak, merdiven sahanlığında asılı duran geyiğin boynuzları etrafında karahindibanın uçuşan tüyleri gibi döndürdü.

Bir gece önce Bayan O'Gorman beni Meryem Ana Yortusu hakkında bilgilendirmek üzere mutfağın yanındaki, kap kacak konan küçük odaya kapatmıştı. Böylesine Tanrıtanımaz bir evde yetiştiğimi düşünürsek, birilerinin beni eğitmesi gerektiğini söyledi. Yeni ortaya çıkan bilimlerin etkisi altında kaldığı için Doktor Potter'a taş atıyordu. Doktor Potter, dünyanın altı günde yaratılmadığına, bunun binlerce yıl sürdüğüne inanıyordu. Neden dağlar bile hiçbir zaman oldukları yerde sabit kalmamıştı? Su altında kalmış mezarlığa bakan St. James Dağı, bir zamanlar bir buz tabakasının altında, üzerinde çimler bulunmayan dümdüz bir kara parçası olabilirdi.

Bu durum beni, kayaların hep var olup olmadığı hakkında kafa yoramayacağını söyleyen Bayan O'Gorman'ı endişelendirdiği kadar endişelendirmiyordu. Ama sonuçta Bayan O'Gorman'ın en güçlü dayanağı, Cennet'in Krallığı'ydı ve bunun değişmesini istemiyordu.

Beni odadaki sandalyeye adeta çivilemiş ve Meryem Ana'nın bedeninin, ruhuyla buluşmak üzere Cennet'e yükseldiği gün olduğu için ertesi günün çok önemli olduğunu açıklamıştı. Tanrı onu çok sevdiği için, ben öldüğümde beni yiyecek olan solucanlar ona ulaşamamıştı. Söylediklerinin yarısına bile inanmamıştım.

Başımdaki saçlar diken diken olmuştu. *Beni seviyor, sevmiyor* diye mırıldanırken, aklımdan geçen Tanrı değildi.

Az sonra Efendi Georgie geldi ve ceketinin düğmelerini iliklemeye başladı. Ucundan tutup çektiğim içi kürklü pelerini koridordaki dolapta asılı kaldı. Bu pelerini giyememişti, çünkü Corn Exchange'den zilzurna sarhoş dönen Bay Hardy ikide bir "*O Vanitas Vanitatem*" diye haykırıyordu.

Yemek odasından kırılan çininin sesi duyuldu. Efendi Georgie yana çekilmişti. Bayan Hardy'nin kalbi kim bilir kaçıncı kez paramparçaydı ve hıncını yemek tabaklarından çıkarıyordu. Güneş ışığı kapının üzerindeki yelpaze şeklindeki açık pencereden içeri giriyor, Efendi Georgie'nin saçları ışık yüzünden gümüşi bir renge bürünüyordu.

Tam bu sırada Bayan O'Gorman zemin katın merdivenlerinden yukarı gelip gayet sakin bir şekilde, "Siz kendi işinizle ilgilenin Efendi Georgie. Her ikimizin de bu durumla meşgul olmasına hiç lüzum yok" dedi.

Bayan Hardy'nin bir *banshee** gibi feryat ederek yemek salonundan dışarı fırladığı ve merdivenleri güçlükle tırmandığı sırada Efendi Georgie kararsızlıkla duraksadı. Bayan O'Gorman kımıldamadan duruyordu; yüzündeki ifadeden hiçbir şey anlaşılmıyordu. Güneş tekrar ortaya çıktı ve Efen-

* Kelt inancına göre feryatlarıyla yaklaşmakta olan bir ölümü, hane halkından birinin öleceğini haber veren peri. (ç.n.)

di Georgie soluklaştı. Koridora doğru bakarak parmağıyla onu takip etmemi işaret etti.

İşaretine uyarak, Prince Bulvarı'na giden, böğürtlenlerle çevrili yoldan aşağıya doğru uzun adımlarla yürürken onu takip ettim. Bayan O'Gorman'ın fırçasını da ısırgan otlarının içine attım. Efendi Georgie, yürürken hiç arkasına bakmıyordu; zaten neden baksındı ki? Ben onun gölgesiydim. Kollarını bir asker gibi sallayıp çizmeleriyle etrafa çamur sıçratarak yürüyordu.

Efendi Georgie beni yanında götürüyordu, çünkü böylelikle evde olup bitenleri kafasına takmadan eğlenebiliyordu. Eğer gittiği yerde neşeli bir öğleden sonra geçirdiyse ve akşam yemeğine kalmak isterse benim, annesiyle ilgili her şeyin yolunda olup olmadığına bakmak için koşarak eve gitmem gerekirdi. Eğer Doktor Potter, Bayan Hardy'ye toz ilaçlarından birini verdiyse ya da Bay Hardy eve geldiyse, geri dönmem için hiçbir neden yoktu. Ama Bayan Hardy'nin tepesinde hâlâ kara bulutlar dolaşıyorsa, gidip Efendi Georgie'yi geri getirmek için tazı gibi koşmam gerekirdi.

Bulvar boyunca uzanan ağaçların gölgelerinde, dadılar küçük çocukları gezdiriyordu. Aniden sağanak bastırıvermiş ve rüzgârın savurduğu yağmur damlaları başlarına inen küçük kızlar çığlık çığlığa kaçışıvermişti. Punch ve Judy'nin* adamı park yerinin yakınında kulübesini hazırlıyordu. Gösteri için insan toplasın diye işe alınmış Yahudi çocuk çoktan akordeonunu çalmaya başlamıştı bile. Mor karavanı çeken at, boynunda asılı yem torbasına başını sokmuş, karnını doyuruyordu.

Tanıdığım hiç kimse Bay Punch'ı hareket ettirenin kim olduğunu görmemişti. Bazıları onun bir cüce, bazılarıysa üç

* Kukla oyununun iki karakteri. (ç.n.)

metre boyunda bir dev olduğunu söylüyordu. Bölmesini karavan kapılarının karşısına yapmıştı; içeriye karavanın arkasından giriyor, böylece kimseye görünmeyerek yanılsamayı devam ettiriyordu. Yahudi çocuk ne zaman para toplamak için şapkayı dolaştırmaya başlasa, biz çocuklar hemen ortadan kaybolurduk. Köpek Toby gerçekti; ön taraftaki örtünün altından sürünerek içeri sızmaya çalışırsanız ayak bileğinize yapışır, sizi ısırırdı.

Etrafta aylak aylak, çizgili perdelerin açılmasını bekleyerek dolaştım. Oyunun en güzel kısmı Judy'nin çamaşırları toplamaya gittiği ve Bay Punch'ın, ciyak ciyak ağlayan bebeği susturmak için patakladığı bölümdü; işte tam bu sırada yaşı küçük olan izleyiciler, özellikle de sürekli azar işitenler, kahkahayı basar, gülmekten ağrıyan karınlarını tuta tuta oyunu izlerdi.

Efendi Georgie'nin önden gitmiş olmasını kendime pek dert etmedim. Onu Tıp Enstitüsü'nde öğrenci olan arkadaşı William Rimmer'la buluşacağı Washington Oteli'nde bulacağımı biliyordum.

Kaza meydana geldiği sırada perde henüz açılmıştı. İzleyiciler, beşiğin üzerine eğilmiş, ciyak ciyak ağlayan bebeği bir ileri bir geri sallayan Bay Punch'ı seyrediyordu. İçinde oyunu oynadıkları bölme, ağaçların alt dallarının arasından, koca bir dalga gibi kayıp yere yuvarlanınca kalabalık ıslık çalarak yuhalamaya başlamıştı. Bay Punch, bölmenin içinden olduğu gibi dışarı fırlamış, çamurlu bir su birikintisinin içine yığılıvermişti. Köpek Toby bir yandan zıp zıp zıplıyor, bir yandan da havlayıp hırlıyordu.

Her şey göz açıp kapayıncaya kadar olup bitivermişti. Derken Punch ve Judy'nin adamı, üzerine dolanmış şeker desenli perdeden kurtulmak için akıl almaz bir biçimde kollarını bir o yana bir bu yana savurarak ayağa kalktı. Durmak-

sızın lanet okumasına rağmen, hâlâ papağan sesiyle konuştuğu için bu küfürler insanları korkutmaktan ziyade onlara gülünç geliyordu. Burnu, sırılsıklam olmuş şapkasının altında, neredeyse çenesine değecek gibi duruyordu.

Yan tarafında altın renkli harflerin yazılı olduğu karavan, kalabalığa doğru yarım metre kadar sürüklenip içinde oyunun oynandığı bölmenin devrilmesine neden olmuşsa da ufak bir çizikten başka pek zarar görmemişti. O hengâmede bir delikanlı, Yahudi çocuğun akordeonunu kapıp kaçmaya başladı; ama bir kadın onun kafasına şemsiyesini indirince delikanlı inleyerek akordeonu bırakıverdi. Bu kadının hali de pek komikti, çünkü şemsiyeyi delikanlının kafasına küt diye indirdiği sırada, Bay Punch'ın bebeği cezalandırırken söylediği "Seni yaramaz seni!" deyişini taklit etmişti. Biz çocuklar vıcık vıcık çamurlu yerde dişlerini ayak bileğimize geçirmeye çalışan Toby'den kurtulmaya çalışırken, bir yandan da kahkahalarla gülüyorduk.

Tüm bu kargaşaya sebep olan centilmenin durumu açıklaması ve zararı ödemesiyle ortalık yatıştı. Anlatılana göre sabahın erken saatlerinde yola bir sebze arabasından lahanalar dökülmüştü; bir kısmı çalınsa da lahanaların hepsini toplamışlar ama bir tanesi yolun ortasında kalmıştı. Centilmenin geçmişte bir süvari alayında hizmet vermiş olan atı da lahanayı bir engerek yılanı zannederek şaha kalkmış, sağa sola çarpıp böğrüyle karavana vurmuştu.

Hayvan engereklerin kol gezdiği Afrika'dan yeni getirilmişti. Bu hayvanların dişleri yoktu; ama soktuklarında dillerinden kanınızı pekmeze çevirecek bir zehir yayarlardı.

Hemen akabinde centilmen atına bindi ve hızla uzaklaştı; Punch ve Judy'nin adamı darmadağın olan bölmeyi toparlayıp karavana koydu ve o gün için dükkânı kapattı. Hâlâ küfrediyordu ama artık sesi az önceki kadar yüksek değildi.

Ben Washington Oteli'ne varmadan tekrar yağmur yağmaya başladı. Yağmurluğumu giymemiştim ama birkaç damla yağmurun benim için hiçbir önemi yoktu.

Kışın, rüzgârın uğuldayarak nehir yatağından estiği zamanlarda Star Tiyatrosu'nun giriş kapısına büzüşürdüm. Bir keresinde oyunculardan biri gelip ne kadar tatlı bir çocuk olduğumu söyleyerek, beni Yeşil Salon'daki ateşte ısınmam için içeri davet etti. İçeri girmedim, çünkü oyuncunun yanaklarındaki allık ona iyi niyetliden ziyade kızgın bir yüz ifadesi veriyordu. Dahası, sevimli olarak nitelenemeyecek kadar sert duran ağız yapım ve derinlere dalmış bakışlarımla hüzünlü bir görünüşüm olduğundan bana yağ çektiğini de biliyordum. Bir keresinde de aralık ayında, ayaklarım mosmor olmuştu ve kan akışını yeniden harekete geçirebilmek için Bayan O'Gorman ayaklarımı kaz yağıyla ovmak zorunda kalmıştı. Umurumda bile değildi! Efendi Georgie için donup kaskatı kalmaya razıydım.

Yazın, en sevdiğim yer Lime Street'teki tren istasyonunun girişindeki granit basamaklardı. Oradan, kare biçimindeki bahçesinde rüzgârda selam verircesine eğilen uzun gül dallarının bulunduğu otele giden yokuşun aşağısını görebiliyordum. Havanın güneşli olduğu günlerde, Galler tepeleri masmavi gökyüzünün altında ufuk boyunca uzanırdı. Şimdi gri nehir gri gökyüzüyle buluşmuştu ve gemi direklerinin delip geçtiği, batmak üzere olan güneş kıpkırmızı çiçek tarlalarının üzerinde asılı duruyordu.

Bay Hardy'nin çalışma odasında bu manzarayı resmeden bir yağlıboya tablo asılıydı. Gemi direkleri ve tütün ambarına doğru yamaç boyunca sıralanmış küçük küçük evler de

tabloda görülüyordu; ama Washington Oteli o tabloda yer almıyordu, çünkü tablo yapıldığında otel henüz yoktu. Bu, Bay Hardy'nin babasına ait çok eski bir tabloydu; ama renkleri, Efendi Georgie'nin bir haftada kararan fotoğraflarının aksine yepyeniymiş gibi canlıydı.

Oradan oraya koşuşturan insanları, karamakta olan gökyüzüne dumanını savuran buhar makinelerini seyrederek bir saatten fazla orada oturdum ve önce bir hırsızlık, hemen ardından da bir sevaba tanık oldum. Merdivenlerin dibinde kucağında bir çocuk ve ayağının yanında hasır bir sepetle duran bir kadın vardı. Daha iyi giyimli bir kadın, çamur bulaşmasın diye eteklerini tuta tuta onun yanına geldi. Sepetin içinde, boynu sepetin kulpuna bağlı, gagası bir iple sarılmış canlı bir ördek vardı. Kadın, kucağında tuttuğu bebeği göstermek için şalını geriye doğru çekti. Tam bu sırada bir erkek çocuğu kalabalığın arasından sinsice yanaşarak sepeti kaptığı gibi kaçtı. Kadın, olanlardan bihaber, diğer kadınla konuşmaya devam etti. Birkaç dakika sonra başka bir erkek çocuğu kadının dibinde bitiverdi ve tek kelime bile etmeden sepeti yerine geri koydu. Doğrulurken benimle göz göze geldi. Çocuk benden üç, dört yaş daha büyüktü; ya kirden ya da esmer tenli olduğu için kapkara bir çocuktu; biçimsiz bir ağzı vardı ve anladığım kadarıyla bunun sebebi üstdudağında epitelyom* olmasıydı. Bu tür şeyleri biliyordum, çünkü Efendi Georgie içinde yazılanları tam olarak anlamasam da tıp kitaplarını okumama izin veriyordu.

Tam bu sırada William Rimmer otelden dışarı çıktı. Efendi Georgie'nin de çıktığını görene kadar bekledim, sonra hızla koşarak merdivenleri indim, meydanı geçip Sendika

* Deri ya da mukoza dokusundan kaynaklanan kötü huylu ur. (ç.n.)

Ambarı'nın kapısına geldim. Eğer çok yakınlarına sokulursam Efendi Georgie rahatsız olurdu. Ne konuştuklarını duyamıyordum ama William Rimmer'ın telaşlı telaşlı birkaç adım yürüyüp sonra geri dönmesinden, konuşmaktan ziyade tartıştıklarını anladım. Genellikle kadavralardan, damarlardan ya da bu tarz konulardan bahsederlerdi; o yüzden bu tartışmanın da tıbbi bir konuda yaşanan bir fikir ayrılığı olduğunu zannettim. Tartışırlarken Efendi Georgie'nin, karakterine hiç de uymayan zavallı bir hali vardı. Birden içimi bir sıkıntı kapladı. Tartıştıkları konuya o kadar dalmışlardı ki, beni fark etmeyeceklerini düşünerek, onlara biraz daha yaklaşıp güllerin arkasına saklandım. Hâlâ yağmur yağıyordu ve Efendi Georgie'nin şapkasına düşen su damlaları sıçrayarak etrafa dağılıyordu.

William Rimmer, "Senin bahanelerini dinlemeyeceğim" dedi

Efendi Georgie, "Bahane uydurmamı gerektirecek hiçbir şey yok" dedi. Konuşması her zamanki tarzına uygun biçimde sakindi. Görüşünü kabul ettirmek isteyen birinin, bu görüşü serinkanlılıkla ve hiddetlenmeksizin ifade etmesi gerektiğine inanırdı.

"Bunun el altından gizlice yapıldığını inkâr edemezsin" dedi William Rimmer. "Lanet olsun George, ne hissettiğimi biliyordun."

"Bu koşullar altında, hatalı olduğumu düşünmüyorum. Bayan Prescott'un ne dediğini duydun... Ne yapmalıydım? Ben reddetmeli, böylece sen mi sahneye çıkmalıydın yani?"

"Ben senin yerinde olsaydım..."

"Gerçekten yapar mıydın? Ve kaba görünmeyi de göze alırdın, öyle mi?"

"Bu yaptığın arkadaşlığa sığmaz" diye bağırdı William Rimmer ve yeniden yürümeye başladı; ama bu defa yoluna

devam etti ve dönüp arkasına bakmadı.

Efendi Georgie bir an tereddüt etti; tam peşinden gidecekti ki birkaç adım attıktan sonra karar değiştirip meydanı koşar adım geçti. Arkasından onu takip ediyor muyum diye dönüp bakmadı bile.

Tartışmanın ne hakkında olduğunu bilemiyordum. Bayan Presscott, Strawberry Fields'in biraz ötesinde oturan ve lüks bir yaşam süren varlıklı bir kadındı. Üç kızı vardı, ki bunlardan ikisinin öyle aman aman güzel olmadığı, üçüncüsününse oldukça güzel olduğu söylenirdi. Bay Hardy'nin onun güzelliğinden bahsettiğini duymuştum ve Bay Hardy güzel bir kadının nasıl olması gerektiğini bilebilecek nadir kişilerdendi. Bayan Prescott bir hafta önce Efendi Georgie'nin de davetli olduğu bir dans partisi vermişti. Anladığım kadarıyla William Rimmer da davetliler arasındaydı. Bunun ötesinde Bayan Prescott'un ne söylediği ve William Rimmer'ın da Efendi Georgie'yi el altından yapmakla suçladığı şey muammaydı.

Bu konuyu bir türlü kafamdan atamıyordum; Efendi Georgie'nin peşinden gittiğim Bold Street boyunca o münakaşa kulaklarımda yankılanıp durdu. William Rimmer'ın Efendi Georgie'yi paylaması çok gaddarcaydı. Teşrih odasında ciğer keserken parmağından enfeksiyon kapıp iki gün boyunca ateşler içinde inleyerek ölümle pençeleştiğinde, Efendi Georgie bütün bir geceyi onun başucunda bekleyerek geçirmişti. Eve döndüğünde arkadaşının çektiği ıstırabı annesi Bayan Hardy'ye anlatırken gözleri yaşlarla dolmuştu. Onun bu fedakârlığının böylesine çabuk unutulmasını içime sindiremiyordum.

St. John Kilisesi'ne vardığımızda Efendi Georgie'nin eve gitmek için sola dönmesi gerekirdi; ama bunun yerine sağa sapıp, St. James Dağı'na giden yoldan yukarı doğru yürüme-

ye başladı. Ya derin düşüncelere daldığı ya da eve gitme vaktini biraz daha ötelediği fikrine vardım. Yağmur durmuş, fersiz güneş bacaların üzerinde yükselmişti. Bayan O'Gorman kasabanın bu bölümüne adımını bile atmak istemezdi. Bir defasında, buradaki yoksulluğun içini ürperttiğini söylemişti.

Yıllar önce, Bay Hardy'nin babası hayattayken, tüccarlar nehir kıyısındaki imalathanelerine en yakın caddelerde yaşarlarmış. Efendi Georgie'nin söylediğine göre evlerin tepelere inşa edilmesinin nedeni, genişleme ve insanoğlunun her yeri sarmasıymış. Bir zamanlar pırıl pırıl olan evler şimdi keşmekeş içinde çürüyordu; nereye baksanız paslı balkonlar, her yerinden çaputlar sarkan pencereler görüyordunuz. Bazen bodrum katlarını su basar, bebekler de sıçanlarla birlikte boğulurdu. Bu tür felaketler Bayan Hardy'nin teselli bulmasını sağlıyordu; çünkü iyi olduğu günlerde kendi dertlerinden uzaklaşarak fakirlere yardım komitelerine katılıyordu.

Bayan Beatrice hain bir tavırla, benim de İrlanda'nın bataklıklarından çıkıp gelmiş olabileceğimi ima etmişti. Bulunduğum zaman saçlarımın arasında çürümekte olan yeşil bir kurdele parçası olduğu martavalını uydurmuştu. Bayan O'Gorman bunun doğru olmadığını söyledi. Bitlerden kurtarabilmek için saçlarımı kesen Bayan O'Gorman'dı; eğer Bayan Beatrice'in söyledikleri doğru olsaydı, Bayan O'Gorman bunu bilirdi. İster Bayan Beatrice'in ister Bayan O'Gorman'ın söyledikleri doğru olsun umurumda değildi. Nereden geldiğimle zerre kadar ilgilenmiyordum, umursadığım tek şey nereye gittiğimdi.

Efendi Georgie yokuşu tırmanırken ben de adımlarımı hızlandırdım. Zayıflıktan neredeyse kemikleri sayılan yoksul insanlar çapulcular gibi görünüyordu; paçavralara sarın-

mış, köşede duran çocuklar bir deri bir kemik kalmıştı. Bu vahşi görünümlü çocuklar pis suların, çamurun içinde itişip kakışırken, sersemlemiş adamlar demir parmaklıklara yaslanarak oturdukları yere yığılıp kalmışlardı. Verecek hiçbir şeyim olmadığını gördüklerinden bana musallat olmamışlardı. Efendi Georgie kendisine yanaşan kadını eliyle yana itti; bu onun merhametsizliğinden değil, sanece çok derin düşüncelere dalmış olmasındandı. Uzun sayılabilecek bir boyu ve yapılı bir vücudu vardı. Ayaklarını dışa doğru açarak ve sırtını dikleştirerek yürüyordu. Yürürken kollarını sallayışını izliyordum. Bir insanın yürüyüşünün bile sevgi uyandırması ne kadar ilginçti.

Birden, arkasına dönmeden, omzunun üzerinden seslendi: "Geride kalma Myrtle. Beni kaybetme." O aşınmış ön kapı açılıp, yırtık pırtık bir kombinezon giymiş, çığlıklar atan kadın karşımıza çıkana kadar, belki otuz saniye süresince büyük bir mutluluk hissettim; çünkü Efendi Georgie'nin bana aniden savurduğu o emir, benim oradaki varlığımın farkında olduğu ve kaybolmamı istemediği anlamına geliyordu.

Kapının önündeki kadının ağzı korkudan biçimsiz bir hal almıştı. Çok az dişi vardı ve ağzı kara bir deliği andırıyordu. Yeniden feryadı bastığında, Efendi Georgie tam da onun yanından geçmek üzereydi; sesi saldırgan bir martı gibi tehditkâr ve son derece tizdi. Kadının sesi bir an için Efendi Georgie'yi yolundan alıkoydu. Efendi Georgie, etrafta kadının yardımına gelebilecek birileri var mı diye bakındı; ama böylesine sefil bir yerde bir yardım feryadı ne anlam taşıyabilirdi ki? Çatlak merdiven basamaklarından çıkarak kadını evin içine kadar takip etti.

Hiçbir şeyi kaçırmamak için arkalarından koştum. Kadın merdivenin üst basamaklarına geldiğinde yorulup yavaşlayınca, tombul, beyaz baldırlarındaki diken diken olmuş si-

yah kılları gördüm; kadın, merdivenleri çıkarken nefes nefese kaldığından artık öyle ciyak ciyak bağırmıyordu. Arkamdan biri daha merdivenleri çıkıyordu; dönüp baktığımda daha önce kadının ördeğini geri getiren çocuğu görünce çok şaşırdım. Neredeyse düşüyordum; tırabzan parmaklıklarından biri kırılmıştı ve tutunmaya çalışırken bir kıymık elime battı.

Nihayet üçüncü katta açık bir kapıya geldik. Ben eşikte beklerken, kadın ve Efendi Georgie içeri girdiler. Şöminede ateşin yandığını görebiliyordum; ateşin titreyen ışığı yatağın pirinç parmaklıklarına yansıyordu. Hemen yanı başında, üzerinde bir şişe, bardak ve cep saati duran yuvarlak, küçük bir masa vardı.Yatakta, kolları başının üzerinde, elleri yatağın parmaklıklarını sıkıca kavramış, üzerinde yalnızca bir gömlek olan, kıçı açıkta kalmış bir adam yüzükoyun yatıyordu. Uyumak için tuhaf bir pozisyodu; sanki yatmıyordu da, trapezde sallanmak için ivme kazanmaya hazırlanıyormuşçasına, sırtını dışarı çıkarmıştı. Yataktakinin erkek olduğunu biliyordum, çünkü yatağın topuzunda asılı paçalı bir don vardı.

Bir başka acı çığlık odanın içinde yankılandı; bu, kadının çıkardığından da beter bir sesti, çünkü bu kez çığlığı atan efendi Georgie'ydi. Şaşkınlıktan donup kalmıştım; tam daha yakına gitmeye yeltenmişken ördeği geri getiren çocuk beni yana itip, "Ne oldu Margaret? Bir sorun mu var?" diye sordu.

"Üzerimde öldü" diye inledi kadın. "Ama ölmesinin benimle hiçbir ilgisi yok."

Efendi Georgie yatağın yanında diz çöktü. Adamın bedenini sırtüstü çevirmekle ya da nabzını tutmakla vakit kaybetmedi. Parmağını uzatıp, gömleğin ensesinde kat yapan kıvrım yerine dokundu. Ortalık birden çok sessizleşti; sanki o yavaş yavaş kararan odada, masanın üzerinde ışıldayan cep saatinin tik takları duyulurken korkunç bir şeyler oluvere-

cekmiş duygusu benliğimi sarmaya başladı.

Sonunda Efendi Georgie kafasını kaldırıp baktı; benzinin solukluğu ve benimkiler gibi afallamış bakışları dehşetini apaçık ele veriyordu. Ona doğru koşup elimi omzuna koydum. Her ne kadar ölü adamı tanıdığına inanmasam da, kısacık bir anlığına başını yana yatırıp, yanağını avcuma yasladı. Sonra omuzlarını silkip ayağa kalktı.

Çocuğa dönüp, "Onu taşımalıyız" dedi. "Bana onu taşımam için yardım etmelisin." Sesi yardım istemekten çok, yalvarır gibiydi.

Çocuk "Hastaneye mi?" diye sordu; bunun üzerine Efendi Georgie, "Hayır, lanet olası!" diye bağırdı. Böyle birdenbire kendini kaybettikten sonra toparlanmaya çalışarak, daha makul bir tavırla, "Bu beyefendiyi tanıyorum. Onu evine götürmem ailesi açısından nazik bir davranış olur" dedi.

Orada öylece durduğumu görünce, kadına beni başka bir odaya götürmesini söyledi. Kadın "Başka odam yok" diyerek beni merdiven sahanlığına doğru iteleyip kapıyı yüzüme kapatmaya çalıştı; ama ben ona karşı koyunca mücadele etmekten vazgeçti. Kolunu kımıldatacak hali yoktu, nefesi de leş gibi içki kokuyordu.

Ölü adamın ellerini yatağın parmaklıklarını bırakması için gevşetip, bedenini sırtüstü çevirmek bir hayli çaba gerektirdi. Georgie, terbiye gereği, ışık hızıyla adamın sıyrılan gömleğini aşağı çekti. Yatakta yatanın, deniz yosunu gibi uzun, cansız, gri saçları ve meyve bahçesindeki erikler gibi mosmor olmuş dudaklarıyla Bay Hardy olduğunu gördüğümde çığlığı basma sırası bana gelmişti.

Kadın yanıma yanaşıp "Kim bu tatlım?" diye fısıldadı; ama ben tek kelime etmedim. Kadın beni konuşturabilmek için saçımı çekti ama gıkımı bile çıkarmadım. İsterse kafamdaki her saç telini teker teker yolabilirdi; yine de yatakta yatanın Bay Hardy olduğunu söylemezdim, çünkü bu, Efendi

Georgie'ye ihanet olurdu.

Efendi Georgie, "Onu eve götürebilmek için bir araç gerekli" dedi.

Çocuk pencerenin olduğu tarafı işaret ederek, "Aşağıda bir araba var, ahırda da at. Tabii bunun için bana para vermelisin" diye yanıtladı.

Efendi Georgie ceplerini karıştırarak "Param var" dedi.

Kadın yatağa iyice sokuldu, gözlerini masanın üzerinde duran cep saatine dikmişti. Neye niyetlendiğini anlayıp yerimden ok gibi fırlayarak saati kaptığım gibi sıkıca göğsüme bastırdım. Bana doğru atılıp kulağımın üstüne öyle okkalı bir tokat patlattı ki, dengemi yitirip arkamda duran yatağa devrildim. Bacağım Bay Hardy'nin ayak bileğine değince, bedenini kaplamaya başlayan soğukluk içimi öyle fena yaptı ki, tepeme yıldırım düşmüşçesine yerimden sıçradım.

Cep saatini Efendi Georgie'ye verdim. Pencerede durmuş, aşağıdaki yola bakıyordu. Hiçbir şey söylemeden aldığı saati, avcunda sallayıp duruyordu. Fazla ayak altında dolaşmamak için yere oturup sırtımı lekeli duvar kâğıdına yasladım.

Az sonra ördekçi çocuk odaya döndü. Atın koşum takımının hazırlanmakta olduğunu, mutfağın yanındaki küçük odadan geçerek arka kapıdan bahçeye çıkmamız gerektiğini söyledi. Efendi Georgie "Pekala, pekâlâ" diyerek eğilip yatağa baktı. Pantolonu yatağın pirinç parmaklıklarından çekip aldı; Bay Hardy'nin ayaklarını pantolonun paçalarından sokmaya başladı. Bay Hardy'nin bembeyaz kesmiş ayak parmaklarında boncuk gibi nasırlar vardı.

Yardımını istediği kadın ellerini sallayarak itiraz etti. Yardım etmek üzere ayağa kalktım ama çocuk benden önce Efendi Georgie'nin yanına gitti. Bay Hardy'ye paçalı donunu giydirmeye çalışırlarken gömleği sıyrıldı; mahrem yerlerinin o kadar pörsük olması beni çok şaşırtmıştı; çünkü daha

önce orasını görmüştüm. Bir Paskalya günü her nedense bana orasını gösterme ihtiyacı hissetmişti; ama o zaman elinde tuttuğu şey havuç gibi sert, kocaman bir şeydi.

Efendi Georgie ve çocuk, Bay Hardy'yi aralarına alarak aşağıya taşıdılar. Bay Hardy yapılı bir adamdı ve ağırlığı yüzünden yere yığılıyordu. Bahçeye giden kapıyı açması için para verilen kadın kalp çarpıntısı olduğundan yakınarak kaytardı ve içeriye, odaya tüydü. Ben Bay Hardy'nin çizmelerini taşıyordum; aşağı inerken şapkası kayıp düşünce onu da aldım. Gözleri kapalıydı ama taşınırken sarsıldığı için ağzı açılmıştı. Arka bahçeye giden kapıyı açmak için aralarından süzülüp geçmem gerekti. Kapıyı araladığımda yavaş yavaş batan ikindi güneşinin ışıkları yüzümüzü aydınlattı. Efendi Georgie'nin yanakları yine al al olmuştu; ama bunun sebebi Bay Hardy'yi taşımak için sarf ettiği gayretti. Yola açılan kapının menteşeleri gevşemişti, bu yüzden kapı düşmesin diye kapatılıp çivilenmişti. Çocuk ve Efendi Georgie, kapıya vurarak açmak için kullanabilecekleri bir şey var mı diye duvara tırmanıp diğer tarafa atladılar. Bay Hardy'yi bir çınar ağacının kütüğüne yaslayıp, gözümü onun üzerinden ayırmamamı söylediler. Sanki bir yere gidebilirmiş gibi! Bay Hardy'nin yanına yaklaşmadan, uzaktan paltosunun düğmelerinde parıldayan yağmur damlalarına bakarak orada bekledim.

Öldüğü güne kadar Bay Hardy'yi hep sevmiştim. Neşeli ve içinde kötü niyet barındırmayan biriydi; ara sıra beni gördüğünde gözleri parlardı. Partilerde yemeğini yedikten sonra hep şarkı söylerdi; böyle zamanlarda sesini evin her yerinden duyabilirdiniz. Genellikle aynı şarkıyı söylerdi; şarkı savaş meydanında ölmek üzereyken annesini isteyen küçük bir trampetçi çocuk hakkındaydı. Şarkı bitip de misafirler alkışlayarak beğenilerini gösterdiğinde, Bay Hardy şarkıyı bir kez daha söylerdi. Şarkının sözleri çok acıklıydı ama Bay Hardy

"Anneciğim, ben bu diyardan göçüyorum" mısrasına geldiğinde öyle var gücüyle bağırırdı ki, kimse gülmekten kendini alamazdı.

O anda, ruhun bedeni terk ettiğine dair bir kanıt istense Bay Hardy'yi gösteririm; bedeninin bomboş olduğuna en ufak şüphe yoktu. Bayan O'Gorman zengin insanları parlak mavi gökyüzünün ardında arkadaşlarının beklediğini söylerdi; Bay Hardy'nin namına, Bayan O'Gorman'ın bu konuda haklı olmasını diledim, çünkü Bay Hardy, etrafında samimi dostları olmadan pek yapamazdı. Orada öylece durup çatıya konan güvercinlerin hüzünlü seslerini dinlerken yaşamın ne kadar dengesiz ve gelip geçici olduğunu düşünerek, hayatta olduğum için ne kadar şanslı olduğumu gördüm. Benliğimin büyük bir bölümü acı duysa da, o anda neşelendiğimin farkındaydım. Zihin de, gözler gibi, bazı şeyleri gün ışığında daha iyi görüyor.

Birden kapıya dışarıdan güm diye bir şey vurdu; ilk vuruşta kapı yalnızca biraz sarsılsa da, iki darbe daha yiyince ardına kadar açılıverdi. Dışarıda, üzerinde altın sarısı harflerle gösterişli bir yazı bulunan mor renkteki araba duruyordu. Arabayı çeken hayvan, Punch ve Judy'ninki değildi; çünkü o, ancak bir eşek büyüklüğündeydi; oysa bu, bira fabrikasının kaldırım taşlı meydanında bira arabasını çekerken gümbür gümbür yürüyen atların büyüklüğündeydi.

Efendi Georgie ve çocuk, bahçede Bay Hardy'yi arabaya yüklerken ben de arabanın kapılarını kapanmasın diye tutuyordum. Çocuk nefeslenmek için durduğunda Efendi Georgie "Acele et.... onu düz yatırmalıyız" diye bağırdı. Çocuk muhtemelen Efendi Georgie'nin Bay Hady'yi saygıdan dolayı düz yatırmaya çalıştığını düşündü; ama ölümden belli bir süre sonra vücut sertleşeceği için ivedilik bu aşamada bir mecburiyetti. Bay Hardy'yi eve çakı gibi iki büklüm vaziyet-

te götürmek olmazdı.

Arabanın içinde hâlâ kukla kutusunun katlanmış parçaları duruyordu; ama ne Bay Punch ne Judy ne de polis memuru oradaydı. Yer açmak için tahtaları bir tarafa toplamamız gerekti. Yer açılıp da Bay Hardy'nin sertleşmekte olan bacaklarını düzeltince arabanın içine atlayıverdim. Efendi Georgie yolu tarif etmek için çocukla birlikte önde oturacaktı. Oturma düzenine aldırmamıştım ama zaten itiraz etme şansı bulamadan, kapılar kapatılıp dış sürgü çekildiğinde ben de Bay Hardy'yle birlikte mezara girmiş gibi zifiri karanlıkta kaldım.

At çok kuvvetli, arabaysa hafif olduğundan yolculuk çok sarsıntılı geçti. Bacaklarımı Bay Hardy'nin üzerinden aşırıp onu düz bir şekilde sabit tutmam gerekti. Tekerlekler yollardaki çukurlara girdiğinde bayağı havaya zıpladık; köşelerden birine doğru uçtuğumda sert bir cisim göğsüme çarptı. El yordamıyla çarpan cismin ne olduğunu anlamaya çalışırken, bunun Bay Punch'ın zavallı bebeği olduğunu anlayıp, korkmasın diye şarkı mırıldanarak onun ahşap göğsünü kendi göğsüme yasladım.

Karanlıkta, Bayan Hardy ve Bayan Beatrice'in korkunç haberi aldıklarında nasıl tepki göstereceklerini zihnimde canlandırıyordum. Bayan Beatrice göçüp giden babasından ziyade kendisini düşündüğü için ağlıyordu; çünkü şimdi babası gittiği için dul kalan annesiyle birlikte yaşamak zorunda kalacağından, bir başına deniz yolculuğuna çıkma sevdasından vazgeçmeliydi. Bayan O'Gorman, Bayan Beatrice'in bu hevese kapılmasından eğitimi sorumlu tutuyordu; çünkü Bayan Beatrice, Lichfield'deki yatılı okula gönderilene kadar bu kadar saçma sapan bir şeyin peşine düşmemişti. Bayan Hardy, yatakta yatmış, porto şarabını getirmesi için Doktor Potter'a sesleniyordu. Doktor Potter, Bayan Baetrice'i teskin

etmekle o derece meşguldü ki, Bayan Hardy'nin isteğini kale almıyordu; ne de olsa Bayan Beatrice sonunda kollarındaydı. Bayan Beatrice'in hıçkırıklarla sarsılan omuzlarının üzerinden, Doktor Potter'ın mutluluktan aydınlanmış yüzü görünüyordu. Tezgâhın üzerindeki soğutucudan aldığı şarabı bardağa doldurup Bayan Hardy'ye ben götürüyordum; şarabından bir yudum almadan önce beni bileğimden yakalayıp gözlerini belerterek, "Şu kapkaranlık dünyada sen benim tek gerçek dostumsun" diyordu; ben de, "Bu benim görevim" diye yanıtlıyordum ama bu karşılık bana pek dostane gelmediğinden "ve tabii benim için bir zevk" diye ekliyordum.

Tam o sırada Bay Hardy bacaklarımın arasından yuvarlandı. Tahta parçalarından yüzüne kıymıklar batacak diye ödüm koptu; ama cansız bir bedenin, hayatın sivri dikenlerine karşı korunması gerekmez diye düşündüm. Kendime yaklaştırmak için ceketinden tutup çektim ama korumaya çalıştığım Bay Hardy değil, her zamanki gibi Efendi Georgie'ydi.

Bayan Hardy'yi düşününce gözlerim yaşlarla doldu; çünkü her ne kadar o aksini söyleyerek yakınıp dursa da, kocasını sevdiğini ve başlangıçtaki ilişkilerinin şimdikinden çok daha farklı olduğunu düşünüyordum. Bayan Hardy, Bay Hardy'den daha zekiydi ve onun şarkı söylemesinden hoşlanmazdı; belki de onları birbirinden uzaklaştıran şey buydu. Bayan O'Gorman, Bay ve Bayan Hardy'nin herkesin sıcaktan sersemleyip her öğleden sonrayı yatarak geçirdikleri bir yer olan Hindistan'da, bir at yarışında tanıştıklarını söylemişti. Eski alışkanlıklardan kolay kolay vazgeçilmiyor olsa gerek ki, Bayan Hardy soğuk havalarda da öğleden sonraları hep uyurdu.

Araba birden yavaşlayıp durdu ve sonra her nedense geriye doğru sarsıldı. Kapıya doğru uzanırken, atın kocaman

toynaklarının kaldırım taşları üzerinde çıkardığı sesi duyuyordum. Birkaç manevra yaptıktan sonra sola doğru yalpaladık; ben de tekrar öne doğru kaydım. Bay Hardy'nin nerede olduğunu bilmiyordum; zaten umurumda da değildi. Dizlerimi çekip çeneme dayadım ve arka arkaya defalarca Tanrı'nın benim kılavuzum olduğunu ve şükretmeyi bilip tamah etmemem gerektiğini tekrarladım.

Engebeli zeminde bir oraya bir buraya savrularak geçirdiğimiz birkaç dakikadan sonra araba gürültüyle sarsılarak durdu. Kapının sürgüsü çekildi; aceleyle henüz arabadan aşağı atlayıvermiş, gün ışığında gözlerimi kırpıştırıyordum ki, Efendi Georgie beni kolumdan tutup bir kenara çekti ve kulağıma hızlı hızlı talimatlar fısıldamaya başladı.

"Evin ön tarafında bir binek arabası var, Myrtle... Arka merdivenleri kullan ve bak bakalım Bayan O'Gorman ve diğer hizmetkârlar nerede... Bayan Beatrice'in hangi odada olduğunu öğren..."

Efendi Georgie'nin nefesi kulağımın kenarında tatlı tatlı titrerken uzakta, ufukta ağır ağır ilerleyen bir trenin bacasından kara bir duman tütüyordu.

"... Olabildiğince çabuk dön... Bahçeye dikkat et, o sersem Potter hâlâ meyve bahçesinde dolaşıyor olmasın. Kimseye görünme, ola ki biri seni görürse neler olduğuna dair tek kelime dahi etme."

"Etmem" dedim.

Çocuk, "Buradan eve kadar bayağı mesafe var, onu taşımak için bir şeye ihtiyacımız olacak" dedi.

"Tek kelime bile" diye tekrarladı Efendi Georgie; sanki bu bir ölüm kalım meselesiymiş de hayatı buna bağlıymış gibi bakıyordu. "Anlıyor musun?" dedi.

"Güven bana, dudaklarımı mühürledim" dedim ve bir çırpıda evin yan tarafından, domuzların bulunduğu alanı

geçerek, olduğu yere mıhlanmış gibi kımıldamadan duran, kıpkırmızı gözleriyle etrafa korku saçarak bakınan anaç domuzdan sakınmayı da ihmal etmeden, duvarlı bahçenin yanındaki hendeği atlayıp var gücümle koştum.

Bayan O'Gorman batmakta olan güneşten hâlâ yansıyan ışığı engellemek için yüzüne örttüğü bir bezle şöminenin yanı başındaki iskemlesine gömülmüştü. Oldukça gürültülü bir şekilde kestiriyordu; her horlayışında kafasındaki beyaz örtü yukarı doğru havalanarak uçuyor, sonra tekrar yüzüne iniyordu. Elinde bir dilim kızarmış ekmek vardı; köpek de burnunu onun dizine dayamış, tereyağını yalıyordu. İlerideki kap kacak konan odadan tabak çanak takırtıları arasında hizmetçi kız ve aşçının neşeli sesleri geliyordu. Bir tanesi, "Ah, olamaz, bunu yapmış olamaz" diye çığlık attı; diğeri, "Yaptı bile, evet yaptı bile" yanıtladı.

Arka merdivenlerden yukarı çıkıp kafamı uzatarak koridorda kimse var mı diye etrafı kolaçan ettim. Şamdanın altında durmadan daireler çizerek uçan bir atsineği vardı. Sineğin sersem sersem uçarken çıkardığı vızıltıdan mı, yoksa kalbimin güm güm atmasından mı bilmem, salondan gelen konuşma seslerini ilk başta anlayamadım. Kapı aralık olduğu için fazla yaklaşmaya cesaret edemediğimden yadigâr saatin durduğu yere kadar parmak ucumda yürüyüp konuşulanları oradan dinledim. Konuşmaların yalnızca bazı bölümlerini duyabiliyordum ve bölük pörçük duyduklarım da bir şey ifade etmiyordu.

"Sana yemin ederim doğru söylüyorum... Eve kadar tüm yol boyunca." Bu konuşan, Bayan Beatrice'ti.

Sonra başka, tanımadığım birinin sesi, "Gerçekten mi? Emin misin?" diye yalvarır gibi sordu.

"Bak gözlerime... Elini kalbimin üzerine koy."

"Yalvarırım beni kız kardeşin gibi gördüğün için taraflı

olma..."

"Seni temin ederim doğruyu söylüyorum. Gereken tek şey biraz dişi kurnazlığı."

"Ki sende fazlasıyla var" diye bir erkek sesi araya girdi; bu, Doktor Potter'ın sesiydi ve oldukça da sert bir tonu vardı.

Ardından konuşma, ortaya atılan bir çay partisi önerisi hakkında yapılan tartışmalarla devam etti. Bu fikir kim olduğunu göremediğim ve bilmediğim genç kadını öylesine heyecanlandırmıştı ki, "Gelmeye ikna olacağına emin misin?" diye çığlık attı.

Bayan Beatrice, "Kafası sürekli bir kitabın içine gömülü olsa da bundan emin olabilirsin..." dedi.

"Ah canım" diye yanıtladı genç kadın. "Belki de eve gidip ben de bir tane okumalıyım." Bu söylediğine hem kendisi hem de Bayan Beatrice kahkahalarla güldü.

Doktor Potter acıyarak, "Zavallı delikanlı" diye mırıldandı. "Korkarım akıbeti pek fena." Tam bu sırada kapı ardına kadar açıldı ve koridorda etek hışırtıları duyuldu. Saatin arkasından fırlayıp, ışık hızıyla kıyafet dolabına daldım.

Kapı ağzında öpüşerek ve latife ederek öyle çok oyalandılar ki, bana neredeyse bir asır geçmiş gibi geldi; gerçi Bayan Beatrice'in ilgisinin gitgide azaldığının farkındaydım ve yağmurun şimdilik durduğunu, "sevgili Annie"nin hemen arabasına koşması gerektiğini dile getirdi. Doktor Potter yolculuk boyunca ona eşlik edebileceğini söylese de, Bayan Beatrice araya girip buna hiç gerek olmadığını söyledi. Sonunda kapı çarpılıp kapatıldı. Ardından Doktor Potter'ın, "Sen benim taştan yapıldığımı mı sanıyorsun?" diye şikâyet etmesiyle bozulan bir anlık bir sessizlik oldu. Bayan Beatrice de "Keşke öyle olsaydın" diye yanıtladı. Sonra ayak sesleri salonun olduğu tarafa doğru ilerledi ve kapının kapatıldığını duydum.

Efendi Georgie'nin içi kürklü kaplı pelerinini askıdan

kaptım, hızla merdivenlerden aşağı inip koridordan geçerek bahçeye çıktım. Böyle fırtına gibi uçarken, tuvalet duvarının yanında duran gülhatmiye çarpıp solmuş çiçeklerin yapraklarını savurdum. Meyve ağaçlarının buluduğu yer kararmaya başlamıştı; gölgeler ayaklarımın altında uzayıp gidiyordu. Hendeğin genişliğini yanlış hesap edip çamura bastım. üstüm başım batmış bir halde, Punch ve Judy'nin arabasının durduğu yere son sürat koşarak vardım.

Çocuk, başını arkaya atmış, bir toprak yığınının üzerinde oturuyordu; Efendi Georgie de onun üzerine eğilmiş dudağındaki karadut rengi lekeyi inceliyordu. Sanırım doktorculuk oynamak biraz olsun aklını dağıtmasını sağlıyordu. Yanlarına gittiğimde, kenarı sırılsıklam olsa da hiçbir şey söylemeden pelerini elimden aldı. Teşekkür etmemesi ya da pelerini ıslattığım için azarlamaması moralimi bozdu; çünkü ister övgü ister yergi olsun, bir şey söylemesi benim varlığımın farkında olduğunu gösterecekti. Efendi Georgie'ye ziyaretçinin gitmiş olduğunu, Bayan Beatrice ve Doktor Potter'ın da salonda bir ağız münakaşasına tutuştuğunu söyledim. Uyuklamak, Bayan Hardy'nin değişmez akşam üzeri faaliyeti olduğu için onun hakkında bilgi vermeme gerek yoktu. "Bayan O'Gorman" diye sözlerimi sürdürdüm, "uykuya dalmış, en az yarım saat daha uyanacağını sanmıyorum."

"Ziyaretçi kimdi?" diye sordu Efendi Georgie.

"Genç bir bayan" diye yanıtladım. "Bayan Beatrice'in tanıdığı birinden hoşlanıyor."

Efendi Georgie "Gözünü evden ayırma" diye talimat verdi; ben de biraz uzaklaşıp Efendi Georgie ile çocuk, Bay Hardy'yi arabadan çıkarıp pelerinin üzerine yerleştirirken etrafı kolaçan ettim. Bay Hardy'yi bu şekilde taşıyarak ortadaki alanı geçtiler. Başta Bay Hardy'nin botları ve şapkası dengeli bir şekilde göğsünün üzerinde duruyordu ama yürü-

meye başladıklarında şapka ve botlar ikide bir yere düşmeye başladı. Yardım etmek için yanlarına koştum ama Efendi Georgie beni kenara itti ve sonuç olarak çocuk şapkayı kendi kafasına yerleştiriverdi. Botlara ne olduğunu hiç bilmiyorum, çünkü onları bir daha görmedim; muhtemelen hâlâ hendeğin içinde küflenmiş halde duruyorlardır.

Islak çimlerin içinde bata çıka ilerlerken, hüzünlenmeye başladım. Bulutların ardına saklanan güneş artık yavaş yavaş batmaya başlamış, rüzgârın önüne katıp hızla sürüklediği bulutları kızıla boyamıştı; bu kan kırmızısı görüntü bana bir uğursuzluğun habercisi gibi geldi. Bay Hardy'nin ölmesi benim için hiç de iyi olmamıştı, çünkü onun ölümü benim yaşamımın öncekinden çok daha farklı olacağı anlamına geliyordu. Yehova'ya oğlu hasta yatağında yatarken onun yaşamasına izin vermesi için yalvaran, Yehova bunu kabul etmediğinde de konunun üzerine bir sünger çekip hiç düşünmeyen Davud örneğini aklımdan çıkarmamaya çalıştım. Hayatta başımıza gelen her şey bir zaruretten kaynaklanıyordu, dolayısıyla da kaçınılmazdı. Böyle olması beni pek teselli etmedi.

Bay Hardy'yi eve taşıyıp herhangi bir kaza veya aksilik olmadan ikinci kata çıkardıktan sonra, koridorun sonundaki mavi odada bulunan yatağına yatırdılar. Bayan Hardy, genellikle baş ağrıları ve fikir ayrılıklarını bahane ederek Bay Hardy'yi bir alt kattaki asıl yatak odalarına sokmazdı. Bay Hardy'nin odası, annesinin çok değer verdiği bir çini vazo ve amcalarından birinin Waterloo'da taşıdığı 52. Hafif Piyade Birliği'ne ait bir flamanın dışında, fırfırlar ve biblolarla süslenmemişti; yani bir erkek odasıydı.

Bay Hardy'nin yüzü ve elleri az önce yaptığı yolculuk nedeniyle kir içindeydi; bu yüzden beni mutfaktan su getirmem için yolladılar. Dolabın üzerinde ağzına kadar su dolu

bir sürahi vardı ama Efendi Georgie son derece etraflı düşünebiliyordu; maşrapadaki suyun kullanılmış olmasının şüphe uyandırabileceğini söyledi, çünkü Bay Hardy yıkanıp paklanmaya pek öyle düşkün biri değildi.

Aşçı ve hizmetçi kız Lolly, masada oturmuş kâğıt oynuyorlardı. Bayan O'Gorman hâlâ sandalyesinde oturuyor olsa da uyanmıştı. O zamana kadar nerelerde olduğumu öğrenmek istedi; ben de dürüstçe Efendi Georgie'nin ardından kasabaya gittiğimi söyledim. Beni daha fazla sorguya çekmesine fırsat bırakmadan çok susadığımı söyleyip, kap kacak odasına daldım ve bir kaba su doldurup yan kapıdan geçerek ön taraftan çıktım. Telaşım yüzünden suyun yarısı döküldü; neyse ki Doktor Potter sarmaşıklarla ilgileniyordu ve salon kapısını da açan olmadı.

Geri geldiğimde çocuk çoktan gitmişti; az sonra Efendi Georgie bana pencereyi açmamı söylediğinde, Bay Hardy'nin çok yakında çürüyecek olmasından endişelendiğini anladım. Mor arabayı domuzların olduğu arazinin yanındaki yolda, çukurlara bata çıka ilerlerken gördüm.

Birkaç dakika sonra Bay Hardy, kıyafetleri fırçalanmış, saçı taranmış, ağzı kapalı kalsın diye çenesi yastığa dayanmış, bir eli açık, diğer eli göğsünde yumruk biçiminde yatarken son derece huzurlu görünüyordu. Ya acıdan ya da neyin gelmekte olduğunu görmek istemediğinden gözleri kapalı ölmüştü; o yüzden gözkapaklarına madeni para koymaya gerek yoktu. Rascoe Klüp'te eğlenceli, bir akşam geçirdikten sonra kendini öylece yatağa atıvermiş izlenimini güçlendirmek için Efendi Georgie, Bay Hardy'yi yatak örtüsünün üzerine yatırmıştı. İşimiz bittiğinde kirli suyu pencereden dışarı döktüm; Efendi Georgie de ikinci bir çift bot bulup onları elbise dolabının yanındaki hasır sandalyenin altına yerleştirdi.

"Unutma Myrtle, yatağında kalbi durduğu için öldü" dedi. Aslında bu söylediği hangi yatakta öldüğü detayına takıl-

mazsanız yalan sayılmazdı.

Tam odadan çıkarken bir lahana kelebeği açık pencereden içeri süzüldü ve Bay Hardy'nin çıplak ayağının üzerine kondu. Kelebeği kovalamaya yeltenirken, Efendi Georgie elimi tuttu. "Yok olup gidenle kalıcı olan arasındaki farkı düşün Myrtle" dedi. Sessiz sessiz ağlıyordu. Daha sonra doğruca ahıra gitti ve atını eyerleyip, akşam karanlığında yavaş yavaş kayboldu.

Akşam yemeği için çan çalıp da Bay Hardy ortalarda görünmeyince dışarıda olduğu düşünüldü. Onu bir-bir buçuk saat kadar sonra bulan kişi, şöminelerin ateşini kontrol etmek için üst kata çıkan hizmetçi kız oldu. Çığlık atamayacak kadar şoke olduğundan haberi fısıldayarak verdi. Aşçıya Bay Hardy'nin parmaklarının kımıldıyor gibi göründüğünü söyledi ama bu yalnızca mumun titreyen alevinin bir hilesiydi. Beni, az önce evden çıkan Doktor Potter'ı çağırmam için gönderdiler.

Bay Hardy'nin cansız bedeninin bulunmasının hemen akabinde olanların bir kısmına tanık oldum ve bunları asla unutamayacağım. Bayan Beatrice oturma odasındaki oval aynayı çevreleyen metal çiçek yapraklarına başını vuruyor, mendiliyle onun kanayan kaşını silmeye çalışan Doktor Potter'ı yumrukluyordu. Bayan O'Gorman mavi odanın girişinde duran yer muşambasını tırmaladığı için köpeği tekmeliyor; Bayan Hardy ise bir mezar taşı gibi sessiz ve sakin, sanki hâlâ kocasının eve gelmesini bekliyormuş gibi ön kapıya gözlerini dikmiş, öylece duruyordu.

Gece yarısına doğru Efendi Georgie, Bayan Hardy'nin, aynı mahallede oturan Yüzbaşı Tuckett adında uzaktan bir akrabasıyla birlikte eve döndü. Doktor Potter onları Bay Hardy'yle ilgili haberi vermek için yukarı, oturma odasına çıkardı; bu yüzden Efendi Georgie'nin babasının ölüm haberi-

ni duyduğunda nasıl şaşırmış taklidi yaptığını görmedim. Bayan Hardy alt katta kaldı. Yüzbaşı Tuckett taziyelerini iletmek için tekrar aşağıya indiğinde, Bayan Hardy taziye dileklerini görev icabı kabul edip ona sırtını döndü. Yüzbaşı Tuckett bir süre çok üzgün bir vaziyette orada durdu; daha sonra şapkasını giyip evden ayrıldı. Bu olayı Bayan O'Gorman'a anlattığımda bana, Yüzbaşı Tuckett'ın Wimbledon Parkı'nda kendisine silahla kısa mesafeden rastgele ateş ettiği için Cardigan kontuna dava açmasıyla kötü bir ün kazandığını ve zaten Bayan Hardy'yle bağlarının pek güçlü olmadığını, Yüzbaşı Tuckett'ın da bu durumu önemsemediğini söyledi.

Ben yatmaya gönderilsem de, sonraki saatler içinde hâlâ eve gelip gidenler vardı. Neredeyse gün doğana kadar uykuya dalamadım; bütün gün koşuşturduğum düşünülürse bu pek de normal değildi.

✒

Ertesi sabah hizmetçi kız, kalkmam için beni omuzlarımdan sarsarak uyandırdı. Gözlerimi açtığımda ortalık apaydınlıktı ve kuşlar cıvıldıyordu. Her pencere bulutsuz gökyüzünü resmeden kare şeklindeki bir tablo gibiydi.

Lolly "Seni aşağıdan çağırıyorlar" dedi. "Efendi Georgie seni mavi odada bekliyor. Görünüşüne bakılırsa bütün gece uyumamış."

Efendi Georgie, dalıp gittiğinde beni asla görmeyip yalnızca üzerimde dolanan bakışları, birbirinden oldukça ayrık gözleri ve o şirin ağzıyla bana her zamanki gibi göründü; ama sanırım, ben onu asla olduğu gibi görmedim. Kamerasını kurmuş, tablalarının hepsini yere sermişti. Bir cıva küreciği halıya düşmüş, güneş ışığında parlıyordu.

Göz ucuyla yatağa baktığımda, biraz önce belli belirsiz bir

rüya kadar bulanık gelen bir önceki günün olayları, tüm iğrenç detaylarıyla yeniden aklıma geldi. Bay Hardy küçülmüş gibiydi ve cildinde, uzun süre kâsede bırakılan bir meyvenin üzerindeki gibi lekeler oluşmuştu. Anlaşılan birisi gece boyunca Bay Hardy'nin başından ayrılmamıştı, çünkü akan mum damlaları donup, gümüş şamdanların dibinde birikmişti.

Efendi Georgie, "Sen ve ben ortak bir sırrı paylaşıyoruz Myrtle, seni de bu yükün altına soktuğum için kendimi suçluyorum" dedi.

"Kimseye söylemem" dedim.

"Seni bu olaya hiç karıştırmamalıydım..."

"Konuşturmak için tırnaklarımı sökseler yine de bir şey söylemem" diye üsteledim.

"Senin yalan söylemeni arzu etmiyorum Myrtle, bu yanlış olur." Konuşurken bir yandan da kamerasına levhaları yerleştiriyordu; parmakları iyot karışımından sapsarı olmuştu. "Kendimi düşünmüyorum, korumak zorunda olduğum kişi annem."

Bayan Hardy'nin neden korunması gerektiğine akıl erdirememiştim. Bu, Bay Hardy'nin üstü başı perişan halde, at sırtında taşınarak eve ilk getirilişi olmasa da, kesinlikle sonuncusuydu.

"Ben buradan gönderilecek miyim?" diye sordum; sesim sorunun önemi yüzünden titriyordu.

Tripodu ayarlamakla çok meşgul olduğundan cevap vermedi. Levhaları kameraya bir kez yerleştirince hızın çok önem taşıdığını biliyordum, bu nedenle sabırlı davranmak için büyük uğraş verdim. Her şeyin hazır olduğundan emin olunca beni kolumdan çekip yatağın başucuna yerleştirdi. "Elini babamın omzuna koy" dedi.

Ben "Buradan gönderilecek miyim?" diye yineleyince öf-

keyle, "Hayır Myrtle, hayır. Senden tek istediğim bildiklerini saklı tutman. Bayan O'Gorman'ın gerçekleri öğrenmesi hiç de iyi olmaz."

"Ben birçok şeyden Bayan O'Gorman'a bahsetmiyorum bile" diye karşı çıktım. "Beni kırbaçlasa bile bir şey söylemiyorum."

"Sesini alçalt" diye yalvardı. "Yerin kulağı vardır."

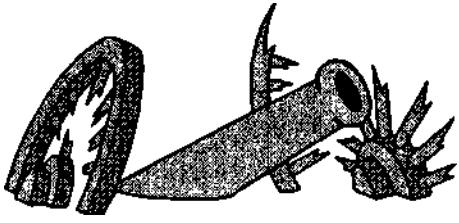
Daha sonra gizemli bir şekilde konuşmasını sürdürdü: "Bundan sonra her şey çok farklı olacak... göreceksin. Hayatımıza şimdiye kadar olduğu şekilde devam etmeyeceğiz. Şimdi başını eğ, biraz daha... Parmaklarını aç... Ona güle güle diyorsun."

Bir yabancıyı uğurluyordum, çünkü yatakta yatan kişi artık Bay Hardy'ye hiç benzemiyordu. Ağzı ince bir çizgiden ibaretti, ki bu onu çok suratsız yapıyordu; benekli burnunun deliklerinden dışarı kıllar çıkmıştı. Hanımeli ve iyot karışımı sert bir koku alıyordum, yüzümü buruşturdum.

Efendi Georgie "Kes şunu" diye emretti. "Kımıldamadan dur. Gözünü kırpıştırma."

Bakışlarımı ölü adamın üzerinde sabitleyip, kendime eğer gözkapaklarımın titremesine izin verirsem Tanrı'nın beni kör edeceğini söyledim. Öylesine konsantre olmuştum ki, gün ışığının benek benek yaptığı odada nefes alan tek kişi Efendi Georgie'ydi. Dışarıda kuşlar hâlâ cıvıldaşıyordu. Tüm yaşamım boyunca, diye içimden geçirdim, hep senin yanında olacağım; sonra bu düşüncenin yüceliğinden gözlerim yaşla dolduğu için gözümü kırptım.

Bölüm 2 - 1850

Sır Perdesi Kalkıyor

George Hardy revirden eve dönerken, kaldığım kiralık odaya uğramıştı. Ertesi sabah onun için çalışmaya razı olup olmadığımı öğrenmek istiyordu. Olur dedim.

"Saat beşte evde olmanı öneririm" dedi.

Bu, onun konuşma tarzıydı. Bunu yalnızca bir öneri olarak düşünüp, söylediği saatten beş dakika geç gitsem kafamı koparırdı. Birçok insan onun kitaplara düşkün, aziz gibi biri olduğunu düşünürdü ama ben onu çok daha iyi tanıyordum. Bana çok ilginç bir gün geçireceğimizi söylemişti; aklından geçenleri anlattığında bu söylediğinde gerçekten haklı olduğunu anladım.

Yıldızlar hâlâ gökyüzündeyken kasabadan yürüyerek yola çıktım ve bir saat öncesinden eve vardım. Kış olduğu için hizmetçilerin hâlâ uyuduğunu bilecek kadar evin düzenine aşinaydım. Eğer yaşlı O'Gorman Ana uyanıksa ve koşuşturmaya başladıysa, beni yakalayabilmek için merdivenleri çıkması gerekecekti. Yıllar geçtikçe kulağı iyice duymaz olmuştu ve köpek de meyve bahçesine defnedilince, artık onu ayak seslerine karşı uyaracak kimse kalmamıştı. Beni fark etse bile ne olacaktı ki, ağzından girer burnundan çıkar kahvaltıyı kapardım. İşte bu yüzden karanlık bahçede yürüyüp ahırları, avluyu geçerken ve mutfak kapısının sürgüsünü kaldırırken içim gayet rahattı. İçeri girmeden önce botlarımı çıkardım.

Bu, hiç kimse fark etmeden eve ilk girişim değildi. Hiçbir zarar vermiyordum, en azından kalıcı bir zarara neden olmuyor, hırsızlık da yapmıyordum. Bu, aptalca ve benim çıkarlarıma aykırı olurdu. Üst katlara çıkma macerasına da atılmıyordum. Salon, yemek ve çalışma odasında gerçekleş-

tirdiğim bu şafak vakti gezintileri daha çok deneysel amaçlar güdüyordu. Eşyaların yerlerini değiştirip, bakalım kim fark edecek diye bekliyordum. Önceleri işe ocak ızgarasının sürgüsünü sağdan sola geçirmek, şöminenin üzerindeki vazoyu ön taraftan alıp arkaya koymak, piyanonun üzerinde duran müzik kutularının sıralarını değiştirmek gibi küçük değişiklerle başladım. Sonra, aradan birkaç ay geçince, cesaretim daha da arttı ve bir duvarda asılı duran tabloların yerlerini değiştirdim. Doktor Potter'ın, daha önce çalışma odasında bir masanın arkasında asılı duran, nehirdeki gemilerin resmedildiği tablonun kapının yanına asıldığını fark etmesi beş hafta sürdü.

Uşaklardan aldığım haberlere göre, yaptığım değişikliklerin neden olduğu karışıklık tam da istediğim şeydi. Potter ikide bir Bayan O'Gorman'ı hizmetçilerin karakterleriyle ilgili sorguya çekiyordu. Zavallı Bayan O'Gorman da, hepsinin dürüst ve aklı başında kişiler olduğuna yemin ediyordu. Doktor Potter en sonunda evde uyurgezerler olduğuna kanaat getirdi ve uyurgezer birini yakalamayı umarak iki gece boyunca bir sandalyede pinekledi. Başarısız bir başka hamileliğin ardından bitkin düşen genç Bayan Hardy'ye bu durumla ilgili hiçbir şey söylenmemişti. Yaşlı Bayan Hardy'ye gelince, yatağı her zamanki yerinde kaldığı sürece neyin nerede durduğuna aldırmadığından, bu durumdan hiç etkilenmemişti.

Yaptığım bu şeytanlıktan tam da sıkılmaya başlamışken O'Gorman Ana, Beatrice Potter'ın evde kesinlikle hayaletler dolaştığına inandığını ve hatta kocasından bir papaza danışmasını istediğini söyleyiverdi. Doktor Potter bu isteği reddetmiş, hatta Bayan Beatrice'e kafasız demişti; bunun üzerine evde bir laf dalaşı başlamış, Bayan Hardy tartışmaya katılarak tanıdığı tek kafasızın Doktor Potter olduğunu söylemiş,

Beatrice'in onunla evlendiği güne lanet etmişti. İleriki günlerde Beatrice, Bayan O'Gorman'a evde ortalığı karıştıranın babasının huzur bulamayan ruhu olmasından endişe ettiğini söylemişti; zaten benim de bu sabah bu kadar erken saatte eve gelişim bu yüzdendi. Son bir şeytanlık yapacaktım.

Önce yemek odasına gittim. Perdeler hâlâ çekiliydi ve oda karanlıktı; ama aradığım şeyi nerede bulacağımı çok iyi biliyordum. Pencerenin altında duran İran halısını yerden aldım, koridoru geçip çalışma odasına girdim. Sökmekte olan şafağın alacakaranlığında odaya camdan sızan ışık, kaplanın, masanın yanındaki perdeye değen kafasını aydınlatıyordu. Postu sürükleyerek kapıdan dışarı çıkardım; sonra onun yerine, şöminenin yanına İran halısını serip, bir yandan merdivenleri kolaçan ederken bir yandan da kaplanı arkamdan sürüklemeye başladım. Bir an için donup kaldım, çünkü yaratığın pençeleri yer döşemesinin üzerinde tiz gıcırtılar çıkarıyordu; ben de hayvanı patilerinden tutup onunla vals yaparak yemek odasına götürdüm.

Niyetim onu pencerenin altına, Bay Hardy hayattayken uzandığı yere koymaktı. Kaplanla yaptığım valsin komikliğine kıkır kıkır gülüyordum; kendimi toparlamak için, hayvanı bir yığın halinde olduğu yere bırakıp büfenin üzerinde duran içki sürahisinden koca bir yudum porto şarabı içtim. Şarabın birazı ceketime dökülse de, çoğu aklıma gitmişti; postu bir sandalyenin üzerine yerleştirip, canavarın kafasını da kapı yönüne doğru yerleştirirsem hazırladığım şakanın tam bir muziplik olacağı fikri, tam da şarabı içtikten sonra beynimde şimşek gibi çaktı. Oyunumun yaratacağı etkiyi daha iyi gözlemleyebilmek için perdeleri iyice açtım. Pencerenin önünde, kırağı düşmüş meyve bahçesi ışıldıyordu.

Bayan O'Gorman yatağından doğrulduğunda mutfak masasında oturuyordum. Beni görünce her zamanki gibi te-

laşlandı. Botlarımı çıkarmış, ısıtmak için ayak parmaklarımı ovuşturduğumu görünce cılız ateşi canlandırıp, çaydanlığı kömürlerin üzerine yerleştirdi. Dolapta içkisi olduğunu bildiğimden, biraz rol yapıp dişlerimi takırdattım. Bunu ona ben almıştım, hem de kendi paramla.

Aslında tam olarak benim değildi. En azından en başta benim değildi. Para, birkaç yıl önce George Hardy'nin, daha sonra hatırlamak bile istemediği bir kadınla yaptığı bir yatırımın hasılatından gelmişti. George Hardy kelimenin tam anlamıyla bir budalaydı; söz konusu kadın içinde bulunduğu andan bir saniye sonrasını bile hatırlayamayacak derecede sarhoştu. Parayı bir kamera ve gerekli kimyasalları almak için kullandım; kendi işimi kurup, iş yürümeye başladıktan sonra da Bayan O'Gorman'a o içkiyi aldım. Cahil bir kadındı ve ona hiçbir şey borçlu değildim; ama bir ailem yoktu ve ona ufak tefek şeyler almak hoşuma gidiyordu.

Çaydanlıktaki su kaynayınca kendinden oldukça emin, önüme geniş bir bardakta konyak ve sıcak su, yanına da soğuk biftek koyup bunun beni kendime getireceğini söyledikten sonra Efendi Georgie'nin sabahın bu saatinde bana ne menem bir iş için ihtiyaç duyduğunu öğrenmek istedi.

"William Rimmer'ın Ince Woods'taki amcasına gideceğiz" dedim. "Maymunun tekiyle bir şeyler yapacağız."

İlk başta beni duyamasa da, ben sesimi yükseltip bağırarak konuştuğumda ne dediğimi anladı ve "Maymunla... vahşi bir canavarla mı?" diye çığlık attı.

"Korkunç derecede vahşi" diye bağırdım. "Dün Batı Derby'deki hayvanat bahçesinden Bay Blundell'in yerine nakledildi. Bay Hardy ve Bay Rimmer onun gözlerini oyacaklar."

Suratı bembeyaz oldu ve daha önce bundan daha korkunç bir şey duymadığını söyledi. Bu söylediği yalandı ya da unut-

kanlıktan böyle söylemişti; kendisi çok daha beter ıstıraplar çekmemiş miydi? Geçen Noel'de genç Bayan Hardy üçüncü düşüğünü yaptığında, Bayan O'Gorman ağlayarak, daha ufacık bir kızken abilerinden biri tarafından hamile bırakılıp doğum yaptığını ve abisinin doğan çocuğu bir bataklığa gömdüğünü anlatmıştı bana.

Fotoğraf çekmek için kullanılacak aletlerin hepsini yüklemek çok uzun sürdü. İki defa, tam yolun yarısına gelmişken George, yanımıza almamız gereken bir şeyi unuttuğumuzu hatırladı. Yola çıktığımızda ben dizginlerdeydim; o da önde, at sırtında gidiyordu ama sonra sebepsiz yere fikrini değiştirip atı arabanın arkasına bağladı ve yukarı tırmanıp yanıma oturdu. Arabanın içinde hiç yer yoktu.

Nihayet yola koyulduğumuzda "Tanrı aşkına, insanın unutmaması gereken şeyler ne kadar da sinir bozucu" dedi.

Kati bir tavırla "Kesinlikle öyle" diye yanıtladım; sonra da rüzgârdan korunmak için başımı öne eğdim.

İkiyüzlü olduğunu düşünsem de George Hardy'den tüm benliğimle nefret etmiyordum. Bana hiçbir kötülüğü dokunmamasının yanı sıra onun iyi özelliklerini biliyor, cimri olmadığını da kabul ediyordum. Ondan nefret ettiğimi söyleyebilmeyi isterdim; ama cebinde beş kuruşu olmadığını bildiği insanların kırık kemiklerini, apselerini ve benzeri rahatsızlıklarını birçok kez tedavi etmişti. Gösteri yapmak için ağzıma alev alev yanan çubukları soktuğum zaman ağzımı iyileştiren de o değil miydi ki!

İlk başta, şans bizi birlikte savurduğunda bana çizmeleri boyamak, atlarla ilgilenmek, postaları yerine ulaştırmak gibi tam zamanlı, evinde uşaklık tarzı bir iş önermişti. Ama hemen o anda uşaklık yapabilecek karakterde, emir alacak yapıda olmadığımı söyledim. Bazı insanlar yaşamlarına diz çökmüş olarak devam etmenin rahat olduğunu düşünebilir,

onlara iyi şanslar; ama ben omurgamın doğanın uygun gördüğü şekilde düz kalmasını tercih ediyordum. Dahası, benim ruh ve bedenimi bir arada tutmak için kendi yollarım vardı; George Hardy bana kameranın inceliklerini öğrettikten sonra, bir şiline vesikalık fotoğraflar çekerek rahat bir şekilde yaşamımı idame ettirebiliyordum.

Minnettar olmalıydım ama değildim; yani tam olarak değildim. Beni sinir eden şey yanımdayken kendini hiç rahat hissetmemesi, aramıza hep bir mesafe koymasıydı. Böyle davranmasının sebebi doğuştan gelen statü ya da eğitim farkımız olamazdı; çünkü hastanede kendinden daha alt tabakadan insanlarla ilişkisinde, bir nebze olsun, lütufta bulunuyormuş gibi bir tavır ya da samimiyetsizlik yoktu. Ama benim karşımda kendini hep geri çekiyordu. Bana doğrudan ismimle hitap ettiği zamanlarda sesi, kapağı kapatılıp çivilenmiş bir kutunun içinden konuşuyormuş gibi boğuk çıksa bile içim sevinçle doluyordu. Bir araya gelmemizden bu yana, ölü bir adamı avludan eve taşıdığımız o yağmurlu güne bir kez olsun değinmemişti ama bu olayın hatırası her zaman aramızdaydı; bana baktığı zaman, babasının şapkasını benim kafama geçirilmiş olarak gördüğünü düşünüyordum.

Rıhtım boyunca uzanan Regent Yolu'na girdik; rüzgâr, rutubetli tahılların mide bulandırıcı kokusunu taşıyordu. Yem arayan martılar etrafı velveleye veriyordu. Hem gidiş hem geliş yönündeki arabaların izdihamı yüzünden ancak yürüme hızında ilerleyebiliyorduk. Brunswick Tavernası'na geldiğimizde mezbahaya götürülmek üzere İrlanda'dan getirilmiş ve tam da o sırada gemiden indirilen sığırlar yolumuzu kesmiş, itişe kakışa ilerliyordu. Atı durdurmak için eyerlere sımsıkı asılan bendim ama George "Hoo" diye bağırdı; ata verdiği bu komut sanki bir savaş narasıydı. On beş dakika ya da biraz daha fazla gecikmiştik. George, maymun-

la randevusuna geç kalmaktan korkup iyice hırçınlaşmıştı; eğer William Rimmer işe onsuz başlarsa onu asla affetmeyeceğine yemin ediyordu.

"Benim üstleneceğim görev ne olacak?" diye sordum.

"Hayvanı tutmak senin işin" diye yanıtladı.

Bu cevabı mideme gülle gibi oturdu. Kaplan postunu sandalyenin üzerine sermek başka şey, vahşi bir canavarı zapt etmek başka şeydi.

"Siz de ben onu tutarken gözlerini mi oyacaksınız?"

"Gözlerini oymayacağız" diye bağırdı. "Sadece kataraktını temizleyeceğiz."

Söyledikleri hakkında en ufak bir fikrim yoktu; artık ayağa fırlamış, sabırsızlıktan tepinerek iki tekerlekli arabayı deli gibi sallıyor, bize en yakındaki ineği tekmeliyor ve sürücüye acele etmesi için bağırıyordu; bu yüzden ne demek istediğini soramadım.

"Kendini kontrol edebilmek büyük bir meziyet" dedim. Bu yorumum üzerine bana hiddetli bir bakış fırlatıp yerine oturdu.

Tersanelerin bitip denizin geri çekildiği Bank Hall'da yolumuza sahilden devam ettik; kapkara dalgaların yanından, geceki don yüzünden meşe gibi kaskatı olmuş kumların üzerinden kıvrılarak gittik. Yıldırım hızıyla Miller Şatosu'nu geçtik; şato artık bomboştu, dış avlusu çamurla dolmuş, yıkanma kabinleri çamur deryasının içinde yan yatmıştı.

Denizden esen rüzgâra karşı bağırarak, "Myrtle'dan ne haberler var?" diye sordum. Myrtle, Southport'taki yatılı bir okula gönderilmişti. Onu iki yıl içinde yalnızca bir tek kez Mikail Yortusu'nda tatil için eve geldiğinde görmüştüm. Dudağımdaki lekenin yok olduğunu gördüğüne sevindiğini söylemişti.

George beni, "Küçükhanım Myrtle" diyerek düzeltti.

"Küçükhanım Myrtle tabii ki" dedim "Hiçbir zaman aksini düşünmedim."

"Bir hanımefendi olma yolunda ilerliyor" diye konuşmasına devam etti.

"Alıştı mı?"

"Gitgide serpiliyor" diye yanıtladı. "Fransızcası da oldukça gelişti."

Bende Myrtle'ın bir fotoğrafı vardı, gerçi bunu bir tek ben biliyordum. Fotoğraf George'un babası Bay Hardy'nin yatak odasında çekilmiş, karanlık çıktı diye de bir kenara atılmıştı. Gözlerinin olduğu yere iğneyle delik açmış, saçlarının olması gereken yere de çizgiler çizmiştim; suretini muhtemelen zihnimde tasarlamış olsam da, zamanla onu sanki fotoğrafta tamamı çıkmış gibi görmeye başladım.

Little Crosby'de sahilden ayrılıp, içerideki kum tepecikleri arasındaki cüruflu yoldan, patates tarlalarına gelene dek bir mil kadar hızla ilerledik. Annem, Sefton'ın köylerinden birinde, çiftçi bir ailenin yanında çalıştığından buralarda büyümüştüm.

Donmuş nehrin üzerindeki kemerli küçük köprüyü geçip, ekin kargalarının çığlıkları arasında, yapraklarını dökmüş ağaçların bulunduğu ormana girdik. Yaklaştığımızı duyan ev sahibi kapıyı açmak için topallaya topallaya dışarı çıktı. O kadar yavaş ve aksayarak yürüyordu ki, George arabadan inip ona yardım etmemi istedi. Ben tam arabadan inmişken kocaman demir kapılar içeri doğru açıldı; araba da hızla içeri girince ben de yürümek zorunda kaldım. Acaba inadına geri dönsem mi diye bir ara tereddüt ettim ama merakım beni yendi.

Bu yoldan daha önce bir kez daha, annem ölüm döşeğindeyken beni yolladığında yürümüştüm; ama o zaman bahardı. Yedi yaşındaydım ve tomurcuk açmış ağaçların üzerinde

dans eden bulutlarıyla masmavi gökyüzü vardı. Şimdiyse yol, bir fotoğraf gibi karanlık ve çamurluydu; çıplak ağaç dalları beyaz, soğuk gökyüzüne doğru uzanmıştı.

Blundell Hall kumtaşı ve ahşaptan inşa edilmiş, iç karartıcı, geniş ve alçak bir yapıydı. Sundurmanın her iki tarafında, suratlarında alaycı bir ifadeyle insan başlı iki aslan heykeli yatıyordu. Dolaşıp arka tarafa geçtim; tam o sırada arabanın atını çözen bir seyis yamağından, beyefendilerin mutfak bahçesinin arkasındaki serada olduğunu ve benim de fotoğraf araç gereçlerini alıp oraya gitmem gerektiğini öğrendim. Seyis yamağı, taşınması gereken tabla ve şişelerin çokluğunu görünce, nezaket gösterip bir el arabası getirdi.

Sera on iki metre uzunluğundaydı ve artık yapılış amacı için kullanılmıyordu. Saksılıklarda, saksıların yerine heykeller duruyordu. Hepsi de çırılçıplaktı ve üzerleri örümcek ağı kaplıydı. Bay Blundell bu tarz şeyleri toplardı; bir keresinde, Prens Albert, Denizci Evi'nin temelini atmak için geldiği yıl, böyle şeyleri topladığına dair gazetelerde haberleri çıkmıştı.

Maymunu görünce çok şaşırdım. Benim üç katım büyüklüğünde ve kafesinin içinde vahşice, bir oraya bir buraya dolaşan bir hayvan bekliyordum; ama ufak tefek bir adam büyüklüğündeydi ve parmaklıkların karşısında, talaşların ve sararmış lahana yapraklarının arasında, pisliğin içine çökmüş, hareketsiz oturuyordu. Korkum tamamen geçmişti; hatta hayvanı parmağımla dürttüm. Tüylerinin bazı yerleri sert, bazı yerleri yumuşaktı; gözleri çamur gibi mattı ve son derece yaşlı görünüyordu.

William Rimmer ve George aletleri düzenlemekle meşguldü. Delgeç ve kıskaçların yanına konmuş pamuk tampon yığını, yuvarlak bir yayı olan tel bir alet, metal bir teknenin içinde kıvrılmış bir boruyla kauçuk bir kese ve bir şişede

renksiz bir sıvı duruyordu. Maymun masanın ötesine, kırık bacaklı mermer bir heykelin olduğu tarafa bakıyordu. Heykel, erkeklik organı bir gül tomurcuğu gibi büzüşmüş bir erkek figürüydü.

"Ha ha ha" diye kahkahayı bastım. "Judy bile bunun işe yarayacağına inanmaz, inanır mı? Maymun bile böyle düşünüyor."

William Rimmer "Maymun kör" dedi.

George'un ağzını bile açmaması, durumu daha da kötüleştirdi. Soytarı durumuna düştüğüm için kendime kızıyordum.

On beş dakika sonra kafesin kilidi açıldı ve ben elimde etere batırılmış bir bezle içeri girdim. Eterin sersemletici özelliğini bildiğim için bezi kendimden bir kol boyu uzakta tutmaya dikkat ediyordum. Eter, kolodyum çözeltisinin fotoğraf tablaları üzerine sürülen bir bileşeniydi; ama ben genellikle içindeki eterin buharlaşıp uçtuğu ticari bir karışım kullanıyordum; bundaysa eteri doğrudan şişesinden boşaltmıştık. Gözlerim şimdiden yanmaya başlamıştı. Maymun ayaklarını sürüyerek yana doğru kaçtı ama bunun dışında hiçbir saldırganlık göstermedi. Arkasından yaklaşıp bezi ağzı ve burnunun üzerine kapattım. Hayvan debelenmeye başlayarak başını ve ayaklarını savurup, alnıma az kalsın beni yere serecek bir darbe indirdi. "Dayan evlat" diye bağırdı William Rimmer. "Bezi burnuna bastır." Ben de neredeyse boğulacak gibi olup burun deliklerimden sümükler aka aka, hayvan beni ayağının altına alıp eziverir korkusundan dayandım. Boğulmakta olan biri gibi nefes almaya çalıştım; tam artık dayanma gücümün tükendiğini hissettiğim anda canavar beni silkeleyip fırlattı, korkunç bir çığlık atıp boğazını tırmalayarak düşüp bayıldı. Hayvanın idrarı talaşların arasından sızıp parmaklıklardan aşağı aktı.

Üçümüz beraber hastayı masaya taşıyıp, kımıldamasın diye kollarından ve göğsünden kayışlarla bağladık. Hayvanın yayılmış uzuvlarının insanınkine ne kadar benzediğini ve acıma hissi uyandırdığını görünce çok şaşırdım. Kafası yana doğu sarkmış, eskimiş deriye benzeyen buruşuk ve kılsız boynu açığa çıkmıştı. Tel alet kafasına yerleştirilip yay hayvanın gözkapaklarını kaldırdığında arkamı dönmeye yeltendim ama Rimmer, "Olduğun yerde kal Tanrı'nın belası, keseyi hayvanın burun deliklerine kapat" diye bağırdı. Bunun üzerine George "Lütfen Pompey" diye ekleyince sevindim. George bana pek sık adımla hitap etmezdi.

Gözlerim durmadan sulandığından neler olup bittiğini tam takip edemedim. İyice sersemlemiş olsam da, eter bulaşmış parmaklarımla gözlerimi ovuşturmayacak kadar aklıselimdim. Nabzım boynumda davul gibi güm güm atıyordu ve gülmekten kendimi alamıyordum.

George makası, Rimmer da forsepsi kullanıyordu. Her ikisi de burunlarını ve ağızlarını örtüyle kapatmıştı ve konuşmaları gibi bu da bana komik geliyordu.

George boğuk bir sesle "Hasta baygın" dedi.

"Başlayayım mı?" diye sordu Rimmer.

"Sen hazırsan ben de hazırım."

"Öksüreceğim."

"Öksüremezsin."

"Sağ göz merceği çıkarıldı. Yuva kaskatı... İridektomi gerekecek."

George, "Pencere açmaya hazırlanıyorum" dedi.

Görevim, benden istenildiği zaman hayvana eter veren tüpü pompalamaktı; çok fazla miktarda pompalarsam zavallı yaratığın kalbinin durabileceği, az pompalarsam da hayvanın uyanıp çılgınca debelenebileceği ve bıçağın çok derin kesebileceği konusunda uyarıldığımdan ne çok fazla ne

de çok az pompalamalıydım. Bir kez eter pompaladıktan sonra bir dahaki pompalamaya kadar geçen sürede hayvanın titreyip titremediğine ve kas sertleşmesine işaret eden bir belirti olup olmadığına dikkat etmem söylenmişti; ama soluk almam çok zorlaştığından ve içime çektiğim her nefes ciğerim sökülüyormuşçasına acı verdiğinden bu görevlerin ikisini de yerine getirebilecek durumda değildim. Ayrıca midem de bulanıyordu ve yüzümün kireç gibi bembeyaz olduğunu tasavvur edebiliyordum. İki dikiş daha atsalar yaptığım işi bırakıverecektim, çünkü artık dizlerimin beni taşıyabileceğinden emin değildim.

Bu Tanrı'nın belası iş sona erince maymunu kafesine geri götürdük. Öğürüyordum ama midem neredeyse bomboştu ve içinde konyak kokan bir sıvıdan başka kusacak hiçbir şey yoktu. Kendimi biraz iyi hissetmeye başladığımda, George beni içinde fotoğraf tabedeceği çadırı kurmam için tekrar çağırdı. Tam tozu pisliği temizlemiş, çadırı kurmuştum ki, kafasını içeri uzatıp bunun işe yaramayacağını belirtti. Söylediğine göre çadır çok fazla ışık geçirirmiş. Haklıydı; etrafımız camla çevrili olduğundan bu işi ha açık havada yapmıştık, ha burada. Beni kapalı bir mekân bulmaya yolladı.

Ek binaların çoğu, ya bahçe alet edevatı ve tarım araç gereciyle ya da taşınamayacak büyüklükteki kırık dökük heykellerle ağzına kadar dolu olduğundan uygun bir yer bulmak biraz zaman aldı. Boyanmış ve dik duracak şekilde desteklenmiş, ahşap kaplaması alt tarafından çürümüş, tabut şeklinde bir şeyle karşılaştım. İçinden lekelenmiş, tarlafarelerinin kemirdiği sargı bezleri sarkıyordu; bezlerin arasından, kemikleri balmumu rengide dönmüş üç ayak parmağı dışarı çıkmıştı. İşte o zaman, beşiğinin tepesinde, annesinin mermer gibi yusyuvarlak gözleriyle belirmesinin dışında George'u neyin doktor yaptığını bir türlü kavrayamamış ol-

sam da, William Rimmer'ı doktor olmaya yönelten şeyin ne olduğunu anlamıştım.

Seradan yirmi metre uzaklıkta, fundaların altındaki buz deposunu bana gösteren seyis yamağı olmuştu. George buranın uygun olacağına kanaat getirince el arabasını alıp tabla-ları özel sıvıyla kaplamaya başladım.

Döndüğümüzde maymun uyanmıştı ve açıkça görülüyordu ki daha epeyi bir sıkıntı çekecekti. Bir eliyle parmaklıklara yapışmış, sersemlemiş gibi kafasını sağa sola sallayarak oturuyordu. William Rimmer gururlu bir şekilde, bir papaz edasıyla, gözlerindeki perdenin kalktığını ve artık dünyayı net bir şekilde görebildiğini ilan etti.

"Dâhiyane ha?" diye böbürlendi George'un sırtını sıvazlayarak.

Memnuniyetle yılışık yılışık sırıtarak, "Son derece dâhiyane" diye onayladı George.

Ben fikrimi kendime sakladım; dâhiliklerine diyeceğim yoktu ama bir kafesin parmaklıkları ardından dünyayı görsen neye yarardı?

Sıra fotoğrafını çekmeye geldiğinde, maymun kameraya sırtını döndü. İlk başta ona çakıl taşı atmayı denedim; bu işe yaramayınca, elime makası alıp boydan boya kafesin parmaklıklarında sürüyerek takırdattım. Omuzları birazcık oynadı ama yerinden kımıldamadı bile. Sonra Rimmer'ın aklına hayvana şarkı söyleme fikri geldi. Güzel bir sesi vardı ve ninni gibi bir şey söyledi; gerçekten de işe yaradı ve yaratık ona bakmak için arkasına döndü. George, sonuncusu maymun kustuğu için berbat olsa da, dört poz çekti.

Tekrar buz deposuna döndüğümüzde George bir mumun zayıf ışığında her plakayı pirogallol ve asetik aside batırarak fotoğrafları tabetti. George görüntülerin doğru koyulukta olduğuna kanaat getirdikten sonra, ortaya çıkan görüntü bo-

zulmasın diye potasyum siyanür karışımına batırıp sabitlemek benim görevimdi. Daha sonra George, tepsileri götürmemi ve çok zehirli olduğu için içindeki kimyasal maddeyi bir yere dökmemi istedi. Ben gümüş rengi lekelerden kurtulmak için ellerimi sık sık bu sıvının içinde yıkardım; bence haddinden fazla tedbirli davranıyordu.

Yemeğimi uşaklarla birlikte yedim; bunun hiç de adil olmadığını düşünüyordum. Başım ağrıyordu ve sanki her şey bana batıyordu. Üniformalı bir uşak masaya kapkara parmaklarla oturduğum için beni payladı. Kendimi savunamayacak kadar midem bulandığından sesimi çıkarmadım. Kadınlardan biri Strawberry Fields'te bir süre çalışmıştı ve Bayan Prescott ile kızlarını tanıyordu. Beni Bayan Annie'nin son durumu hakkında sorguya çekti; ben de Bayan Annie'nin bildiğim kadarıyla hamileliğinin dördüncü ayında olduğunu ve bu kez düşük yapmayacak gibi göründüğünü söyledim. Hizmetçi kadın, Bayan Annie'nin çocukken çok sağlıklı bir kız olduğunu, şimdi böyle rahatsız olmasına çok şaşırdığını söyledi. Ben bu durumu bir nebze olsun şaşırtıcı bulmadığımı, bildiğim kadarıyla gürbüz çocukların büyüyünce hastalıklı, çelimsizlerin de gayet sağlıklı olduğunu söyledim.

Sol tarafımda oturan bir kadın "Çocuk haklı" dedi. Elindeki bıçakla öküz gibi yapılı bir adamı işaret ederek, "Bak bizim Henry'ye; bebekken rüzgârda uçacak kadar çelimsiz olduğuna inanabilir misin?"

Üniformalı uşak maymunla ne yaptığımızı öğrenmek istiyordu; maymunun kafesini seraya sokmaya çalışırken sağa sola çevirip kapıdan geçirmemize yardım etmişti. Onu olup bitenler hakkında aydınlattıktan sonra, gözlerinde aşağılayıcı bakışlarla beni baştan aşağı süzüp, benim bir doktor yardımcısı olabileceğime asla inanmadığını söyledi.

"Öyle olduğumu söylemiyorum zaten" dedim. "Ben bir fotoğrafçıyım."

"Fotoğrafçı olduğuna da inanasım yok" diye kelimeleri uzata uzata konuştu. "Belki el arabasını sürme konusunda işe yarayabilirsin."

Neredeyse aklımı kaçıracaktım; ona görünüşün her şey demek olmadığını, kısıtlı imkânlarına rağmen babamın nasıl bir beyefendi olduğunu ve beyefendiliğini hayatı boyunca koruduğunu anlattım. Bana inanmadığını görebiliyordum; bu nedenle onu yukarıdan çağırdıklarına memnun olmuştum. Bana anlatıldığına göre babam ben doğmadan birkaç ay önce Lancashire piyade alayına gönüllü asker olarak yazılmış ve hemen gemiyle Hindistan'a gönderilmiş. Bildiğim kadarıyla, ya tercihi bu yönde olduğu ya da Yaradan'ına kavuştuğu için hiç dönmemiş.

Öğleden sonra George beni aradı. Dili dolanarak konuştuğundan ve söylediklerinden hiçbir şey anlaşılmamasından bir hayli içmiş olduğu belliydi. Geceyi orada geçirmeye karar verdiğini ve benim eve yalnız dönmem gerektiğini söyledi. Sabah, Rimmer ona ödünç bir at verecekti. Sahildeki eşkıyalara yakalanmamak için geri dönerken anayoldan ayrılmamamı tembihledi. Benim güvenliğimden ziyade o pek kıymetli kamerası için endişelendiğini biliyordum. Bu gece orada konaklayacağını annesine kesinlikle söylemeliydim.

"Şayet karım kendini kötü hissederse..." diye cümleye başlayıp duraksadı.

"Ben geri gelip sizi alırım" diye atıldım.

"Belki de..." Karar veremeyip duraksadı. Sesi kederliydi; dolgun dudakları memnuniyetsizlik ifadesiyle aşağı bükül-

müştü. Gerçekte olduğu kişi gibi görünüyordu, yani işe yaramazın teki. Sonra kararını verdi ve sözcükler ağzından döküldü. "Yok hayır, bu gerekli değil. Kahvaltıdan önce evde olacağım."

Neredeyse acıdım ona. Yıllarca her an annesinin emri altında yaşamıştı; şimdi de onu oradan oraya sürükleyecek ikinci bir kadın vardı hayatında. Bayan O'Gorman bunun büyük bir utanç olduğunu düşünüyordu; ama bence o kendini feda eden şehit rolünü oynamaktan gayet memnundu.

On dakika sonra, bahçede aletleri düzenli bir şekilde arabaya yerleştiriyordum ki, onu beklemem için haber gönderdi. Kararsızlıktan bu derece kıvranıp bir türlü harekete geçemeyen başka bir adam daha tanımamıştım. Nihayet, bütün ağırlığıyla Rimmer'a yaslanmış olarak yanıma geldiğinde arabanın içinde oturacağım diye tutturdu; o kadar özenle yerleştirdiğim eşyaları sağa sola dağıtıp en sonunda katlanmış duran fotoğraf tabetme çadırının altında kendine bir oyuk açtı. Biz daha yola çıkmadan uykuya dalacağını tahmin ettim.

Dışarıya çıkıp arabayla binadan uzaklaşırken gün ışığı yavaş yavaş kayboluyordu. Ağaçlık bölgeyi geçince atı dörtnala koşturmaya başladım; arabanın tekerlekleri engebeli arazide sarsılıyordu. Rüzgâr giysilerimi şişiriyor, başımın ağrısını alıp götürüyordu. Tarlaların üzerinde buz gibi parlayarak uzanan beyaz gökyüzünü siyah bulutlar kapladı. Üniformalı uşak beni aşağıladığı ve ben de onun sözlerine katlanıp ağzının payını veremediğim için canım sıkkındı. Fakat şimdi fırtınalı kırlar keyfimi yerine getirmişti ve içim içime sığmıyordu. George'un tepsiler ve şişelerin arasında kendinden geçmiş, tıngır mıngır gittiğini düşünmek bana zevk veriyordu. İki tekerlekli savaş arabalarının sürücüleri gibi ayağa kalkıp, "Bir gün" diye var gücümle bağırdım. "Bir gün..."

Kum tepelerine vardığımda sular geri çekilmiş, sahilin çöpünü pisliğini de alıp götürmüştü; kan kırmızı güneş ufukta batıyordu. Atı yavaşlatıp makul bir hızla uzaktaki kasabanın sarımsı pusuna doğru yoluma devam ettim.

Waterloo ile Seaforth'un arasında, suların sürükleyip getirdiği ağaç dallarıyla ateş yakan yaşlı bir adamın yanına geldim; ateşin kıvılcımları tepesinde uçuşuyordu. Hiç durmadan geçip gidecektim ama tam adamın yanından geçerken, arabanın içinden öfkeli bir yumruk sesi geldi; ben de durmak zorunda kaldım. George uyanmıştı.

Kendini kumların üzerinde bulduğuna kızdıysa bile bunu söylemedi. Belki de manzaranın doyulmaz güzelliğinden, gitgide daha da kararan sahilin ıssızlığından, rüzgârın savurduğu alevlerden ya da sahile vuran dalgaların uğultusunda yanan odunun çıtırtısından etkilenmişti.

Her neyse, yaşlı adama ateşin başında oturmak için ona katılıp katılamayacağını sordu. İliklerine kadar donduğunu söyledi; rüzgârda bayrak gibi dalgalanan kıyafetlerinin içinde kırk derece ateşi varmışçasına titriyordu.

İhtiyar hemen cevap vermedi. Yürürken destek almak için kullandığı kalın sopasının erişebileceği bir yerde olup olmadığına baktığını fark ettim. Sonra George'a adam gibi davrandığı sürece başının üzerinde yeri olduğunu söyledi; bu beni çok güldürdü.

Adam çok konuşkandı. George da ona bana hiç yapmadığı şekilde efendim diye hitap ederek çok nazik davranıyordu; ama herhalde bu fark ihtiyar adamın yaşından ileri geliyordu. Ben onlardan ayrı, alacakaranlığın yavaş yavaş yok olup yarımayın gökyüzünde yükselmesini seyrederek oturdum. Myrtle'ı koyun ardında bir yerlerde, okuldaki odasında yabancı bir dili sular seller gibi konuşurken ve köpekler biraz yüksek sesle havladığında korkudan nasıl baygınlık geçirilir öğrenirken hayal ettim.

Yaşlı adam birkaç yıl önce kendini içkiye vurmuştu; eskiden balıkçılık yapıyordu ama Rock Ferry'de deniz kabardığında teknesini paramparça olmaktan kurtaramayınca bu hale düşmüştü. Anlattığına göre o zamanlar Widnes'taki pasta ticaretine malzeme sağlamak için yılanbalığı avlıyordu. En büyük iki kızı onu yanlarına almışlar; daha doğrusu yaşlı adam vaktinin bir kısmını bir kızında, kalanını diğer kızında geçiriyormuş; ama ikisinin yanında da rahat edememiş. George'un düşüncesine göre, bu açıdan bakıldığında, yaşlı adam tam bir kral gibiydi; ve bu da onun hâlâ ne kadar sarhoş olduğunun bir kanıtıydı. Yaşlı adam şimdi bir demircinin hemen yanındaki bir kulübede en küçük kızıyla birlikte yaşıyordu ve kızının insafına kalmıştı; geceleri sahilde kumun üzerinde yatması da bu yüzdendi. Tıpkı dırdırcı karılar gibi, kızının da çenesi düşüktü ve yaşlı adam kum çekirgelerinin ısırıklarını onun sivri diline tercih ediyordu.

"Altı tane çocuğu var" dedi yaşlı adam, kızının davranışına mazeret bulmak istercesine. "Ona destek olacak bir erkek de yok."

"Hayat acımasız efendim" diye onayladı George ateşe bir odun daha atıp her yere kıvılcımlar saçarken.

"Eğer bir şansım daha olsaydı" dedi yaşlı adam, "asker olurdum. İnsana emekli maaşı verirler."

George "Ah evet, ayrıca iyi bir de öldürülme fırsatı tanırlar" diye kaşı çıkınca, yaşlı adam, bu dünyayı terk etmenin yaşama hızlıca kondurulmuş bir veda öpücüğünden daha kötü yolları olduğunu söyledi.

Yaşlı adamı orada bıraktık. George benim yanıma çıkıp oturmaya çabalıyordu; üçüncü denemesinde dizlerinin üzerine yığıldığında, onun "gerçek bir filozof" olduğunu söyledi. Bu sersem haliyle kendisine bir zarar vermesinden ve daha sonra bunun için sorumlu tutulmaktan korktuğum için

onu çekip, arabanın içine öylece bohça gibi bıraktım. Tam kapıyı kapatacakken elimi yakaladı ve beni de kendisiyle birlikte içeriye çekmeye çalıştı. Artık gece olduğu için yüz ifadesini göremiyordum ama Blundell Hall'un girişinde nöbet tutan insan başlı aslanlarınki gibi kıvrık dudakları ve sinsi gülümseyişi beynime kazındı.

Bu ifadeyi yüzünde daha önce bir kez daha, ölü babasını yatağa yatırdığımızda Myrtle'ı babasını temizlemek için mutfaktan su getirmeye yolladığı zaman görmüştüm. Yardımım için bana teşekkür etmiş ve yaşıma göre çok işe yarar olduğumu, nezaketimi de ağzı sıkılığımı da asla unutmayacağını belirtmişti. Ortadaki durumdan faydalanmaya yeltenmememin, anlayışımdan kaynaklandığını söylemişti. Ağzından dökülen kelimeler o kadar samimiydi ki şaşkına dönmüştüm. O ana kadar evden çıkıp gitmemamin ve oyalanarak vakit öldürmemin nedeni, George'dan beş şilin koparmaya son derece niyetli olmamdı. O yatağın bir tarafındaydı, ben diğer tarafında duruyordum, ortamızdaysa babası yatıyordu; kısacık bir an için gerçekten de üstün karakterli, tatlı bir çocuk olduğumu düşündüm. "Sen iyi bir çocuksun" diye mırıldandı, sonra bir dizini yatağın üzerine koyup benim tarafıma doğru eğilerek yanağımı okşamak için uzandı. Ne yapmaya çalıştığını hemen anlayarak derhal odayı terk etmiştim. Bu tarz olaylara yabancı değildim ve gereksiz yere korkuya kapılmamıştım. Eğer bu kadar dalkavukluk yapmasaydı ona kanabilirdim. Tecrübelerime göre zenginler bu işe heves uğruna, fakirlerse daha çok ihtiyaçtan yönelse de, bu ahlaksızlık tek bir sınıfa özgü değildi. Kendimi olduğumdan farklı, daha iyi bir insan gibi hissettirmesi, beni hazırlıksız yakalamıştı. Ben merdivenlerden aşağı koşarken Doktor Potter salondan çıkıyordu. Şaşkınlıktan ne yapacağını bilemez halde tırabzanın çubuğuna yapışmış, ihbar edilmeyi bekli-

yordum. Beni daha önce hiç görmemişti ve hırsız olduğumu sanabilirdi, sanmalıydı da, ya da en azından orada ne işim olduğunu sorabilirdi; ama yalnızca bana baktı ve anladığım kadarıyla gözlerimdeki sıkıntıyı okudu. Ön kapıyı açamıyordum, yanıma gelip kapı mandalına kuvvetle asılarak dışarı çıkmamı sağladı.

Bulvarın ardındaki tepeyi aşıp Blackberry Yolu'na kıvrıldığımızda, gözlemevinin saati yediye birkaç dakika kaldığını gösteriyordu. Arabanın içinde George, ciğerlerinin tüm gücüyle bağıra bağıra, "Anneciğim, ben diyardan göçüyorum" nakaratını söylüyordu. Tuhaf olan, yolculuk sona erip de durduğumuzda, ayın aydınlattığı çakıl taşlı yola inmesi için ona yardım ederken, bana yine aynı iltifat sözcüklerini söylemesiydi: *Sen iyi bir çocuksun.* Ancak bu defa, bu geç saatte, samimi olduğuna inandım.

İşi pişkinliğe vurdum tabii ki ve ortada beni suçlayacak hiçbir delil olmadığı için bu işten kurtulduğumu sandım. Ustalık isteyen yüzleşmeyi, insanların ruhunu okuyan Doktor Potter gerçekleştirdi.

Doktor Potter, George'u bekliyordu ve biz eve adımımızı atar atmaz, başıyla George'a çalışma odasına gelmesini işaret etti. Eşyaları arabadan boşaltmak için dışarı çıktım; elimde tripod ve çadırla geri döndüğümde George odadan fırlayarak benden önce merdivenleri çıktı. Tekrar aşağı indiğimde Doktor Potter koridorda gözlerini bana dikmiş duruyordu. "Pompey Jones, arabayı boşaltmayı bitirdiğinde seninle konuşacaklarım var" dedi. Yüzündeki ifadeden yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu anladım; midem kasıldı. Aşağıya her inişimde gözlerini bana dikmiş bir halde, hâlâ orada

durduğunu görüyordum. En sonunda artık içeriye taşıyacak hiçbir şey kalmadığında tam atı bahçeye götürecektim ki, verandaya çıkıp her ne yapıyorsam bırakıp derhal içeri gelmemi söyledi.

Peşinden çalışma odasına gittim, kalbim güm güm atıyordu. Sanırım bu çarpıntının sebebi, korku kadar eterin de etkisiydi. Konuya gelmeden önce boğazını temizleyip, yeleğinin düğmeleriyle oynayarak biraz oyalandı. Birçok şişman adam ciddi davranmaya çalıştığında aptal gibi görünür; ama Doktor Potter onlardan biri değildi. Kendime durmaksızın, çok kötü bir şey yapmadığımı söylüyordum; ama gözleri, aslında çok kötü bir şey yaptığıma beni inandırdı.

En sonunda, "Senin bu ailedeki yerini bilmiyor değilim... ve belki de en çok suçlanması gereken kişiler bizleriz. Yeterince yönlendirildiğinden pek emin değilim..."

"Bu aileden nezaket dışında bir şey görmedim" diye araya girdim. Söylediğimde ciddiydim. Söz konusu Doktor Potter'sa iş şakaya gelmezdi.

"Öyle de olması gerekir" dedi. "Buraya geldiğinde daha ufacık bir çocuktun..." Duraksadı, gözleri dikkatle yüzümde gezindi. Sanki dudağımdaki karadut rengi leke yeniden ortaya çıkmış gibi elimi ağzımın üzerine kapattım.

"Ama artık kocaman adam oldun" deyip tekrar sustu.

"Evet" dedim, "sanırım oldum."

"Kocaman adam" diye yineledi. "Yetişkin bir adam ne kadar masumca ya da düşünmeden yapmış olursa olsun, davranışlarının sorumluluklarını üstlenmelidir."

Düşünülmeden gerçekleştirilen davranışlardan bahsetmesi yüzünden buz kesmiş halde, "Biraz daha açık konuşursanız daha iyi olur" dedim.

O da beni aydınlattı. O sabah erkenden genç Bayan Hardy bir önceki gece büfenin üzerinde bıraktığı el işini almak için

yemek salonuna gitmişti. "Perdeler hâlâ çekiliydi" dedi. "Alacakaranlık odada post korkunç bir canavar gibi görünüyordu..."

Çok tiz bir sesle "Post mu?" dedim. "Ne postu?"

"Bayan Hardy korkudan aklını kaçıracaktı" diye gürledi. "Odadan kaçmak için arkasını dönerken takılıp düştü..."

"Takılıp düştü mü?" diye tekrarladım.

"Duvara doğru düştü. Sonuç: kırık bir bilek. Üstelik hepsi bu da değil..."

Donup kalmış, kıpırdamadan duruyordum; ama yüzüm utançtan alev alev yanıyordu. Gerçekten vicdan azabı duyuyordum.

"Kırık bir kemik iyileşebilir" dedi. " Ama paramparça olmuş umutlar o kadar kolay tamir edilemez. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Anlamamıştım, yani o sırada anlamamıştım; ama evet anlamında başımı salladım.

"Başta" diye sözlerini sürdürdü, "Lolly'nin işini baştan savma yapıp postu orada unuttuğunu sandık. Bayan O'Gorman onu savunup, kendisi gece dinlenmeye çekilmeden önce odayı kontrol ettiğini ve her şeyin yerli yerinde olduğunu, şafak vakti senin geldiğini söyledi."

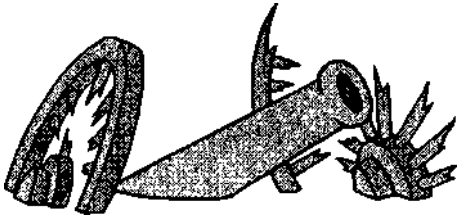
"Bana gelmem söylendi" diye itiraz ettim. "Efendi George bana gelmemi söyledi. Post hakkında hiçbir şey bilmiyorum."

Ben evden ayrılırken Bayan O'Gorman gözyaşlarına boğuldu. Üzüntüsünün yarısı genç Bayan Hardy'nin yeniden düşük yapması yüzünden, yarısı da beni kaybettiği içindi. İçini çeke çeke, beni görmesi engellenirse buna dayanamayacağını söyledi. Ona üzülmemesini, tüm bunların geçip her şeyin düzeleceğini söyledim. "Gör bak, George uzun süre benden ayrı kalamaz" dedim.

Işıl ışıl yıldızların kapladığı gökyüzünün altında yürüyerek pansiyondaki odama gittim. Canım sıkkın değildi. İnsan yaşadıkça öğreniyor diye düşündüm.

Bölüm 3 - 1854

Avrupa'nın Tatlı Sularında Savaş Çanları

Liverpool Limanı'ndan Kuna vapuru *Cambria*'yla yola çıkıp İstanbul'a yol aldığımız ihtiyatsız seyahatimize 27 Şubat'ta başladık. Yolculuğumuzdan böyle karamsar şekilde bahsetmemim sebebi, seyahate kadınların ve çocukların da –tabii onlara refakat etmesi pek elzem görülen hizmetçi ve bakıcıları söylemeye gerek bile yok– katılmış olmasından kaynaklanıyor. Başta seyahati yalnızca George, Myrtle ve benim yapmam planlanmıştı. Düşünceme göre savaş başlarsa –ki bu her geçen gün biraz daha artan bir ihtimaldi– bir cerrah olarak George ve gözlemci olarak ben çok işe yarayabilirdik. Yirmi yıl önce Kırım'ı, özellikle de Balaklava ve kıyı şeridini ziyaret etmiş ve hatta masraflarını da kendim üstlenerek Noghai Ovası'nın batı kesiminde sıkça görülen bozkır kalkerlerinin oluşumu üzerine bilimsel bir çalışma bile yayımlamıştım. Sonuçta, çalışmam herhangi bir ilgi uyandırmadı; ama belki de bunun konumuzla ilgisi yoktur. Myrtle, George'u gözünün önünden bir an olsun ayıramamak gibi çok basit bir sebepten ötürü seyahatimizde bize eşlik ediyordu.

George'un Annie'yi de yanımıza almaya tam olarak ne zaman ikna edildiğini kesin olarak bilemiyorum. İki yıl önce bir kolera salgını vardı; Annie de yeni bir salgının patlak vermesinden endişe duyarak, çocukların gelecek yaz kasaba dışında olmalarının daha güvenli olacağını öne sürdü. Buna diyecek hiçbir şeyim yoktu. Anladığım kadarıyla Anglesey'deki Menai Boğazı'na karşı evi olan teyzesine mektup yazıp orada kalmak için izin istemiş; mektubuna gelen yanıtta da teyzesi başının üzerinde yerleri olduğunu ve tabii Beatri-

ce'i de alarak gelmelerinden çok mutluluk duyacağını iletmişti. Bildiğim kadarıyla her iki kadın da bu düzenlemeden çok hoşnuttu. Sonra, yola çıkmamıza iki hafta kala, George başı eğik bir şekilde Annie'nin de bizimle geleceğini duyurdu. "Gelmekte ısrar ediyor, Potter" dedi. "Bu şartlar altında ona nasıl hayır diyebilirim ki? Sonuçta o benim karım." Çocuklar konusuna gelince, Myrtle'ın bu işte parmağı olduğundan kuşkulanıyorum.

Annie'ye sert hava koşullarını, bahar başında don yapan geceleri, sıcağıyla yakıp kavuran temmuz ve ağustos aylarını, solup giden bitki örtüsünü, sinekleri anlatıp durdum ama nafile, hiçbirini dinlemedi. İyimser bir sersem olduğumdan, bu anlattıklarım hakkında ona bir kitap bile verdim. Kitabı kırık camı tutar gibi sakınarak eline alıp, salondaki rafa koydu; daha sonra da kitabın kapağı açılmadı bile. Kitabın hiç açılmadığına dair kanıtım var. Annie bademşekeri tutkunuydu ve Lolly'nin ömrü eşyaların üzerindeki şeker parçacıklarını süpürmekle geçiyordu. Irmak yataklarının kuruması gibi konuların bulunduğu bölümlere koyduğum işaret dimdik duruyordu ve sayfalara dokunulduğunu gösteren en ufak bir şeker kırıntısı bile yoktu.

Söylemeye gerek bile yok ama Annie gruba dahil olunca, Beatrice'in katılmaması hiç olur muydu?

Cambria iki yüz süvari askeri, dört mühendis, bir askeri cerrah ve savaş başlarsa acil olarak en çok hangi mallara ihtiyaç duyulacağını tespit etmesi için Liverpool Ticaret Kurulu'ndan yollanan bir temsilciyle o kadar kalabalıktı ki, geminin su hattı denize batmıştı. Temsilci ilk fırsatta "Ordumuza destek için ne fedakârlık gerekiyorsa yerine getirmek, Liverpool halkının vatanperverlik görevidir" diye belirtti. Adamın adı Naughton'dı ve ondan daha iğrenç, daha dalkavuk bir insan düşünülemezdi. Yolculuğumuz sırasında onunla

defalarca tartışmaya girdim ve sonuçta onun görev aşkının, vatanperverlikten ziyade kâr etme isteği tarafından tetiklendiği kararına vardım.

Beatrice'in inleme ve sızlanmalarına bakan biri bunu asla anlayamazdı ama Malta'ya yaptığımız yolculuğun ilk ayağında hava koşulları bakımından şanslıydık. İlk üç gün, gemideki çoban köpeğinin sekiz tane yavru doğurmasının dışında, kayda değer hiçbir şey olmadı. Myrtle köpek yavrularından birini, en çelimsiz olanını, çocuklar için sahiplenmemiz konusunda ısrar etti. Söylediğine göre küçük ve zavallı bir şeyin sorumluluğunu üstlenmek çocuklar için iyi olurmuş. Aynı öğleden sonra, süvari askerlerinden birinin karısı olduğu söylenen bir kadın da bir kız bebek dünyaya getirdi. Neyse ki bebek üç saat sonra öldü, yoksa Myrtle bakmakla mükellef olduklarımız listesine onu da dahil edebilirdi.

Gemideki yemek mükemmeldi. Krallar gibi yedik içtik desem mübalağa etmiş olmam. Kahvaltıda güvercin, yağsız biftek, tavada pişirilmiş soğuk et, birçok farklı şekilde hazırlanmış –kaynamış, çırpılmış, yüksek ateşte pişirilmiş, kızarmış– yumurta vardı. Bu ziyafet saat tam sekizde veriliyordu. Kahvaltıda bana genellikle mühendislerden ikisi ve maalesef menfur Naughton eşlik ediyordu. George da, kadınlar da bir kez olsun kahvaltıya gelemedi. George, bir gece önce çok içtiği için gelemiyordu. Yolculuktan önce gemiyle seyahat etmeyi ne çok arzuladığını uzun uzun herkese anlatan zavallı Beatrice'in yolculuğu, Myrtle'ın onu aşağıdaki kamaradan dışarı sürükleyip, yüzü yemyeşil bir halde güvertede bir aşağı bir yukarı yürüttüğü günleri saymazsak, verem hastaları gibi yatağına çakılı kaldığından berbat geçmişti. Kaba davranabilirdim; Tanrı biliyor Beatrice beni fazlasıyla kışkırtıyordu ama dilimi tuttum. Tüm yanlışlarına rağmen, özellikle de bir eşten beklenen mahrem konularda iyi bir zevce olduğu-

nu göstermişti. Annie'nin aksine Beatrice, kadınlık görevlerini zevk duyarak yerine getiriyor ve mutlu beraberliklerimize şevkle katılıyordu.

Denizdeki dördüncü günümüzde Naughton'ın Myrtle'a abayı yaktığı gün gibi ortaya çıktı. Myrtle, Naughton'ın kalbini böyle titrettiği için hiç duygulanmamıştı; her zamanki gibi bunun hiç farkında değilmiş gibi davranıyordu. Myrtle bir erkeğin kalbine ilk kez böyle kor düşürmüyordu, kaldı ki hiçbir hayal gücü Naughton'ı erkeksi diye sınıflandıramazdı. Myrtle'a karşı ilgisi beni şaşırttı. Naughton, ipeksi bir cilt, ışıldayan gözler, mükemmel bir kalça gibi daha aşikâr güzelliklerden etkilenecek sığ bir tip olduğundan, onun Myrtle'ın güzelliğini görebilecek kadar ayrıntıya dikkat eden biri olduğunu düşünmemiştim. Myrtle ufak tefek, soluk yüzlü, tahta gibi dümdüz göğüslü, donuk bakışlı, ne yeşil ne de kahverengi diyebileceğim gözleri ve küskün küskün somurtan dudakları olan bir kızdı. Myrtle'ın biriyle sohbet ettiğinde ya da çocuklarla oynarken veyahut gülümsediğinde bambaşka bir öyküye dönüşüverdiği de inkâr edilemezdi. İşte o zamanlar onun bir tılsım saçtığına inanıyorum. Beatrice ona tapardı ve Tanrı biliyor, Myrtle'dan nefret etmek için her türlü sebebi olan Annie bile ona derinden bağlılık duyduğunu her fırsatta belli ederdi.

Naughton dayanamayıp, George'u bir kenara çekti ve duygularını ona açıkladı. Bunu da basiretsizce "Kız kardeşiniz çok çekici" diyerek yaptı. "Birçok hayranı olduğunu tahmin ediyorum." George etraflıca düşünmeden, fazla aceleci bir yanıt vererek, yalnızca bir tek kişinin ona âşık olabileceğini, o kişinin de Myrtle'la buluşmak için İstanbul'da bekleyen nişanlısı olduğunu söyledi.

"Etraflıca düşünmeden" diyorum, çünkü yolculuğumuzun sonuna geldiğimizde büyük ihtimalle hâlâ Naughton'la

bir arada olacaktık. George o zaman ne yapmak niyetindeydi acaba?

George'a, "Sevgili rolünü oynaması için genç bir hafif süvari askeri mi tutacaksın?" diye sordum.

"Bunu oraya vardığımızda düşünürüm" diye karşılık verdi; ardından da bütün öğleden sonra o kadar çok içti ki, Myrtle'ı yakında gerçekleşecek izdivacından haberdar etmeyi unuttu.

Sonuçta, akşam yemeğinin tam ortasında aşkından çılgına dönmüş Naughton, Myrtle'a "Nişanlınız çok talihli bir adam, Bayan Hardy" dedi.

Naughton'ın bu sözlerinin, masanın bizim oturduğumuz tarafında yarattığı etki aslında son derece komikti. Turtanın kıtır yerini çatalına saplamış, ağzına atmak üzere olan Annie'nin ağzı bir karış açık kaldı. Turtayı afiyetle yiyen zavallı Beatrice'in ise lokması boğazına kaçtı; askeri cerrah kürekkemiklerinin ortasından sırtını yumruklamasa ölebilirdi. Yalnızca Myrtle, gözlerini konuşmadan duran George'a dikerek, sükûnetini muhafaza etti. "Çok naziksiniz Bay Naughton, ama sizi temin ederim ki şanslı biri varsa o da benim" diye Naughton'ı yanıtladı.

Daha sonra George'a ne söyledi bilmiyorum. Sanırım hiçbir şey. George asla hata yapmazdı. Gözlerine pembe bir sis inmiş bir kadın varsa işte o Mytle'dı. Bir defasında ona, George'un, babasının vefatından sonra iyice artan içkisine mâni olması için yalvarmıştım. "Buna müdahale edecek kişi ben değilim" demişti; "dahası içmek onu mutlu ediyor."

İçten içe acaba George'un sarhoşluğunu ayık haline tercih mi ediyor diye merak ettim; belki de onun bu hali, Myrtle'ın kontrolü daha fazla elinde tutmasını sağlıyordu. Babasının ölümü George'u haddinden fazla sarsmıştı. İlk birkaç ay bana açılmamış olsa da, olayların göründüğü gibi olmadığın-

dan kuşkulanmıştım. Yaşlı Bayan Hardy'nin bir akrabası, Yüzbaşı Tuckett diye biri, Bay Hardy'nin öldüğü gece eve gelerek bana George'un akşam üzeri berbat durumda olduğunu, titreyip durmadan inlediğini ve konuyu değiştirmek için devamlı Punch ve Judy'den bahsettiğini anlatmıştı. Ve tabii Pompey Jones, Myrtle'ın deyişiyle ördekçi çocuğun aniden ev halkına katılışı vardı; ve Myrtle'ın şaşırtıcı bir terfi sonucunda, sanki evin küçükhanımıymış gibi yatılı bir okula postalanmasını belirtmeye gerek bile yok.

Myrtle artık aile için çok büyük önem taşıyordu. Yaşlı Bay Hardy bir zorba ve sahtekârdı; böyle adamların oğulları genellikle nasıl olursa –hassas oğullar– George da babasına aynı oranda hem saygı duyuyor hem de ondan korkuyordu. George'un onu bir tahta, hatta altın bit tahta, oturttuğunu söylemek yanlış olmaz. Bay Hardy'nin devrilmesi hem kendisini hem George'u paramparça etmişti. George'u kendini topladığına inandırmak Myrtle'ın kaderiydi.

Günler sonra, güvertede nöbet tutup, denizin ve semanın tekdüze görünümünü izlemeye dalmışken, Naughton beni yakalayıp keman üretimi, en iyi ağaç nasıl olmalıdır gibi konular üzerine ayaküstü sohbete başladı. Bu tarz şeyler üretiyordu; övüne övüne anlattığı kadarıyla çok iyi gelir sağlıyordu ve işyeri de Gümrük'e yalnızca iki adım mesafedeydi. Ben pek öyle müziksever falan sayılmam; ama Albert Tersanesi'nin açılış töreni sırasında solistin beklenmedik şekilde sahneden aşağı yuvarlanmasıyla renklenen bir piyano resitaline katılma şansına nail olmuştum.

Naughton müzik aletlerini öve öve göklere çıkarırken o kadar sıkıcıydı ki, neredeyse uyuyacaktım; ama az sonra hepten sıkıcılaşıp yaklaşan savaşla ilgili düşüncelerini benimle paylaşma cüretini gösterdi. Tarih konusundaki cehaleti insanı çıldırtacak cinstendi ve vardığı yargılar son dere-

ce kıymetsizdi. Düşüncesine göre ülkemizin yönetimi *doğru ellerdeydi.*

"'Doğru eller' derken sanıyorum yalnızca malvarlığı ve unvanları sayesinde hem hükümeti hem de orduyu yöneten şu soytarıları kastediyorsunuz?"

"Soytarılar..." diye kekeledi.

"Aptallar, yaptıkları işe gereken ehemmiyeti vermeyenler" diye açıkladım. "Eski geleneklere milli saygı, rütbeye hürmet yok; eğitimsiz bir adam yüksek göreve nasıl uygun olabilir?"

"Eğitimsiz mi?" diye karşı çıktı. "Lord Aberdeen, Newcastle dükü, Lord Russell, Lord Raglan..."

"Eğitimli adamların arzuları" diye gürledim, "Doğu'da çektiğimiz ıstıraplara neden oldu. Türklerin uçsuz bucaksız imparatorluğu hakkında en ufak bir şey bilmiyorlar. Elçiliğimizde görev yapanlar, aristokratlar arasından seçildiler; sanki yabancı topraklarda değiller de, pencerelerinin hemen önünden Thames Nehri geçiyormuş gibi yayılmış, saraylarında oturuyorlar. Yaptıkları şeyler, İngiltere'de olsalardı yapacaklarının aynısı: geçit törenlerini izlemek, bahçe partileri vermek, operaya gitmek. Buckinghamshire'da yaşasalardı da bir şey fark etmeyecekti. İklim koşulları, yer yüzeyi, ülkenin üretimi ve doğal kaynakları, yolların durumu hakkında hiçbir rapor göndermişler mi?"

Artık bayağı bayağı bağırıyordum. Naughton yüzüme hakarete uğramış gibi bakıyordu; bu da benim açımdan oldukça haz vericiydi. "Muhtemel alıcılara göstermek için yanınızda inşaat malzemesi numuneleri getirmişsinizdir" diyerek sözlerimi sürdürdüm. "Tuğla... taş vs. Bölgede, bildiğiniz üzere, çok az yol var."

"Getirmedim" dedi soğuk bir şekilde.

"Sözlerimi bir kenara yazın" dedim. "Tuğlaya büyük ihtiyaç duyulacak... kemanlaraysa kimsenin ihtiyacı olmayacak;

tabii, Sivastopol'un müziğin ahengine yenilip düşeceğini ummuyorsanız."

Artık ona haddini bildirdim, yanımdan uzaklaşıp gider, beni de rahat bırakır diye düşünüyordum. Ama nerede! Kene gibi yakama yapıştı. Az önce aşağıladığınız bir adam tarafından takip edilmek çok rahatsız edici bir durum. Ben tam dalgalar, bulutların yükselip alçalması ve renklerindeki farklılıklar gibi konulardan bahsetmeye hazırlanırken, "Doktor Potter, Bayan Hardy'nin evlenmeye hazırlandığı genç adamın durumu nedir?" diye sordu.

"Durumu mu?"

"Mevkii. İşi nedir?"

"Savaş" dedim. "11. Süvari Birliği'nde yüzbaşı."

İşte o zaman beni rahat bıraktı; göz kamaştırıcı Süvari Tugayı'nın ihtişamıyla, her ne kadar hayal ürünü de olsa, kim baş edebilirdi?

On üç gün boyunca yolculuğumuza aralıksız devam edip Valetta Limanı'na vardık. Yirmi dört saatlik yakıt ve gıda ikmali molası sırasında hiçbir kuvvet Beatrice'i gemide kalmaya ikna edemezdi. Ayaklarının karaya bastığı bir yerde uyuması gerektiği konusunda son derece kararlıydı ve bu dediğini yapacak olursa, her tarafına kaya parçalarının batacağına dair yaptığım espriyi anlayamadı.

"Bütün bir adada en ufak bir toprak kırıntısı yok" diye onu bilgilendirdim.

Limanın ilerisindeki, güneşin altında kavrulan tarlaları göstererek "Saçmalık" dedi.

"*Doğal* toprak değil" dedim. "Sicilya ve başka bölgelerden taşınarak buraya getirilmiş. Malta Şövalyeleri gemilerin limana girmesine, ancak gemiler istihkaklarını taş ve toprak olarak öderlerse izin verirlerdi."

"Bu ne saçmalık böyle" dedi yeniden. "Nereye gidersen git taş toprak kıtlığı yaşanmaz." Sonra da Annie ve kendisi için bir otel bulmamda ısrar etti.

O öğleden sonra bizim topluluk kasabayı dolaştı. Kadınlar anayolları dolduran insan karmaşasından büyülenmişti. Burayı yirmi yıl önceki ziyaretimden bu yana oldukça değişmiş buldum. Evvelden genç bir adamın gözlerine hoş mimarisi, egzotik kıyafetli Arapları, Nübyelileri ve Cizvit rahipleriyle antik bir kale gibi görünen bu yer, şimdi karşıma İngiliz etkisinin açıkça görüldüğü, kesinlikle modern ve bayağı bir yer olarak çıkmıştı. Yalpalayarak meyhanelerden dışarı çıkıp, sokaklara midesini boşaltan çok sayıdaki kırmızı ceketlinin sıçrattıkları üstlerine bulaşmasın diye kadınlar sık sık eteklerini toplamak zorunda kaldı. Bu değişim çok sinir bozucuydu ve yılların yükünü omuzlarımda hissettim.

"Buraya ilk kez geldiğimde saçlarım kızıldı" dedim Beatrice'e.

"Biliyorum" diye yanıt verdi. "Seninle tanıştığımda hâlâ kızıl tutamlar vardı. Saçlarının grileşmesi büyük bir ilerleme."

Akşam yemeğinden önce eşek kiralayıp, güneşte altın gibi parlayan ekin tarlalarına varıncaya kadar, palmiye ve hurma yaprakları altında cennetten bir parça gibi duran bahçelerin yanından kıvrıla kıvrıla giden patikayı ağır ağır geçtik Çocukları eşekten aşağı indirince, kasabadan gelen kilise çanlarının melodik sesleri arasında, tozun toprağın içinde oraya buraya koşturup oynamaya başladılar. Meraklı bakışlardan uzak, anneleri yumuşacık yanaklarını öpücük yağmuruna tutup onlara ninniler söyledi.

Geceyi otelde Beatrice ve Annie'yle geçirdim. Bu gereksiz bir harcamaydı; ama sırtımda Beatrice'in sıcaklığını hissetmeden iyi bir uyku çekemiyorum.

Ertesi sabah tekrar denize açıldık, kahvaltıda sohbet konusunun savaş olması kaçınılmazdı. İki gün içinde en az üç Fransız gemisi Gelibolu'ya giderken limana girecek, Muhafız Alayı ve Piyade Tugayı da onlara katılacaktı. Bu bilgiyi, akşam yemeğini bir önceki gece topçularla yiyen Naughton getirmişti. Sözüne güvenilir mühendislerden biri, bizim İngiltere'den uzak olduğumuz sırada Woolwich'te seksen adet ağır silah yüklü bir kuşatma treninin hazırlandığını teyit etti. Doğal olarak bu habere çok canım sıkıldı, çünkü bana göre savaşın tek galibi ölümün soğuk yüzüdür.

İstanbul'a yolculuğumuzun üçüncü gecesini, önerime çok isteksiz yaklaşan Beatrice'i bana eşlik etmesi için kandırıp, güvertede geçirdim. Şafak vakti onu uykusundan uyandırdığımda, yıldızların altında bir şilte ve örtüyle yatmanın, kamaramızda sıkış tepiş yatmaktan daha tercih edilir olduğunu istemeye istemeye kabul etti. Beni aşağıdaki kamaramızdan çıkarıp güverteye getiren şey aniden ortaya çıkan bir doğaya dönme özleminden ziyade, Malea münzevisinin baraka yaptığı yere bakma arzusuydu; bu sakallı, yalnız adam elli yıl kadar önce bacak bacak üzerine atıp oturduğu yerden okyanusun ne kadar kabaracağını tahmin edebileceği bir yere, Malea'daki dağlık bir burna, avantajlı bir noktaya kurmuştu barakasını. Yirmi yıl önce gemiler ve tekneler, hava şartları müsaitse, önce düdüklerini öttürüp sonra bisküvi, tuz ve yağ gibi maddelerle yüklü botları bu yalnız adamın barakasının bulunduğu kayalıklara çıkarırlardı.

"Efsaneye göre" diye Beatrice'e konu hakkında daha fazla bilgi verdim, "bu yalnız adam bir zamanlar zengin bir gemi sahibi olarak yaşadığı Atina'dan gelmiş. Daha ziyade senin gibi, deniz aşkı" –tam o anda, bana insanı buza çeviren o dondurucu bakışlarından birini fırlattı– "o kadar büyükmüş ki, donanmasındaki gemilerden birisine daima kendisi kap-

tanlık edermiş. Rüzgârın kaprisli esişi yüzünden, gemi üç defa rotasından çıkmış ve Malea Burnu'nun kayalıklarında karaya oturmuş."

"Ne kayalığı?" dedi. "Ben kayalık falan görmüyorum.

"Oralarda bir yerlerdeler" diye onu temin ettim. "Üzüntüden ve boğulan adamlarının kefaretini Tanrı'ya ödemek için dünyadan elini eteğini çekmeye ant içmiş."

"Neden, Tanrı aşkına?" diye sordu. "Hiçbir şey yapmayıp gözünü ufuktan ayırmasa bile gemileri göreceği kesin."

"Münzevi" kelimesi diye onu payladım, "Latince'deki tenha, kuytu, ıssız anlamına gelen *eremita* kelimesinden gelir.* Münzevi, insanlarla bir arada olup onlarla kaynaşamaz."

Sabırsız karım parmaklıklara tutunmuş, soğuktan tir tir titreyerek gözlerini kısıp sisli suların ardına bakarken, "İyi, şimdi gerçekten inzivaya çekilmiş" dedi. Biraz sonra, denizden sıçrayan tuzlu suların dudaklarını yaktığından şikâyet edip aşağıya inmek istedi.

"Ne olur kal" diye yalvardım ona. "Yanımda olman beni mutlu ediyor."

"Kalmayacağım" diye sert bir şekilde tersledi beni. "Münzevi olmaya karar verdim." Ve bu iğnelemeden sonra yanımdan ayrıldı.

Akıp giden denizi seyredip, çok gerilerde kalan bekârlık günlerimi yâd ederek, yerimden kımıldamadan bir saatten fazla orada uzansam da, karayı sadece bir an için görebildim.

* "Münzevi"nin İngilizce'deki karşılığı *hermit*'tir. (ç.n.)

Şu hayatta bir yakınınızın ölmesi, para ya da sağlığınızı kaybetmeniz, beslediğiniz umutların her zaman gerçekleştirilemeyebileceğini fark etmeniz gibi insan yaşamının yönünü değiştirebilecek bir sürü şey var. Bana gelince, hiçbir şey beni Bay Lyell'in yazdığı *Jeolojinin İlkeleri* adlı yeni bilimler bildirisi kadar derinden sarsmadı. Bildiriyi ilk okuduğumda yirmi iki yaşındaydım. Sonuç olarak, o günden beri bambaşka bir adamım. Bay Ruskin'in hislerini tekrarlayarak birçok kez Batrice'e, "O korkunç çekiçler! Çınlama seslerini İncil'in her ayetinin ritminde duyuyorum" diye dertlendim.

Beni zihinsel çalkantılara asıl sürükleyen, Lyell'in yaratılışla ilgili peri masalını tuzla buz etmiş olmasından ziyade, karayla denizin yer değiştirme sürecinin hiç durmadan sonsuza dek devam edeceğini öne sürmesiydi. Demek ki bir zamanlar üzerinde birçok ada serpili koca bir okyanus olan kuzey yarımküremiz, ona göre, çok uzak gelecekte olsa da, bir gün ilk haline dönecekti. Bu, pek de öyle insanın içine su serpen bir görüş değildi doğrusu. İnsanın kendisi zaten, bir günden ertesi güne gerçekten ne hissettiğini bilemeden, fikirleri ve ruh halindeki değişimlerden o kadar çok yıpranıyor ki, durmadan değişen bir yeryüzü, bardağı taşıran son damla olabilir.

Daha önce hiç İstanbul'a yaptığımız ziyaretin ilk haftasında olduğu kadar ayaklarımın altındaki toprağa bu denli güçsüz basmamıştım; çünkü kadınları, ardı arkası kesilmeyen geziler yapmak, öğle yemeği partileri ve gece yarısı yemeklerinden başka hiçbir şey tatmin etmiyordu. Çocuklar için onun düşündüğü gibi faydalı olmasa da, bıkıp usanmadan çocukları sabah akşam deniz kıyısına götüren Myrtle'ı tabii ki onlardan ayrı tutuyorum. Limana girdiğimizde havanın nasıl da kapkara olduğunu ilk söyleyen Beatrice oldu. Bana sultanın, her geminin kendi dumanını yok etmekten

sorumlu olduğunu bildiren bir ferman yayınladığını söylemişlerdi; eğer bu söylenen doğruysa, etkisi pek kayda değer değildi doğrusu. Beatrice manzarayı, "Liverpool'un, Mersey'nin karşı yakasından bakıldığındaki görünümünü andırıyor" diye betimledi.

Kadınların çevrelerindeki olağandışı şeylere çok çabuk uyum sağlamaları şaşılacak şey. Evde olsalar baygınlık geçirmelerine neden olacak durumlara burada yalnızca *tuhaf* deyip geçiyorlar. Sabahları güneşin doğuşunu haber veren tiz vızıltının, korkulduğu gibi dev bir sivrisinekten gelmediği, yalnızca müezzinin insanları namaza çağırması olduğu anlaşılınca, Beatrice sesin içeri daha iyi girmesi için bütün pencereleri açıp, aslında gerçek tam tersi olsa da, "Ne kadar da ezgisel" diye mırıldandı. Konfordan tamamen yoksun, büyücek bir evden başka bir şey olmayan otel bile hiçbir şikâyete yol açmadı. Sanırım hepimizin aynı gemiyle yolculuk etmesi faydalı olmuştu; çünkü, tabiri caizse, bütün şehir İngiliz halkıyla dolup taşıyordu ve oradan oraya koşturarak gerçekleştirdiğimiz faaliyetlerimizde hiç yalnız kalmamıştık. Kendi ülkemizin makul davranış sınırlarına göre yalnızca başınızı eğip selam vereceğiniz sıradan tanıdıklar, bir gecede can dostu kategorisine terfi ediveriyordu.

George, Messieri Otel'de masamıza namussuz olduğu hemen anlaşılan genç bir adamı getirdiğinde, ona "Bu adam düpedüz sahtekâr" diye yakındım. "İngiltere'de olsak onu yanına bile yaklaştırmazdın."

George "İngiltere'de değiliz" diyerek karşı çıktı. "Ve ben onun eğlenceli biri olduğunu düşünüyorum."

Beatrice bayrağı George'dan devralıp, Muhafız Birliği albaylarından biriyle beraber İngiltere'den gelen Bayan Yardley adında biriyle yakınlık kurunca onu, "O adı çıkmış biri" diye uyardım. "O adamla izdivaç dışı bir birliktelik içinde."

Beatrice bu söylediğime iğneli bir yanıtla, BayanYardley'yi bunun için eleştirecek durumda olmadığımızı söyledi. İtiraf etmeliyim ki bu konuda beni mat etmişti.

Savaşla ilgili haberler kafa karıştırıcıydı. İstanbul'a vardığımızda bize Türklerin muhteşem bir zafer kazandığı söylenmiş ve çatışma tehlikesinin geçtiğine dair teminat verilmişti. Fakat hemen ardından, ertesi gün Cambridge dükü ve Lord Raglan'ın o sırada savaş ilan etmek için Malta'ya gitmek üzere yolda olduğunu öğrendik. Aramızda ikinci gelen haberin doğru olmasını uman, hepsi de vurguncu –ki bunlara en güzel örnek, Naughton'dı– bir sürü insan vardı. Biz o sırada keyifli gezimize devam ettik.

Gidip gördüğümüz birçok şey arasında hafızamızda en çok yer eden şey, gösterilerinde aşırıya kaçtıklarında gülünç görünen Mevleviler oldu. Gösteri Pera'da bir haremin bitişiğindeki ufak bir camide yapıldı. Halka olmuş, üzerlerinde uzun cüppeler ve başlarında genelde cadıların taktığına inanılan, koni şeklinde şapkalar olan adamları yukarıdan görebileceğimiz balkonda oturduk. Ortada, uyuyormuş gibi gözleri kapalı kıdemli bir Mevlevi oturuyordu; uyuduğu için onu kim suçlayabilirdi ki? Karşı tarafta iri yapılı, uzun sakallı, çok kadınsı bir modelde tasarlanmış ipek bir elbise giyen bir başkası –Beatrice onun ilahi biri olduğunu düşündüğünü fısıldadı– tef çalıp, kendini iyice kaptırdığında kendinden geçmiş gibi inliyordu. Bir ya da belki de bir saatten daha uzun bir süre ne dediğini anlamadığımız tekdüze dualara maruz bırakıldık. Tam can sıkıntısından baygınlık geçirmek üzereydim ki Mevleviler ayağa kalktı; çok uzun boyluydular, cüppelerini ve ayakkabılarını çıkarıp birbirlerinin ve de kıdemli Mevlevi'nin önünde başlarını eğip çok resmi bir şekilde selamlayarak yürümeye başladılar. Sonra ortada belirgin hiçbir işaret yokken, kendi etraflarında durmadan dönmeye

başladılar. Beyaz iç eteklikleri, kollarını şapkalarının üzerine kaldırdıklarından kocaman şamdan külahlarını andırıyordu; daha gülünç bir manzara hayal bile edilemezdi. Balkondan yükselen kahkahaları bastırmaya çabalamak nafileydi.

Daha sonra Annie, Beatrice ve Bayan Yardley, kuzgun karası saçları düğünçiçeği sarısına boyanmış ve bayanların söylediğine göre, ziyaretleri boyunca Fransızca bir roman okuyan Kasım Hanım diye biri tarafından karşılandıkları hareme giriş izni aldılar. Görünürde başka hiç kadın yokmuş. Bir ara bir köle, içeriye bardaklarda su ve bir tabak şekerleme getirmiş; Kasım Hanım da daha sonra kafasını kitabından bir an olsun kaldırmadan bu ikram için ödeme talep etmiş.

Tüm bu oradan oraya geziler, pervasız dostluklar sırasında, Roma İmparatorluğu'nun son zamanlarında hüküm sürdüğüne inandığım telaşlı bir neşe ortamı olduğunu fark ettim. Mevleviler gibi biz de oradan oraya fırıldaklar gibi dönüyorduk. Ve işte şehrin dışındaki bir tepede bir piknik daha yaparken, kadınların sohbetleri sığırcık cıvıltıları misali göğe yükseldiği sırada, yaklaşmakta olan bir felaket önsezisiyle topluluktan ayrılıp az ötedeki bir tepeye yürüme zorunluluğu hissettim. Kubbelerin ve uzun, ince minarelerin servi ağaçları arasında parladığı aşağıdaki manzaraya bakınırken, aklıma kendiliğinden bir alıntı geldi: *Bu sabah yirmi dört mil koştuk, kırk sekiz mil daha da koşardık. Ama ölümle yarışı kim kazanabilir?* Uzaklarda, gök mavisi semanın altında Boğaz'ın ve Haliç'in kolları, su ve karanın bu mükemmel karışımı Karadeniz'e doğru uzanıyordu.

O akşam otele döndüğümüzde iki vahim haberle karşılandık; birincisi –kişisel bir şeyi mi, yoksa evrensel bir durumu mu çok önemli addettiğinize bağlı olarak– Myrtle'la ilgiliydi. Biz yokken çocuklar limanda bakılıp beslenen yavru köpeklerini görmeyi çok istemişler. Çocuklar çağırınca ser-

best bırakılan köpek, dış avlunun mozaik fayanslarında yankı yapan ayak seslerinden ürküp kaçarak, açık duran arka kapıdan dışarı fırlayıvermiş ve sokaklarda gezen çok sayıda vahşi köpeklerden biri yavrunun üzerine çullanarak hayvancağızı paramparça etmiş.

Neyse ki biri hâlâ emekleme çağında, diğeri dadısının kucağında olan çocuklar, bu korkunç katliamı göremeyecek kadar uzaktalarmış.

Yavru köpeğin hemen arkasından koşan Myrtle, hayvancağızın lime lime edilişinin her anına tanık olmuş. Myrtle binadan aniden fırlayınca, arkasından onu takip eden otel sahibinin ifadesi olmasa, onun ne kadar dayanıklı ve müstesna bir karakteri olduğunu bilenler bayıldığına inanmakta zorlanırlardı. Ayılınca, katliamın olduğu yerden kalkmasına Bay Naughton ve askeri üniformalı, tanımadığımız bir centilmen yardım etmiş.

İkinci haber ise, gerçi günler önce güncelliğini yitirse de, İngiltere'nin Rusya'ya savaş ilan etmesiydi.

Bu önemli duyuruyu izleyen bir hafta boyunca vatanperver coşkunun en tiksindirici şekilde sergilenmesine tanık olduk. Sivastopol'un sözde yerle bir edilmesinden sonra limana dönen gemiler top atışları yaptılar. Messieri Oteli, hepsi de yabancılar gibi davranan İngilizlerin en önemli buluşma noktası haline geldi. Sarhoş bekçiler tarafından itilip kakılmak istemiyorsanız, hava karardıktan sonra sokağa çıkma macerasına atılmak zaten pek tekin bir iş değildi, şimdiyse bu hepten tehlikeli bir hal almıştı. Birçok gece gırtlaklanan bir zavallının canhıraş çığlıklarına uyandık. İçeride oturmak mecburiyetinde olduğumuzdan, ona piyanoda eşlik eden Yorkshire'lı bir manifaturacıyla birlikte şarkı söyleyen Bayan Yardley'nin "Askerin Gözyaşları" ve "İzin Ver Bir Asker Gibi Şehit Düşeyim" gibi duygusal baladlarına maruz kaldık.

Tanrı bize acımış olacak ki, Bayan Yardley, bir zamanlar ailemizin gözde parçası olan "Anneciğim, ben bu diyardan göçüyorum" şarkısını bilmiyor gibiydi.

George da ortamın havasından etkilenmişti; gerçi onu hislendiren, Messieri'nin şakıyan kuşunun titrek sesinden daha tınılı bir şeydi. İstanbul'a gelmek için yola çıkmadan önce, Manchester'daki Askeri Tıp Kurulu'yla bir görüşme ayarlamaya çalışmış ve hizmette bulunmak istediğini belirtmişti. Gerekli niteliklere sahip ve Liverpool Reviri'nde beş yılı aşkın bir süre çalışmış olsa da, medeni hali nedeniyle görev için uygun bulunmadı. Sivil olarak yurtdışına seyahat etmesine veya Üsküdar ya da Gelibolu hastanelerinde kendine bir iş edinmesine hiçbir mâni yoktu; ancak bir birliğe bağlı olması söz konusu bile edilemezdi. Doğu'ya geldiğimiz günden beri görev yapabileceği böyle bir yer arayışına girmemişti. Myrtle'la birlikte deniz kenarına inmediği zamanlarda, kendini ya fotoğrafçılıkla oyalıyor ya da ortadan kaybolup, yeni edindiği arkadaşlarla kasabanın Rum tarafına gidiyordu. Hakkını yememek lazım, yaşlı bir hanımefendinin ödemini ya da Bayan Yardley'nin kolundaki yanığı tedavi etmek veyahut bir çocuğun çıbanını iyileştirmek gibi gerekli durumlarda sanatını icra ediyor, bunun için de bir ücret talep etmiyordu.

Şimdi Üsküdar'a gitmek üzere hazırlık yapmakta hiç vakit kaybetmemesi beni şaşırtıyordu. Bayan Yardley'ye gösterdiği tıbbi ilgi, amacına ulaşmasında ona yardımcı olmuş ve bu hanımın arkadaşı ve Muhafız Birliği'nde albay olan beyefendi, George'a yardımcı olmak için yolundan çekilmişti. İşleri yoluna koymak beklenenden uzun sürünce George kaygıya kapıldı. Wellington Dükü meyhanesinin müşteriliğini bırakması, yemekte nadiren ağzına içki sürmesi de beni çok şaşırtıyordu. Bu, insanın gözlerini yaşartan bir değişiklikti.

Birçoğu annesine olmak üzere uzun mektuplar yazıyordu; hatta Bayan O'Gorman'a da bir iki satır karalama zahmetinde bulundu.

Bir öğleden sonra otelin verandasında oturmuş güneşin batışını seyredip hanımların bize katılmasını beklerken, bana dönüp her zaman dostu olacağımı umduğunu söyledi. Ben de, bunu canı gönülden istediğimi, onun da benim dostum kalmasını umduğumu söyledim.

"Sen her zaman bana göz kulak oldun Potter" dedi; " ama ben senin tavsiyelerini her zaman dikkate almadım."

"Sevgili evladım..." diye cümleme başladım.

"Bilmeni isterim ki herhangi bir şey olması halinde" dedi, "yani bir talihsizlik olursa, benim başıma bir şey gelirse, seni vasiyetimin hükümlerini yerine getirecek kişi olarak atadım. Kabul edeceğini umuyorum."

"Hadi canım, bu da nereden düştü aklına?" dedim, kendimi çok rahatsız hissederek.

Varlığı olmayan –yani para açısından demek istiyorum– biri olarak, her zaman George'un bonkörlüğüne sığınmıştım. Bir gün şansımın dönmesi ve yazılarım sayesinde ona borcumu ödemek her zaman hayalim olmuştu; ne yazık ki bu hep bir hayal olarak kaldı.

"Sence Üsküdar'da bir görev edinmeli miyim?" dedi. "Sen burada kalıp Annie ve çocukların eve dönüş yolculuğuyla ilgilenirsen kafam çok rahat edecek."

Elbette ki bu isteğini kabul ettim. Nasıl reddedebilirdim? Ardından George geçmiş hayatı, pişmanlıkları, boşa harcadığı fırsatlar, hiçbir zaman uygulamaya koymadığı istekler ve ilginç bir şekilde savaşın ona her zaman ihtiyaç duyduğu desteği sağlayacağını hissettiğine dair bir sohbet açarak, konuyu değiştirdi.

"Destek mi?" dedim.

"Hatta bir koltuk değneği" dedi. "Benim gibi bir adamın onu ayakta tutacak bir şeye ihtiyacı var; ve bu Myrtle'dan çok daha başka bir şey. *Doğru olmayan* şeyler yaptım."

"Bundan yüz yıl sonra şu anda bizi rahatsız eden her şeyi unutmuş olacağız" diye onu temin ettim.

"Benim bunun için bin yıla ihtiyacım var" dedi ve yemin ederim gözlerinde yaşlar vardı. Söyledikleri beni huzursuz etti; George gibi insanların kendi duygu ve düşüncelerini gözlemlemeye başlaması, genellikle pek hayra alamet değildir.

Tam o sırada Naughton geldi ve hiç şüphem yok ki benim sıcak karşılamam onu şaşkınlığa uğrattı. Bin dereden su getirip sözü ağzında geveledikten sonra, George'a kız kardeşinin nişanlı olduğu beyefendinin görev başına henüz çağırılıp çağırılmadığını sordu. George afallamış görünüyordu.

"Henüz değil" dedim. "Birliğinin geri kalanı hâlâ Malta'da."

Naughton özlem dolu bir ses tonuyla, "Yakışıklı bir genç" diye düşüncesini belirtti. Şimdi şaşıp kalma sırası bendeydi. Biraz mantık yürüttükten sonra, yavru köpeğin parçalandığı o sarsıcı olayda kibarlık edip Myrtle'ın yanına koşan askeri kastettiğini anladım.

Naughton "Savaştan önce mi, sonra mı evlenecekler?" diye sorunca, bu kadar ısrardan keyfi kaçan George, Myrtle'ın nişanını bozmaya karar verdi. "Yakışıklı olabilir beyefendi" dedi, "ancak kız kardeşime onursuzca davrandı. Myrtle asla onun olmayacak."

Yaratıcılığımızdan nasıl da hoşnut kaldığımızı hatırlıyorum. Sonuçta bu, biraz zalimce de olsa hoş bir şaka için oldukça eğlenceli bir sondu.

İstanbul tahammül edilemeyecek kadar çok askeri araç ve görevliyle dolup taştığı için Beatrice, Annie ve çocukların mayıs başında eve gitmek üzere gemiyle yola çıkmasına karar verildi. Dahası, yaz mevsiminin yaklaşmasıyla birlikte sineklerin ve gece sokan *şeylerin* sayısında inanılmaz bir artış oldu. Haşaratlar yer döşemeleri ve duvarlardaki en ufak çatlağın bile içine saklandığından, Beatrice'in sabah akşam yapmaya başladığı gibi yatak çarşafını balkondan silkelemenin hiçbir faydası olmuyordu. Annie, kendi adına, teyzesinin Anglesey'deki evinin medeni ortamında uyuyabilmek için sabırsızlanıyordu.

Nisanda George amacına ulaştı. Artık haftanın üç gününü Üsküdar'da, Türk bir doktorun asistanı olarak atandığı kışla hastanesinde geçiriyordu. Üsküdar çok uzak olmadığından her akşam eve dönebilirdi; ama konumunu pekiştirmenin akıllıca olacağına inanıyordu. Baktığı vakalar, şimdilik, çoğunlukla attan düşmeler, sokak kavgalarında yaralanan sarhoşlar ve zührevi hastalıkların neden olduğu yüksek ateşten ibaretti. Buralarda bir asker on kuruşa sarhoş, bir liraya ise frengi olabilirdi. George, tesisler hat safhada ilkel durumda olduğundan, daha fazla cerrahlık yapması istenmediği için memnun olduğunu söyledi. Tahminine göre hastanedeki her hastaya bir sıçan düşüyordu.

George değişmişti. Yorgunluktan bitap, saçları toz içinde, kıyafetleri kirlenmiş ve acilen banyo yapmaya ihtiyacı varmış gibi eve dönse de, gözleri, gençliğinden beri tekrar ilk defa dürüst ve masum görünüyordu. Myrtle, çocukların ayrılma vakti yaklaştığından nadiren ona eşlik ediyordu. Bu konuda içi rahattı, çünkü çocuklara olan sevgisi George'a duyduğu sevginin bir uzantısıydı.

Beatrice'in arzusu üzerine, Haliç'in yanındaki Tatlısu'ya yapılacak kısa bir gezintinin ardından, akşam operayla ta-

mamlanacak son bir gezi planlandı. Ne hissettiğim tahmin edilebilir; ama yine de çok istekliymişim gibi davranıp gülümsedim. Karımı seviyordum ve aslında ondan ayrı kalacak olmak –ne kadarlık bir süre için Tanrı bilir– içimi kederle dolduruyordu. Ben nasıl yaşayacaktım? Beatrice'in zaman zaman tabağımdaki yemeği tırtıklama alışkanlığını, gece yarısını geçince sabaha karşı böcek sokan yerlerimi tombul parmaklarıyla nasıl sevgiyle kaşıdığını düşününce duygulandım. Pek tabii duygularımı sözlere dökme çabalarımın öfkeyle karşılandığını söylemem gereksiz. Yine de o uyuyup da ben onun kollarının sıcacık sarmalından çıkmaya kalkışınca, beni sımsıkı kavrayıp kucaklardı.

İstanbul ve Pera'nın Türk sosyetesi arasında çok rağbet gören bir yer olan Tatlısu'ya gitmek, atlarınızı hızlı sürerseniz iki saat alıyordu. Sultanın kardeşine ait sarayın bahçesinde piknik yapacaktık. Sultanın kardeşi, çiçeklerle süslü bahçeleri ve iki tarafı güllerle kaplı yollarda bir aşağı bir yukarı salınan tavuskuşlarıyla ünlüydü. "Atlarınızı hızlı sürerseniz" diyorum ama bizim ilerleyişimiz, tayların sarsıntısı yüzünden çocukların boyunları zarar görmesin diye çok daha temkinliydi. Şafak söktükten hemen sonra yola çıktık; ama saat sekiz olduğunda güneş çoktan tepemizde yükselmişti bile; Myrtle da sinekleri kovalamak için kullandığı yelpazesini tepelerinde pek az saç bulunan ufaklıkların kafalarının üzerinde, sanki onları şahinlerden koruyormuş gibi sallayıp durdu.

Yolumuzun üzerindeki kırlar çok hoştu ve hava kocaman bir adamı bile tereyağı misali eritebilecek kadar sıcak olmasa, yolculuğumuzun sabahı geçirmek için çok güzel bir yöntem olduğunu düşünebilirdim. Bizi arkamızdan bir keman üreticisi için oldukça iyi at süren Naughton takip ediyor, bazen de yetişip bizi geçiyordu. Yanında mühendislerden biri

ve kemikleri sayılacak zayıflıkta, sarıklı bir adam vardı. Naughton bize her yaklaştığında seslenip selam veriyor ve şapkasını çıkarıyordu. Tabii ki doğrudan Myrtle'a bakıyordu. "Seni bir avcı gibi takip ediyor" dedi Beatrice. "Buna nasıl tahammül ediyorsun aklım ermiyor."

"Saplantıya karşı anlayışlı olduğumu biliyorsun" dedi Myrtle. "Hem ayrıca, bize ne zararı var ki?"

Gideceğimiz yere yaklaşıp suyun kenarında sıralanmış kır villalarını geçerek yan yola kıvrılınca, bir leylek sürüsü masmavi gökyüzünden akıp geçti. Bir an için onları net bir şekilde görebildik; sonra, başımızın üzerindeki altın kubbenin etrafında ışıldayan güneş ışınlarını yararak hızla gözden kayboldular.

Saray geniş bir platonun üzerine inşa edilmişti; bahçelerine ağaçlar ve çiçek açan fundalar dikilmişti. Atlarımızı orada bırakıp hızlı adımlarla bir merdivenden çıkarak, egzotik bir çeşit kurtbağrı çiftleriyle yapılmış tünelden geçtik. Annie'nin söylediğine göre bu tünelin bakımında yüz adam çalışıyormuş.

Buradan sonra çeşit çeşit çimler, küçük kaya parçaları ve bitkilerden yapılmış bahçe süslerinin doldurduğu alanlar uçsuz bucaksız uzanıyordu. Ben, kendi adıma, hiçbir zaman bahçeciliğe çok büyük ilgi duymadım ve Annie'nin *harikulade bir çiçek* olarak tanımladığı bitkinin şu ya da bu örneğini görüp, ikide bir beğeni çığlıkları atmasından da gına gelmişti. Ben daha çok kırmızıya boyanmış tırnaklı elleriyle serinlemek için ağır ağır havayı yelleyen şanslı hanımefendilerin, gölgeliklerinde umarsızca dolaştığı ağaçların arasındaki küçük boş alanlardan etkilenmiştim. Onların arasına katılmayı ne de çok istedim! Onun yerine, uzaktan gelen alkış seslerinden ve boğuk tezahüratlardan etkilenen Beatrice'in üstelemesiyle, mor açelyaların çevrelediği bir yoldan

zar zor aşağı inip, bağırıp çağıran seyircilerin etrafını sardığı boş bir alana geldik.

Birçok İngiliz seyircinin kınayıcı konuşmalarından anladığım kadarıyla, donanma burada daha acil meselelerle, yani Boğaz'ın ötesinde hazırlıkları süren savaşla meşgul olan Fransız bir amiralin başkanlık ettiği atletik bir spor günü düzenlemişti. Başta bu etkinlik hoşuma gitti; ama daha sonra bu beyefendiyi, kafasında gösterişli bir tavırla taşıdığı köşeli şapkası ve üzeri şeritlerle süslü kıyafetiyle yiyecek-içecek çadırlarının birinden çıkarken görünce, yararlı biri olduğuna dair düşüncem değişti. Sulanan ağzı ve bastığı her adımda bataklığa saplanmaktan korkuyormuşçasına yürümesinden günlerinin sayılı olduğunu anladım.

Beatrice şimdi de anlaşılmaz bir şekilde sürat koşusu ve atlamaya merak sarmıştı; beynimi kaynatan güneşin altında daha fazla ayakta duramayınca, bir erguvan ağacının altına sığınarak yüzüme bir mendil örtüp hayallere daldım. Ayak bileğime yediğim acı verici tekme huzurumu kaçırdığında düşüncelerim, muhtemelen susuz olduğum için, Homeros'un yazılarına, özellikle de tam altın bir kadehten içkisini yudumlamak üzereyken Odysseus tarafından boğazına ok saplanan Antinoos'un ölümünü konu alan dizelere ve bu olaydan esinlenilerek söylenen atasözüne, *Dudakla kadeh arasında birçok merhale vardır* deyişine odaklanmıştı. Gözlerimin üzerindeki örtüyü hışımla kaldırdığımda, yaşlı bir beyefendinin bacaklarımın arasından süzülüp benim tarafıma doğru sere serpe yayıldığını gördüm.

Sık sık hayatta her şeyin önceden takdir edilmiş olduğunu ve rastlantı diye bir şey bulunmadığını düşünmüşümdür. Galileo, teleskobun mucidi onun yaşadığı dönemde doğmamış olsaydı, Dünya'nın Güneş'in etrafında döndüğü sonucuna varamazdı; eğer bir çiçek hastalığı salgını patlak verme-

seydi ve bir geneleve yapılan bir ziyaret olmasaydı, Myrtle'ın şimdi George'un yanında bulunamayacağı gibi. Tabii ki bu iki örnek arz ettikleri önem açısından mukayese edilemez ama zaman ve mekânın olağanüstü bir şekilde kesiştiğini gösterebilir. Benim durumuma gelince, üzerinde çalışma yapma eğiliminde olduğum her şey benimkinden çok daha üstün zekâlar tarafından çoktan araştırıldığından ben takdiri ilahinin bedbaht bir kurbanıydım.

Tüm bunları anlatıyorum, çünkü yanımda erguvan ağacının altında yatan ihtiyar adam, yirmi yıl öncesinden tanıdığım, Kertch'teki Arkeoloji Koleksiyonu'nun müdürü Gustav Streicher'dan başkası değildi. Onu, hiçbir kemiğimin kırılmadığına ikna ettikten sonra aramızda biri genç –ben ona kıyasla çok daha iyi duyuyordum–, diğeri de son derece yaşlı iki kişi arasında geçebilecek bir sohbet başladı. Bir zamanlar yanaklarındaki hafif kırmızı rengi çok beğendiğim Apollo'nun mermer başını ve kapağında, kafaları Türkler tarafından kesilmiş iki devasa heykelin bulunduğu lahti hatırlıyor gibi görünse de, benim kim olduğumu bildiğinden emin değildim. Ona lahit hakkında yaptığı ilham verici konuşmayı hatırladığımı söyledim.

"Barbarlar" dedi. "Bir adama karşı bir barbar sürüsü."

"Hâlâ Kertch'te misiniz?" diye sorunca, fahri görevle çalıştığını ve emekli maaşı aldığını söyledi.

"İngiltere yerine... orada yaşamayı mı yeğliyorsunuz?"

"İngiltere de ne?" diye terslendi. "İngiltere neresi?"

Bu sorusunu cevap bekleyerek sormadığını düşünerek sessiz kaldım. Gözlerinin kapandığını fark edince, düştüğü için baygınlık geçirmeyip yalnızca uykuya dalmış olmasını umdum. Tam iyi olup olmadığını sormak üzereyken, var gücüyle "Odysseus'un seyahatlerini Karadeniz'e mal etmek saçmalıktan başka bir şey değil. Eğer gezilerini kuzeydeki Karadeniz yerine

Troya Savaşı sahnesinin daha batısına yapmış olsaydı Çanakkale ve İstanbul Boğazı'ndan kesinlikle söz ederdi" diye bağırdı.

"Elbette" dedim ve devam ettim: "Ben burada bir gezi vesilesiyle bulunuyorum. Gözlemci olmak niyetindeyim."

"Neden?" diye sordu.

"Çünkü savaş var" dedim.

"Ne savaşı?"

Sorduğu soruya şaşırmış halde, "Şu an devam eden savaş" diye yanıtladım.

"Benim hiçbir savaştan haberim yok. Troya yağmalandı."

George'un, katılımı herkese açık olan uzun atlama müsabakasına katılacağı haberiyle telaşla yanımıza gelen Beatrice konuşmamızı böldü.

Yaşlı adamın ayağa kalkmasına yardım edip elini sıktım. Söylediğim tümüyle doğru olmasa da, "Sizi sevgiyle hatırlıyorum" dedim. Konuşmalarından birinin sonunda kürsüden sorular için davet geldiğinde, bana dangalak deyip yerime oturmamı söylediği o küçük düşürücü olayı unutmamıştım.

Beatrice "Acele et" diye beni sıkıştırdı.

"Tekrar karşılaşırız, umarım" deyip elini sıktım.

"Umarım karşılaşmayız, Bay Lyell" diye yanıtladı. Bu karşılık en azından benim jeoloji çalışmalarıma dair bir şeyler hatırladığını gösteren gurur okşayıcı bir cevaptı. "Kızınıza hürmetler."

"Beni mi kastetti?" diye sordu Beatrice.

"Başka kim olabilir?" dediğimde, Beatrice'in gözleri parladı.

George müsabakada pek parlak değildi. Ailenin sporcusu, ne yazık ki beyin iltihabından ölen kardeşi Freddie'ydi. Buna rağmen yerden güç alıp havaya doğru sıçradığında, güneş ışığı yükselen başına yansıyıp, saçını altından bir miğfere çevirdiğinde çılgınca bağırıyorduk.

Bir saat sonra, Beatrice artık gidelim diye bizi durmadan sıkıştırırken, George bir fotoğraf çektirmek için poz vermemiz konusunda ısrar etti. Çeşmelerden birinin yanındaki koyu renkli bir çadırda kamerasıyla duran bir adam görmüştü. Biz de böylece yan yana dizildik, bazılarımız fiziksel kusurlarını asgariye indirme umuduyla pozunu baştan ayarlıyordu; Beatrice, düşünceli görünmek için parmağını çenesine dayadı; Annie boyunu kısaltmak için ayakkabılarını çıkardı. Bana gelince, büyük çocuğu, eteklerinin belimden aşağıya sarkmasına özen göstererek kucağıma aldım; ama bağırmaya başlayınca George, onu, zaten küçük çocuğu göğsüne bastırmış olan annesine vermemi istedi. Bizim arkamızda katılımcıların domuz hırıltıları çıkararak sürdükleri halat çekme mücadelesi –askerlere karşı siviller– devam ediyordu.

Orada uzun bir süre, çocukların aksine bizler heykeller gibi hareketsiz, ayakta durduk. Çocuklar kucağında balık gibi kayıp tepiştikçe Myrtle, "Kımıldamayın tatlı kuzucuklarım" diye mırıldanıyordu.

Operaya geç bir saatte, akşam yemeğini yedikten çok sonra gittik. Opera salonu Pera'da, şehrin Avrupa yakasında içi askerlerle dolup taşan bir meyhanenin hemen yanındaydı. Meyhanenin içinden öyle çığlıklar geliyordu ki, kendi operalarını seslendiriyorlar sanırdınız.

Opera salonunun içi pislikten geçilmediğinden, Beatrice'e bana en iyi kıyafetlerimi giydirttiği için kızgındım. Neyse ki bir locada oturuyorduk ve pisliğin biraz daha yukarısında gibiydik. Hal böyleyken bile, Beatrice'ten gizlemiş olsam da, o oturmadan önce koltuğundan iki hamamböceği silkeledim. Hem aşağıdan hem de yandaki meyhaneden gelen iğrenç ko-

kular –kızarmış soğan, bira ve çürümüş bir şeylerin kokusunun karışımı– bizi sürekli mendillerimizle burnumuzu kapatmaya zorluyordu. Sahnenin tam kenarında, eski püskü kadife perdelerin tehlikeli derecede yakınında, bazılarının tepesinde koruma sağlayan bir başlık olmaksızın yanan bir sıra gaz lambası diziliydi. Temkini elden bırakmayıp sandalyelerimizin arkasındaki dar çıkış yolunu inceleyerek, bir yangın durumunda kaçmamızı kesinlikle engelleyecek bir sürü kırık eşyayı aşağıya, sokağa attım.

Myrtle çevresindeki her şeye kayıtsız, transa geçmiş gibi oturuyordu. Yarın çocuklar İngiltere'ye gitmek üzere yola çıkacaklardı ve bu durum yüreğinin buz kesmesine neden oluyordu. Sonra, aranın başlamasına az bir süre kala, Bayan O'Gorman'ın mutfağı ve içinde, yavruları boğulan kedinin canhıraş feryatlar koparark etrafında dolanıp durduğu kovayı aklıma getiren tuhaf bir miyavlama sesi duydum. İrkilip göz ucuyla Myrtle'a bakınca, yanaklarından yaşlar süzüldüğünü gördüm.

George'a göre Myrtle'ın kendini böyle koyvermesine neden olan şey müzikti; ama Verdi gibi modern bir besteci, tüm o akortsuzluk ve çınlamalarlarla, iğrenmenin dışında nasıl olurda bir insanı ağlatacak duygular uyandırabilirdi, aklım almıyordu. Beatrice, Myrtle'ı teselli etmek için ona sarıldı; anlayış göstermekte çok zorlanan Annie'yse duygulanmaktan ziyade mahcubiyetten, amonyak ruhunu çantasından çıkardı.

Naughton'ın, mühendis dostu, Bayan Yardley ve onun Muhafız Birliği albayıyla birlikte karşımızdaki locada oturduğunu fark etmem ancak perde kapandıktan sonra oldu. Naughton gözlerini dikmiş, bizim topluluğun sol tarafına bakıyordu ve çehresinde hiddet ifadesi vardı. Öfkeli bakışlarını odakladığı yere doğru uzanıp, bitişiğimizdeki locaya

baktım. Locada Lord Cardigan'ın 11. Süvari Birliği'nin göz alıcı üniformasını taşıyan genç bir adamın tutkuyla sarıldığı ergenlik çağında, esmer bir bayan vardı.

Birkaç dakika sonra Naughton'ın konser salonunun önünden karşıya geçtiğini gördüm. Tozlu kabinimizin altına vardığında, başını kaldırıp, önce durmadan gözyaşlarını silen Myrtle'a, sonra da onun soluna baktı. Böyle bir şey gerçekte mümkün olsa burnundan alevler çıktığına yemin edebilirdim. Ardından kafasına koyduğu bir şeyi yapmaya kararlı bir şekilde, salonun arka tarafındaki kapılara doğru yürüdü. Bu sırada Bayan Yardley, dikkatimi çekmek için elindeki program kitapçığını sallayarak bana acayip el kol işaretleri yapıyordu. Mühendise gelince, ayağa fırlamış, omuzlarını ödül için dövüşen boksörler gibi öne eğmiş, havayı yumrukluyordu. Bu ikisinin sarhoş olduğu sonucuna varıp bu düşüncemi George'a söyledim; ama ben George'un ilgisini karşımızdaki locaya çekinceye kadar mühendis ortalıktan kaybolmuştu.

Orkestra tekrar yerini alırken Beatrice'e, "Yabancı memleketlerin, insanların en kötü taraflarını ortaya çıkarması ne kadar garip bir şey" diye yorumda bulununca, "Şışşt" deyip beni susturdu.

Arkamızdaki geçitte güm güm ayak sesleri duyduğumda, ikinci yarı henüz başlamış, koro içli içli viyaklıyordu. Ardından bir çarpma sesi ve anlaşılmaz konuşmalar duyuldu; sanki bizim locaya yan taraftan ağır bir şey çarpmış gibi sandalyem sarsıldı. İçerideki bütün gözler, sahnedeki şarkıcılarınki de dahil, artık bize çevrilmişti. Bir ses –daha sonradan mühendisin sesi olduğu anlaşıldı– "Ahmaklık etme!" diye haykırdı. İleri doğru kafamı uzatıp yan taraftaki locanın parmaklıklarına sırtüstü devrilmiş, kafası tuhaf bir açıyla orkestra çukurunun üzerinde sarkan Naughton'ı görünce şaş-

kınlıktan dondum kaldım. Süvari eri elleriyle Naughton'ın boğazına yapışmıştı. İzleyicilerin büyük bir kısmı, ne utanç verici ki tezahürat ederek ayağa fırladı.

Ardından da özgünlük ve heyecan bakımından şimdiye dek sahnede izlediğimiz her şeyi geride bırakacak bir olay meydana geldi. Gırtlağına yapışan askerin göğsünü çaresizce tırmalayan Naughton, parmaklarını o muhteşem üniformanın altın işlemelerine geçirmeyi başardı. Hiç şüphesiz, ceketinin zarar görmesi yüzünden şok olan süvari, Naughton'ın boğazını sıkan ellerini gevşetip, kendini kurtarmaya çalışınca, Naughton doğrulmayı başarıp ayağa kalkarak yana döndü ve süvarinin dengesini yitirip locanın kenarlığından aşağıya yuvarlanmasına neden oldu. Dengesini kaybeden süvari tek elini kaldırıp haç işaretine benzer bir hareket yaparak aşağıdaki sahneye düştü. Durmaksızın çalan orkestranın müziğiyle duygularım zirveye yükseldiğinden ilk defa müziğin hizmet ettiği amacı kavramıştım; talihsiz delikanlı perküsyona eşlik ederek sahneye indi.

George, heyecanlı kalabalığı yararak telaşla merdivenlerden aşağı inip, düşen adam için elinden geleni yaptı. Geri kalan hiçbirimiz, izdihamı daha da artırmak istemediğimizden, yerimizden kalkmadık. Arkamızdaki geçitten büyük bir gürültü geliyordu; fark ettirmeden göz ucuyla bakıp ızbandut gibi bir düzine Türk'ün Naughton'ı sürükleyerek götürdüğünü görünce hayrete düştüm. Mühendis, kahrolmuş vaziyette, aramıza katılıp kısmen kendisinin de suçlu olduğunu söyledi. "Onu daha önce durdurmalıydım" diye bağırdı. "Tanrı şahidimdir ki, olayların nereye varacağını görebiliyordum."

Mühendisi tutup geçide çektim ve neler olup bittiğini açıklamasını istedim. Bu yaygara neden kopmuştu? Naughton'a neden bu kadar gaddarca saldırılmıştı?

"Saldıran kişi Naughton'dı" diye haykırdı perişan haldeki mühendis. "Süvarinin locasına dalıp adamın suratına bir tokat indirdi."

İçimdeki ani ve korkunç bir kuşku bana sebebi zaten bildiğimi söylese de, "İyi ama neden?" diye sordum.

"Neden mi? Bayan Hardy yüzünden... Bayan Hardy'ye öyle kötü davrandığı için. Orada oturmuş, aralarında on metre bile yokken kolunu o bayağı kadına dolamış, ön taraftaki Bayan Hardy de gözyaşlarına boğulmuştu."

"Size otele geri dönmenizi öneririm" dedim. "Sabah olunca... sakinleştiğinizde... İngiliz konsolosuna haber veririz."

"Onu durdurmalıydım" diye inledi mühendis ve hızlı adımlarla geçitten aşağıya indi.

Olay korktuğumuzdan daha iyi şekilde kapandı. Askerin her tarafı yara bere içinde kalmış, yaşadıkları soluğunu kesmiş olsa da, ne boynu ne de omurgası kırılmıştı. Yalnızca ayak bileği burkulduğundan yan taraftaki meyhaneden gelen arkadaşlarının yardımıyla kışlasına götürüldü.

Yolda eve giderken George da, ben de konuşmadık. Utanmak için her ikimizin de sebebi vardı. Ördekçi çocuk Pompey Jones'u ve kaplan postu konusunda yaptığı çocukça saçmalık yüzünden onu nasıl azarladığımı düşünmeden edemedim.

Neden ve sonuç, diye geçirdim içimden. İnsan gelişigüzel sergilediği davranışlarının yıkıcı sonuçlarını göz ardı etmemeli.

Üsküdar'da iki katlı bir evin ikinci katını kiraladım. Biz onunla birlikte yaşamaya başlayana dek hastanede uyuyan George, bu taşınma işine pek sevindi. Pencerelerimiz Mar-

mara Denizi'ne bakıyordu ve George'un Büyük Kışla'daki işi, caminin bahçesinden geçerek gidilince, evden yalnızca birkaç dakikalık yürüme mesafesindeydi. Kesinlikle olmazsa olmazların dışında, eşya bakımından çok az şeyimiz vardı ve Myrtle durumun bu şekilde kalmasında ısrar ediyordu. Ben hemen koşup büfe, tablolar ve benzeri eşyalar almak istemiştim; ama o, yaşadığımız yerin evimiz olmadığını ve yaşamımız daha önceden nasılsa şimdi de aynen öyleymiş gibi davranmamızın hiç iyi olmayacağını söyledi.

En fark edilir değişiklik Myrtle'da, yani Myrtle'ın görünüşünde meydana gelmişti. George ve ben, yiyebildiğimiz şeylerin sınırlı, havanın çok sıcak olması gibi sebeplerle gözle görülür şekilde kilo verirken, Myrtle dolgunlaşan yanakları, yuvarlaklaşan kolları ve boynuyla hayli kilo almış gibiydi. Bir zamanlar soluk olan yüzü güneşte esmerleşmiş ve başına şapka takmayı reddettiği için de saçlarının bir kısmı alev rengine dönüşmüştü. Sonuçta, sanki daha önce sislerin ardında gizlenen Myrtle, şimdi gün ışığına çıkmıştı. Başka işlerle çok meşgul olan George'un, Myrtle'daki değişikliği fark edip etmediğinden şüpheliyim; ama aşkından perişan olmuş zavallı Naughton'ın artık buralarda olmaması kendisi için daha hayırlı olmuştu. Daha önce Myrtle'a vurulduğuna göre onu şimdi görse herhalde çılgına dönerdi. Naughton, hakkında işlem yapılmaması için Türk yetkililerin cebine yüklüce bir miktar koyulduktan sonra –ben ya da daha ziyade George bu ödemeye cömert bir katkıda bulundu– bir gemiye bindirilerek eve gönderilmişti. Gemiye kadar ona eşlik ettim. Binmeden önce, konuşamayacak kadar sıkıntılı olduğundan suya batıp boğulan bir adam gibi elime yapıştı. Ben de, gözlerim o sırada hâlâ utancımı ele verse de bu hüzünlü duruma uygun düşecek üzgün bir yüz ifadesine büründüm.

Haziran ayında George İstanbul'a, askeri tıp yetkililerinin karşısına çıkmaya çağrılarak, kendisine bundan böyle asistan cerrah olarak şu anda merkezi Varna'da bulunan 2. Bölük'e atandığı bildirildi. George, atanmasının ardında yatan nedeni Myrtle'a söylemememi tembihledi; George'dan önce art arda üç doktor bu göreve getirilmiş ve hepsi de koleraya yenik düşüp hayatlarını kaybetmişti.

Ben endişemi dile getirince George, hastalığa yakalanma tehlikesinin burada da en az oradaki kadar yüksek olduğuna beni temin etti. Haftalardır yüzlerce hasta Üsküdar'a akıyordu. Hastalık o kadar yayılmıştı ki, ölen insanlar yığınlar halinde kışla hastanesinin upuzun koridorlarında yatıyorlardı. Daha tek bir kurşun sıkılmadan bu kadar çok ölüm!

Ben öyle cesur bir adam falan değilim ve itiraf etmeliyim ki önce İstanbul, ardından da eve dönmek aklımdan geçmedi değil. Sanıyorum Myrtle olmasa öyle de yapardım. Hayatta hiçbir şey onu George'u bırakıp gitmeye ikna edemezdi; kadın haliyle o bulunduğu yeri terk etmeyi reddederken, ben nasıl kuyruğumu kıstırıp kaçabilirdim ki?

Bir hafta sonra alacakaranlıkta gemiyle yola koyulduk; gemimiz, generallerin bakmaya doyamadığımız güzellikteki evlerini, Cezayir fatihi Barbaros Hayrettin Paşa'nın mezarını, servi ağaçlarının arasında kalmış karanlık bahçeleri geçerken, Boğaz'ın sularında parlak ışıklardan dans eden bir iz bırakıyordu. Peşimizden ardıçkuşundan da ufak kuşlardan oluşan ve sanki hiçbir yere konmadan devamlı kanat çırpıyorlarmış gibi görünen bir sürü uçuyordu. Bana anlatılana göre Türkler, bu kuşların sultanın boğduğu kadınların ruhları olduğuna inanırlarmış.

Yolculuğumuz iki gün sürdü; ikinci günün sabahı, biz henüz masadayken, Ağır Süvari Birliği'nden bir asker, tenis raketini evde bıraktığına nasıl da pişman olduğunu anlatır-

ken, konuşmasının tam ortasında, ansızın tabağının üzerine yığılıverdi. Onu kaldırıp oturur vaziyete getiren George –ki bir gece önce mide ağrıları nedeniyle bu askeri muayene etmişti– askerin öldüğünü bildirdi. Kısa bir süreliğine süvari askeri orada öyle, ağzı açık oturdu. Biz de, sanki ona rahatsız etmek istemiyormuşçasına, orada öylece oturmaya devam ettik. En sonunda onu dışarıya taşıdıklarında, Myrtle ayağa kalkıp askerin saçlarındaki ekmek kırıntılarını şefkatle silkeledi.

Gemiden indiğimizde Varna'ya ayak bastığımızı söylemek pek doğru olmaz; iskele çürümüş olduğundan gemiden inmek yerine gemiden düştük. Kuru toprağa ulaşabilmek için balçığın içinde bata çıka yürümemiz gerekti. Atlardan birinin ayağı kırıldı ve oracıkta vurulması gerekti. Akıntı atı, üzerinde uçuşan sinek sürüsüyle birlikte Karadeniz açıklarına sürükledi.

Kasaba durmadan artan nüfusu nedeniyle tam bir karmaşa içindeydi. Rıhtımdan gelmeye çabalayan bir sürü at, asker ve erzak arabası zaten dar olan sokakları iyice geçilmez hale getirmişti. Erzak dükkânlarının hemen dışında, hurda yığınlarının arasına yuva yapan sıçanlar ortalıkta rahat rahat dolaşıyordu. Normalde hiçbir şeyden şikâyet etmeyen Myrtle bile pislik ve karmaşadan yakınmıştı. Verandasında çiçekli saksılar ve çatıya dolanan bir üzüm asması olan, küçük, sevimli bir ev kiralama hayalim kuş olup uçuverdi. Eldeki tüm evler, böcekler âleminin birçok türüne sığınak sağlamanın yanı sıra, çoğunlukla Doğu Akdeniz'in en ücra köşelerinden bile savaş kokusunu alıp gelmiş, insanlığın haşaratı olan şarap tüccarları ve at satıcılarına kiralanmıştı.

George, beni ve Myrtle'ı birkaç mil ilerideki kasabanın batısına, yolun her iki tarafında ordu kampının çadırlarının sıralandığı, Devna Nehri'nin oluşturduğu gölün biraz yuka-

rısındaki tepelik alana doğru gitmemiz için bırakarak umumi hastaneye durumunu bildirmeye gitti. Nehrin aktığı yönde, gündüzleri çok hoş görünse de geceleri karanlığı ölüm gibi kuşatan bir sisin yayıldığı daha küçük ikinci bir göl vardı. Oraya ulaşmamızda bize rehberlik eden Yunan hainiinin anlattıklarından anladığım kadarıyla burası, '29 vebasına kurban giden altı bin Rus'un bedenlerinin gömülü olduğu askeri mezarlığın yakınlarındaydı. Oldukça fahiş fiyatlara çadır ve kap kacak aldıktan sonra küçük gölün biraz aşağısına yerleştik. İçme suyu için yakınlarda harikulade su kaynakları vardı.

İçine düştüğümüz sıkıntılı durumun vahametini anlamam için yalnızca birkaç saatin geçmesi yeterli oldu; gece karanlığı basar basmaz sıra sıra, sefil durumdaki zavallı adamlar, kimisi silah arkadaşının omzuna yaslanmış vaziyette, sendeleye sendeleye ateşimizin yanından geçip karanlığın içinde kayboldu. Bana söylenene göre bu adamlar temizlenmek için nehre gidiyorlardı ve daha sağlıklı olduğu düşünülen Fransız kampının bulunduğu kuzeydoğu tarafındaki bölgede koleranın kol gezdiği yönünde söylentiler olsa da, şimdilik ishalden daha ciddi bir hastalıkları yoktu.

Bir gün sonra George, daha önce 2. Bölük'ten bir subaya ait olduğu söylenen bir üniformayı giymiş olarak gelip bize katıldı. Kıyafetleri öylesine solmuş ve buruşmuştu ki yeniyken ne renktiler tahmin etmek imkânsızdı; ancak bu elbisenin bir önceki talihsiz alay memurlarından –üçü birden değilse bile– biri tarafından giyildiği çok açıktı. George zorunlu olarak masrafını kendisi karşılayıp, emir icabı alması gereken botları edinebilmek için bir sürü belgeyi doldurduktan sonra botları, haftalar belki de aylar sonra alabileceğini öğrendi.

Söylediğine göre hastanedeki şartlar içler acısıymış ve hastaneyi elle tutulur hale getirebilmek için de yeterli sayıda

istihkâm eri yokmuş. George'un anladığı kadarıyla yetkililer durumun aciliyetini ya anlamak istemiyor ya da anlayamıyorlarmış. George, çatıdaki kalın döşeme tahtalarını kaldırarak içeride daha iyi bir havalandırma sağlayabilmek için çaba harcamıştı; ama bina pislik içinde yüzdüğünden pireler, karafatmalar ve sıçanlar için tam bir cennetti. Yeteri kadar tıbbi malzeme de yoktu. George, ilk gününde içkili halde bindiği attan düşüp çenesi kıran bir adamın tedavisiyle uğraştı. Kırık-çıkık tahtasına benzer hiçbir şey bulunmadığından, adamın çenesini sabitlemek için *The Wide Wide World* adlı kitabın mukavva kapaklarını kullanmak zorunda kaldı. Bina baştan aşağı kireçlenmedikçe içine girilmez haldeydi ve George'un kati teşhisi bir insanın burada kamptakinden daha kısa sürede ölebileceğiydi. Zaten George da bütün gece hatır hatır kaşınıp bende uyku namına bir şey bırakmadı.

Çamurların içine batıp çıkmamdan sonra iyiden iyiye sertleşen giysileri çamaşırcı bir kadına verme basiretsizliğini göstermemin ardından iyice sefil bir görünüme büründüm. Sonuç olarak bütün bir günü çırılçıplak halde, pis bir at örtüsüne sarınmış vaziyette, kadının dönmesini bekleyerek geçirdim. Kadın hiç dönmedi ve kıyafetler yüzünden içine düştüğüm dertlere bir de eşya sandıklarımızı taşıyan geminin, söylendiğine göre Üsküdar'ın bir mil kadar açığında yanması sonucu Varna'ya ulaşamaması eklendi. Myrtle gidip kullanılmış kıyafet satıcısı bularak çok ince bir davranış sergiledi ve benim için, dedemin nefret edeceği tarzda bir din adamı kıyafeti satın aldı. Geri döndüğünde bir de tepesi güvelerce didiklenmiş bir şapka getirmişti.

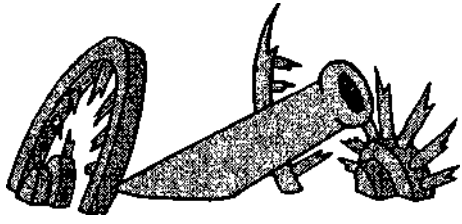
Komik duruma düşmeyi güneşin beynime geçmesine tercih ettiğimden şapkayı giydim. Myrtle da Türk kadınlarının giydiğine benzer cüppe gibi bir şey giymiş, neredeyse edepsizce denecek bir rahatlıkla kampta dolaşıyordu.

İnsanoğlunun açık havada yaşamaya bu kadar çabuk uyum sağlaması tuhaf şey. Ellerinin zift gibi kapkara olmasına, sakalının yağ içinde parlamasına alışması da öyle. Gökyüzünün altında yaşamaktan başka hiçbir şey, bir insanı yalnızca zaruri ihtiyaçlarını gidererek yaşar hale getiremez.

Kabul etmeliyim artık kim olduğumu bilmiyordum. Davranışlarım da pantolonumun hali gibi yoldan çıkmış vaziyetteydi. Gözlem yapıp izlenimlerimi yazıyordum: Gündüzleri sineklerin korkunç vızıltıları; geceleri, köpeklerin havlamaları ve evinin hayaliyle yanıp tutuşanların geceyi yırtan çığlıkları... ve çok daha beterleri.

İçerilerde bir yerlerde tamamen kaybolmuştum; aklım artık işlemez haldeydi. Genellikle uykuya dalacağım sırada Hesiodos'tan mısralar mırıldanıyordum: *Şerefsizce birbirlerinin ellerine düştüler/Korkunç karanlıkların, cehennemin içinde."* Korkarım düşüncelerimi yönlendiren, zihnimden ziyade, günbatımında yediğimiz sert koyun etiydi.

Bölüm 4 - Ağustos 1854

Varna'da Konser Eğlencesi

Burası civarın en güzel bölgesi ve neden bu kadar çok insanın hastalığa yakalandığını anlayamıyorum. Muhtemelen toplanacak bu kadar çok meyve olması yüzünden; yabani vişneler ve çilekler çadırların ardında uzanan çayırlarda yetişiyor. Kendimi hiç bu kadar sağlıklı hissetmemiştim.

Varna'ya vardığımızda Georgie, Doktor Potter'dan bana bir tay almasını istedi. Tayımın rengi bembeyaz ama arkasında, kuyruğuna yakın bir yerde siyah bir lekesi var. Eğer ürkerse mavi bir damar alnında belirginleşiveriyor. Evcil hayvanlar, çocuklar gibi. Boynunu okşadığımda tüyleri kadife gibi yumuşacık...

Georgie, sürekli meşgul olduğundan, beni hiç tayıma binerken görmedi; ama dün benimle birlikte gölün üst tarafındaki tepeliklere gelmeye söz verdi. Yola çıkmamıza bir saat kala ortadan kayboldu. Tabii ki hastane çadırındaydı; ilaçların dökümünü çıkarıp her şeyi ana deftere yazıyordu. Hiç yardımcısı yok ve umum müfettişine sunması gereken raporların çokluğundan yakınıyor. Bana eşlik edemediği için üzgün olduğunu söyleyebilirdi ama söylemedi. Sadece omzunun üzerinden, "Sen git Myrtle. Ben muhtemelen buradan kaçamam" diye seslendi.

İstesem Doktor Potter, at biniciliği ilgisini hiç çekmediği halde ve gayet formsuz olmasına rağmen benimle gelirdi. Onu seviyorum ama genellikle her şeyi kafasının içinde, zihninde yaşamaya alışık olduğundan, onu dışarıya çıkmaya zorladığınızda pek iyi bir yol arkadaşı olamıyor. Ölü bir dil olan Latince'den ezbere okuyup, sonra da süsleyip püsleyerek tercümesini yaptığı, ölüm üzerine alıntılar artık usandırmış-

tı. Aslında anlattıkları ilginç şeylerdi ve bir grup budalayla beraber oturma odasında sohbet ediyor olsaydık, onun ne kadar da zeki biri olduğunu düşünecek ilk kişi ben olurdum. Ama burada daha yeni hayatını kaybetmiş bir sürü ölünün arasında Potter'ın antik dönemde gerçekleştirilmiş toplu katliamlardan bahsetmesi, insanın sinirlerini yıpratmaktan başka bir işe yaramıyor. Sanırım şu anın korkunçluğundan kaçmak için geçmişe sığınıyor.

"Bayan Yardley benimle birlikte ata binmeyi kabul etti" dedim ona. "Hem senin sıcak havayla aran pek iyi değil."

"Haklısın, haklısın" dedi ama bozulmuş gibiydi. O sabah güneş daha bir kızgın olduğundan, onu yumuşatmak için, şapkasını ödünç almak istedim. Ve bu taktik işe yaradı. Şapkayı derhal kafasından çıkararak, "Tabii ki al sevgili kızım" diye haykırdı. O, çadırının gölgesine çekildikten sonra şapkayı giymeye hiç niyetim yoktu.

Bayan Yardley ve sevgili albayı kasabada konaklasalar da gündüzlerini kampta geçiriyorlardı. Bayan Yardley'yi sevmeye başlamıştım. Bazen küfrediyordu, özellikle de sinekler onu ısırdıktan hemen sonra. Yüzünde bir sürü pire ısırığı var; bir tanesi de tam burnunun ucunda ama yine de neşesini muhafaza ediyor. Bir zamanlar sahneye çıkıyormuş, şarkıcı gibi bir şeymiş ve bunu, albayla olan ilişkisinin mahiyetini gizlediği gibi saklamıyor. Beni birçok kez aptal Bay Naughton'ın neden olduğu olay yüzünden geçmişimle ilgili konuşturmaya çalıştıysa da, ne kadar çok ortak yanımızın olduğunun farkında mı bilemiyorum. Henüz ona açılmadım; ama onu daha iyi tanıdıkça sırlarımı onunla paylaşabilirim.

Her ikimiz de zorlukları azaltmak için elimizden ne gelirse yapıyoruz ve kimisi eteğine yapışmış durmadan ağlayan çocukları olan asker eşlerinin ya da sevgililerinin, kendilerini aramızdaki birçok "hanımefendi"ye göre daha iyi müda-

faa edebileceği konusunda hemfikiriz. Efendi... Georgie'ye erlere bağırsaklarının bozuk olup olmadığını sormasının anlamsızlığını anlatmaya uğraşıp duruyorum; çünkü sürekli bozuk yiyecek yiyen insanların ishal olması gayet normal bir durum. Ona Bayan O'Gorman'ın Liverpool'da yaşayan kız kardeşinin ailesiyle ilgili olayı hatırlattım; nehrin ağzındaki çamurluk alanda, boğulmasının üzerinden bir hayli zaman geçmiş bir domuz leşi bulup sürükleyerek eve götürmüş, sonra da onu doğru düzgün pişirmeden yemişlerdi. Doktor Potter'ın deyişiyle, sonuçta bir anda bağırsakları bozuluvermişti.

Tepeliklere yolculuğumuzun henüz başlarındayken Bayan Yardley beni yoklamaya başladı. Sanırım bunun ardında, askeri dedikodularla pek haşır neşir olan albay vardı.

"Bayan Hardy" dedi, "duyduğum kadarıyla Bay Naughton, eve dönünce yataklara düşmüş. Herhalde buradaki maceraları kendisinden önce İngiltere'ye ulaşmış. İşini ihmal ettiği için şu anda maddi güçlük içindeymiş."

"Kendisini pek iyi tanımazdım" diye yanıtladım. "Ama yine de bunu duyduğuma üzüldüm. Parasız kalmak çok zor bir şey."

"Onu Liverpool'dan tanıdığınızı zannediyordum" dedi.

"Hiç de sandığınız gibi değil. Gemide... ve sonra da İstanbul'da karşılaştık. Sokakta bayıldığımda otele dönebilmem için bana yardım etme nezaketini gösterdi."

"Sıcak yüzünden mi bayıldınız?" diye sorarak araştırmasını sürdürdü.

"Kesinlikle değil. Bu, köpeklerin suçuydu..."

"Ah, elbette Beatrice bana anlatmıştı. Köpekler tarafından saldırıya..."

"Hayır, uğramamıştım" dedim. "Benim... benim ağabeyimin çocuklarına ait bir yavru köpek gözümün önünde par-

çalandı." Yavrucuklarımın adının bile geçmesi gözlerimi yaşlarla doldurmuştu.

"Ne kadar üzücü" diye inledi Bayan Yardley; ses tonundan bunu içten, inanarak söylediği belliydi.

Nehrin kenarından yolumuza devam ederken kolları güneşten kararmış, çamaşır yıkayan kadınların yanından geçtik. Yakınlarda, kampa et sağlayan Bulgar tedarikçiler kestikleri bir koyunu parçalara ayırarak, kanlı iç organlarını suya atıyorlardı. Kadınlar yıkama tahtalarının üzerinde çamaşırları çitilerken, gülüp şakalaşarak hallerinden çok memnun bir tablo çiziyorlardı. Küçük bir oğlan çocuğu yüzükoyun yatmış nehirden kovasını dolduruyordu. Kova dolduğunda o kadar ağırlaştı ki, çocuk kovayı kaldıramayıp suyun bir kısmını dökmek zorunda kaldı. Dudaklarını suyla ıslattıktan sonra da, kovanın ağırlığı yüzünden sendeleye sendeleye çadırların olduğu tarafa doğru yürüyerek uzaklaştı.

"Hayatımda hiç çocuk ihtiyacı hissetmedim" dedi Bayan Yardley. "Tabii bu hiç hamile kalmamamdan da anlaşılıyor."

"Beatrice de öyle" diyerek, aslında bir sırrı vermiş oldum. "Ama bu Doktor Potter'ın arzusu değil." Bu, yakın çevremden başkasıyla paylaşmamam gereken bir bilgi olduğu için ikimiz de zoraki gülümsedik.

Böylesi mahrem konular üzerine düşünmek kafamı görüntülerle doldurdu: Georgie'nin beni Southport'taki okuldan alışı ve eve dönerken, yolda onun elini sımsıkı tutuşum; Georgie'nin Annie'yi rıhtımın aşağısındaki bir otele akşam yemeğine götürmesi ve benim de arkalarından onları takip edişim; gökyüzünde beliren ilkay; gemilerin güvertesinde yanan fenerler ve içimin masumane bir coşkuyla –tam olarak masumane demeyelim haydi– dolması, çığlık atmamak için dudağımı ısırışım.

"Lanet olsun" diye bağırdı Bayan Yardley, eliyle boynuna vurarak.

Isırılan yeri tırnağıyla çarpı şeklinde çizmesini önerdim. Georgie'nin söylediğine göre bu, kaşıntıyı azaltıyormuş. Böcekler beni pek rahatsız etmiyordu. Küçükken o kadar çok bitlenip pirelenmiştim ki, muhtemelen artık bunlara karşı bağışıklık kazanmıştım.

Az sonra yol, tatlı kuş seslerinin ve arı vızıltılarının doldurduğu ormanın içine kıvrıldı. Bayan Yardley, burada kendisini diz çökme zorunluluğu duymadığı bir kilisedeymiş gibi hissettiğini söyledi.

Ben kiliseye ilk kez Bay Hardy'nin cenazesinde, ayrı bir koridorda ve iki sıra geride dursam da, Efendi... Georgie'yle birlikte gittim. Lolly bana şapkasını ödünç vermişti. Bayan Hardy, Lord Cardigan'ın ateş ettiği adam ile Beatrice'in arasına oturmuştu. Gerçi kabul etmem gerekir ki ondan başka kimseye bakmasam da, Georgie dışında hiç kimse gözyaşlarına boğulmamıştı. Bayan Hardy'nin elinde bir mendil vardı; ama mendili hiç kullanmadı. Bazı insanlar sadece içlerinden, kimseye belli etmeden ağlarlar; ben bu içe akıtılan gözyaşlarının boşa gittiğini düşünüyorum.

"Neden benim bu kadar lezzetli olduğumu düşünüyorlar?" diye yakındı Bayan Yardley, kafasının etrafında uçuşan sivrisinekleri eliyle kovalayarak.

Atlarımızı tek sıra halinde sürüp yolumuza devam ederken, yapraklarının arasından güneş ışıklarının süzüldüğü bir ağacın altında iki genç adam gördük; bağırları açık bir vaziyette, biri sırtını ağacın gövdesine yaslayarak oturmuş, diğeri kollarıyla yüzünü kapatıp yere sere serpe uzanmış, parlak saçı kahverengi toprağa yayılmıştı. Her ikisi de kırmızı ceketlerini tepelerindeki ağaç dallarına asmış, tembel tembel şarkı mırıldanıyordu. Oturan adam ağır ağır ilerleyen at-

ların hafif nal seslerini duyup gözlerini açarak, saygılı bir biçimde selam verdi; bir taşra delikanlısının al yanaklarına, minik ve kalkık burnuna sahipti; kucağı da yabani vişnelerle doluydu.

Ormandan çıkınca tepeye doğru tırmanmaya başladık. Bayan Yardley yanağını kaşırken, şu anda ne yapıyor olmayı tercih edeceğimi sordu. Can sıkıntısı ifade eden ses tonundan, vaktini değerlendirmek için çok daha güzel milyonlarca fikrin aklından geçtiği belliydi.

"Niye ki? Yalnızca şu anda yaptığımı yapmak isterdim" diye yanıtladım. "İnsan her zaman anı yaşamalı... Yapılabilecek başka hiçbir şey yok." Doğruyu söylemiyordum; Georgie'nin yanımda olmasını isterdim.

Tam o anda yol genişledi ve ileride kare şeklindeki bir üzüm bağının yanında, kireçle beyaza boyanmış küçük bir ev gördük. Eve yaklaşmamak için etrafından dolaşma taraftarıydım. "Köpekler vardır" diye uyarıda bulundum. Bayan Yardley beni duymamış gibiydi ve atını o yöne tırıs sürmeye devam etti.

İnsanı dehşete düşürecek denli korkunç bir havlama havayı parçaladığında, eve fazla yaklaşmamış olduğumuzdan emindim; Bayan Yardley'nin atı aniden durdu. Küçük bir buzağı büyüklüğünde, bir deri bir kemik kalmış bir hayvan evin yan tarafından çıkıp, ardında daha küçük, tek ayağı olmadan koşan simsiyah başka bir yaratıkla birlikte çılgın gibi bize doğru koşmaya başladı.

"Sakın kımıldamayın" diye seslendim Bayan Yardley'ye. Gerçi zaten, taşlı yolda kayarcasına üzerine gelen pençeler ve aydınlık günü yırtan vahşi havlama, onu oturduğu eyerin üzerinde taşa çevirmişti. Neyse ki atlar bu tür tehlike işaretlerine alışkın olduklarından yerlerinden kımıldamadı. Köpekler yaklaşık altı metre ilerimizde, dilleri dışarı sarkmış halde durdular. Dikkatimi iki köpekten daha büyük olanının

üzerine yoğunlaştırıp, kendimi hayvanın nefret dolu gözlerinin içine bakmaya zorladım; kulaklarını çirkin ve kemikli kafasının üzerine indirip inleyerek yere uzandı. Bayan Yardley ağlıyordu ama sesi bir saldırıya uğramamıza neden olacak kadar yüksek çıkmıyordu.

Sanki saatler geçmişçesine uzun gelen bir süre sonra çarpık bacaklı bir adam üzüm bağından çıkıp ıslık çalarak iki azmanı bizden uzaklaştırdı. Yanımıza yaklaşırken bir yandan da eliyle bizi çağırıyordu. Bizi bir evin içinden geçirip arka tarafta, her yanı una bulanmış bir kadının hamur yoğurduğu avluya götürdü.

Adam kaşlarını çatmış, kırıldı kırılacak gibi görünen eski bir masayı işaret edip oturmamızı istedi. Kimisi emekleme çağında, neredeyse yarım düzine çocuk, sanki sihirli bir değnek onları birden var etmiş gibi ortaya çıkıp, kıyafetlerimizi çekiştirmeye başladı.

Bayan Yardley titriyordu. Yanağında iğne deliği büyüklüğünde minik bir parça kan vardı.

"Özür dilerim; sizi dinlemeliydim" dedi.

"Onlara ne verebileceğimizi düşünün" diye ona çıkıştım. "Paranız var mı?"

"Para mı? Parayı ne yapacağız ki?"

"Bize gösterdikleri misafirperverlik için" dedim öfkeyle. "Bu dünyada hiçbir şey karşılıksız değildir."

Adam önümüze iki küçük kâse ve bir sürahi süt koydu. Çocuklar ayaklarına dolanınca onları tavuk kovalar gibi tekmeleyerek bahçenin köşesine fırlattı; çocuklar acı içinde bağırıp ağladılar.

"Domuz" dedim; ama tabii bu arada yüzümdeki gülümsemeyi hiç bozmamaya dikkat ediyordum. Köpeklerden birinin neden dördüncü ayağının olmadığını anlamak hiç de zor değildi.

Bayan Yardley kafasını eğmiş, sürahiye, üstünde böcekler yüzen süte bakıyordu. "Onu içmeniz gerekiyor" dedim. "Eğer içmezseniz bize çok daha kötü bir şey ikram ederler."

"En azından bu böcekler artık ısıramaz" diye şaka yaparak sütü içti.

Kadın açtığı hamuru düz bir taşa yerleştirdikten sonra, güneşi gösterdi ve ekmeğin piştiği zaman çok lezzetli olacağını anlatmak istercesine midesini ovuşturdu. Kolunu havaya kaldırdığında giysisi geriye doğru kaydı; göğsünde katran karası saçları daha yeni yeni biten bir bebek olduğunu gördük.

"Düşünün" diye Bayan Yardley'yi sıkıştırdım. "Düşünün bakalım onlara ne verebiliriz." Benim üzerimde, Georgie'nin nereye koyduğunu unuttuğu, benim de alıp bileğime bağladığım mendilden başka verebileceğim bir şey yoktu; Bayan Yardley'deyse boğazına doladığı ipek eşarp vardı.

Birdenbire üzüm bağının duvarına yakın bir yerlerden tuhaf bir kıkırdama sesi geldi. Çarpık bacaklı adam kasıla kasıla yürüyüp o tarafa gitti ve çok geçmeden kucağında çırpınan bir keçiyle geri dönüp, hayvanı masaya dört ayağının üzerine basacak şekilde bıraktı. Çocuklar öne doğru atıldılar.

Bayan Yardley "Eğer bunun boğazını bizim gözümüzün önünde kesecek olursa, Tanrı şahidim olsun ki çığlığı basarım" dedi.

Keçinin asil bir başı ve sapsarı gözleri vardı. Ön bacakları titredi. Kadın elindeki hamur işini bırakıp hayvanın yanına koştu. Keçi, acıyla meleyerek bir yavru doğurdu. Bayan Yardley şaşkınlık içinde geriye sıçradı; açık kalan ağzının kenarından süt sızıyordu. Kadın, yavrunun başındaki amniyotik sıvıyı temizleyip, hayvanın burun deliklerine hava üfledi ve sonra onu kucağına aldı. İncecik bir yumruğa benzeyen toynak, kadının yeleğinden yanından sallandı. Kadın bahçeyi

geçip, yavru keçiyi güneşin altında kabarmakta olan ekmeğin yanına bıraktı.

Bayan Yardley, ev sahibine eşarbını sundu. Bunu ona albayın aldığını, ama buradan kurtulmanın eşarbından ayrılmaya değeceğini söyledi. Artık titremiyordu ve köpeklerin neden olduğu korkudan hemen hemen kurtulmuş gibiydi. Bence doğum, doğan hangi canlı türü olursa olsun, geleceği işaret ettiğinden, insanın moralini yükselten bir şey.

Gökyüzünün soluk kubbesi altında belli belirsiz bir maviliğin içinde yayılan ağaçlık bir bayırın tepesine doğru tırmanarak, belki bir saat ya da daha uzun bir süre atlarımızı sürmeye devam ettik. Bayan Yardley'nin kartal olup olmadığını merak ettiği, devasa bir kuş tepemizde daireler çizerek dolanıp duruyordu. Ona yardımcı olamadım; şehirde büyüdüğümden tanıdığım tek kuş güvercindi. Üstelik de güneşin parlak ışıkları insanın gözünü öylesine alıyordu ki neredeyse kör olmuştum ve Doktor Potter'ın şapkasını yanıma almadığıma çok pişmandım.

Bayan Yardley albayını kastederek, "Harry kuşlara çok düşkündür" dedi. "Norfolk'ta çok kuş avlar."

Albaydan bahsetmek istiyordu, uzun uzadıya bahsetti de. Onunla beş yıl önce Bayan Yardley'nin terzisinin oturduğu sokakta tanışmışlardı. Bayan Yardley yanından geçerken albay şapkasını çıkarmıştı; albaya bakmak için arkasına döndüğünde, onun da Bayan Yardley'nin ardından baktığını görmüştü. "Bu olayın üzerinden bir hafta geçince" dedi, "onunla bir arkadaşımın evindeki çay partisinde yeniden karşılaştım. Hemen hemen hiçbir şey konuşmadık ama birbirimize baktığımızda ellerimiz titriyordu..." Birden konuşmasını kesip, dinleyip dinlemediğimi anlamak için bana boş ve mavi gözleriyle yandan bir bakış attı.

Ben de zoraki "Ne kadar romantik" dedim.

"Bana eve kadar eşlik etti. Birbirimize... o gün... dokunmadık. Sadece bakıştık... Sonra ertesi sabah beni arayıp yalnızca, 'Kaderimiz böyle yazılmış' dedi ve her şey başladı."

Verecek uygun bir yanıt bulamadığımdan sessizliğimi korudum. Ona bir an olsun inanmamıştım, yani albayın Bayan Yardley'ye eve kadar eşlik ettiği ilk öğleden sonra birbirlerine dokunmadıklarına. Kadınlar genellikle bu tarz şeylerin gerçekte olduğundan daha az aceleci yapıldığına inanılmasını ister; sanırım onlara göre tereddüt, zinayı daha az günah kılıyor.

"Onu o kadar da yakışıklı bulmamıştım" diye sözlerini süzdürdü. "Kestanerengi saçlarını ve çenesinin yapısını seviyorum. Balrengi sakalını mutlaka fark etmişsinizdir..."

"Elbette..."

"Fındıkrengi gözlerindeki parıltıya gelince... o ışıltıyı fark etmemek imkânsız."

"Maalesef ben miyobum" dedim.

Görünüşünün dışında, albay fiziksel güç haricinde, Bayan Yardley'yi kendisiyle eşit gördüğü için de ona değer veriyordu. "Biz sonuçta" diye düşüncesini belirtti, "erkeklerden daha zayıfız ve öyle değilmişiz gibi davranmanın bir faydası yok."

"Bazı erkeklerden" diye hatasını düzelttim.

"Hiç aralıksız saatlerce sohbet ediyoruz. Onun sohbetinden hiç sıkılmıyorum. Bu çok garip, değil mi?"

"Çok" dedim. Doktor Potter konuşmanın düşünceyi gizlemek için yaratıldığına inanır; ama tabii bu savı kendime sakladım. Georgie konuşmayı pek sevmez, en azından bana göre öyle. Onunla eşit olmayı da istemezdim, yoksa onu kendimden daha aşağı, muhtaç biri olarak görebilirdim.

Geçen hafta albay kırkıncı yaşını kutlamış, ikisi birlikte Varna'daki en iyi otelde güzel bir ziyafet çekmişlerdi. Zaval-

lı Harry şarabı fazla kaçırmış ve yamağının atına kadar ona refakat etmesi gerekmişti.

Kendinden çok fazla bahsetmiş olmaktan endişe duyarak –yüz ifadem muhtemelen onun umduğu kadar neşeli değildi– doğum günümün yakın bir tarihte olup olmadığını sordu.

"Hayır" dedim. "Kaç yaşında olduğumdan bile emin değilim. Belki on dokuz... ama tarih bilinmiyor."

"Aman Tanrı'm" dedi şaşkınlıkla. "İyi ama neden?"

"Benim geçmişim bir sır perdesinin ardında gizli."

"Aman Tanrı'm" dedi yeniden ve sessizliğe gömüldü.

Yanımızda ekmek ve meyve getirmiştik ve tepelerin zirvesine ulaşıp da hafif bir meltem esintisiyle serinlediğimizde, atlarımızdan inip çimlerin üzerine oturduk. Aşağıda Galata Burnu kıvrılıyordu ve kayalıkların arasında 3. Bölük'ün kelebek kanatları gibi küçücük görünen ve rüzgârda sallanan çadırları vardı. Kurşun asker gibi görünen bir grup asker denizin hemen önünde talim yapıyordu. Georgie onunla henüz karşılaşmadıysa da William Rimmer'ın Galata Burnu'nda konakladığı söyleniyor. William Rimmer, Blackberry Yolu'ndaki eve her gelişinde beni şöyle bir baştan aşağı süzer ve Georgie'yi bütün gece sabaha kadar uyutmazdı. Bayan O'Gorman sevmeyi bilmediğimi söyleyip beni paylardı ama bu işe yaramadı. William Rimmer'dan o zaman da nefret ediyordum, hâlâ da ediyorum.

Bayan Yardley "Fazla meraklı davranmak istemem" dedi ama yine de dayanamayıp sordu: "Konuşmadığınız zamanlarda genellikle üzgün görünüyorsunuz. Geçmişiniz yüzünden mi... yoksa İstanbul'daki mesele yüzünden mi?"

"İkisi de değil" dedim ona. "Üzgün bir yüz ifadem var. Dışarıdan görünüşüm öyle ama içime bakacak olursanız sizi temin ederim oldukça mutluyum." Artık Bayan Yardley'nin

sıkıcılaştığını düşünmeye başladığımdan, güneşin altında kestiriyormuş numarası yaptım.

Atlarımıza binip geri döndük. Üzüm bağının yanındaki evin bir hayli uzağından geçmeye özen gösterdik. Bu şekilde yolumuzu uzatmış olduk; Bayan Yardley o cehennem zebanileriyle yeniden karşılaşmaktansa yılanlarla dolu bir bataklığın içinden geçmeyi yeğleyeceğini söyledi. "O bebek" derken titredi; "saçları kirpi oku gibiydi. O yeni doğan keçi yavrusu kaygan ve leş gibi görünüyordu. Ya bozuk peynir gibi tadı olan o süt..."

En sonunda gölün hemen yukarısındaki ormanın içine giden yola geldik. Artık vakit öğleyi geçmişti ve güneşin kızgın ışınlarına maruz kalmamak için hızımızı artırdık. İleride kırmızı ceketler ağaçların yaprakları arasından göze çarpıyordu. Bir ışık huzmesi ağaç dallarının arasından süzülerek yolun ortasında duran bir adamı aydınlatıyordu. Üzerine doğru gittiğimiz halde, adam yolumuzdan çekilmek için en ufak bir harekette bulunmadı; biz de atlarımızın dizginlerine asılmak zorunda kaldık. Adam kollarını üşümüş gibi kendi bedenine dolamış, biz yanından geçerken öylece bir noktaya baktı. Eyerimin üzerinde arkama dönüp, adamın donuk bakışlarının kilitlendiği yöne doğru baktım. Köylü delikanlı hâlâ sırtı ağaca yaslı oturuyordu; ama artık yanaklarındaki pembelik yok olmuştu ve teni, tezgâhın üzerinde çok uzun süre bırakılmış et gibi benek benek olmuştu. Vişnelerin hepsini yememişti; sinekler parmaklarının arasında gezinip vızıldayarak ağzına konuyordu.

Ölümde, hisleri katılaştıran bir tekdüzelik var ve bu aslında iyi bir şey; aksi takdirde insan, hiçbir faydası olmasa da, bütün gün ağlamaya devam eder. Georgie'nin zaman zaman diğer insanların hislerine karşı duyarsız davranıyormuş gibi görünmesi de bundan. Ölen insanlarla uğraşabilmek için insan duygularını köreltmeli; yoksa çıldırmamak elde değil.

Asker bizimle ne konuştu ne de birlikte geldi. Ölü delikanlıyla birbirlerine bakıyorlardı. Ona cesedi aşağıya, kampa taşımasına yardım etmesi için birini göndereceğimizi söyledik. Bizi duymamış gibi, kollarını bedenine sarmış, orada öylece durmaya devam etti. Bayan Yardley ağaçtaki kırmızı ceketleri çekip alarak, görünmemesi için çocuğun moraran yüzünü örttü. Her şey daha önce nasılsa şimdi de aynen öyleydi; kuşlar ötmeye, bu iki adam da bakışmaya devam etti.

Yolumuza devam ederken Bayan Yardley ağladı. Her gece bir bülbülün ötüşünü duyan bir rahip hakkında okuduğum bir masalı düşünüyordum. Rahip gidip bu kuşu bulmak için izin istemiş, ancak başrahip insanın, Tanrı'nın sesini bu kadar yakından duymaması gerektiğini söylemiş. Bir gece rahip gizlice hücresinden kaçıp ormana giderek bir saat boyunca bu muhteşem ezgiyi dinlemiş. Geri döndüğünde aradan elli yıl geçtiğini ve geride onu tanıyacak akranlarından yalnızca bir kişinin kaldığını, geri kalan herkesin rüzgârda sallanan kavak ağaçlarının altında gömülü yattığını görmüş. İçimden, aklını biraz olsun dağıtmak için acaba hikâyeyi Bayan Yardley'ye anlatsam mı diye geçirdim; ama hikâyenin ne anlama geldiği konusunda kafam karışmıştı.Yılların uçup gitmesine neden olan şey mutluluk muydu, yoksa rahip emirlere karşı geldiği için cezalandırılmış mıydı?

Ormandan çıktığımızda rahibi masaldan çıkarıp, onun yerine kendimi koyduğum için ben de ağlıyordum; sabah yola çıktığımızdan beri elli yıl geçmişti. Aşağıya, gölün parıltılı yansımasına ve boydan boya uzanan beyaz çadırlara baktım ve geride beni hatırlayacak tek kişi Georgie'den başka birisi olursa, hayatın ne kadar acı verici olacağını düşündüm. Sonra onu yaşlanmış olarak hayal ettim: Onun saçları beyazlamış ama ben hâlâ genç bir kızdım ve ona verdiğim tüm sevgim ölen askerin kucağındaki vişneler gibi çürümüştü.

İki sabah önce Doktor Potter, Galata Burnu bölgesinde konuşlanmış bir tugayın erlerinden oluşan bir konser topluluğunun kampımıza geleceğini haber aldı. Kolera artık çok fazla yayıldığından ve Kırım'a gitmek üzere yola çıkış tarihimiz hâlâ verilmediğinden, bu eğlencenin moralleri yükselteceği düşünülmüştü. Eğlence diye bize tam olarak ne sunacakları bilinmese de, daha önce Paris'te bir sirkte ip cambazı olarak çalışmış iki askerin de göstericiler arasında olacağı söylentisi yayılmıştı. Yere birbirinden az arayla iki kocaman direğin çakılıp, aralarına sıkı bir telin gerilmesiyle bu yönde oluşan beklenti daha da artmıştı.

Eğlenceyle ilgili haberleri aldığımız o gece, bir sürü Fransız subayı kampa gelerek, Doktor Potter'ın huzurunu kaçırdı. Doktor Potter'ın anlattığına göre birileri çadırının iplerini çılgınca sarstığında çok derin uykudaymış. Uyku tulumunun içinden fırlayıp tüm bu karmaşanın sebebini sormuş. Acele etmesi ve bütün gece orada öylece dikilip durmaması dışında doğru düzgün bir yanıt alamamış. Şaşkın halde dışarı çıkınca, bu davetsiz misafirler hiç izin alma gereksinimi bile duymadan, çadırın içine dalıp Doktor Potter'ın tüm eşyalarını dışarı, karanlığa fırlatmaya başlamış. Birileri ya yanılıp ya da fesatlıktan, görevlilere bu çadırın kerhane olarak kullanıldığını söylemiş. Hâlâ üzerinde geceliği olan Doktor Potter bir özür dilemelerini istemiş ama kimse oralı olmamış. Doktor Potter, her zaman Fransızların görgü kuralları açısından İngilizlerden çok daha uygar olduğunu düşündüğünden bu olay canını çok sıkmış. Daha da kötüsü subaylardan biri onu öpmeye kalkışmış.

Ertesi sabahı, sayıları neredeyse yirmiyi bulan ve beş tane-

si de henüz bebeklik çağından yeni yeni çıkan yetim çocuklara göz kulak olarak geçirdim. Bunların yarısı annesini babasını kaybetmiş gerçek yetimler, geri kalanlar ise babaları tarafından reddedilip annelerince terk edilenlerdi. Bunları İngiltere'ye götürmek için düzenlemeler yapılmış, ancak henüz bir ulaşım aracı sağlanamamıştı. Onlarla bir arada olmak bana pek de kolay gelmiyordu ve aslında başka bir işle uğraşmayı tercih ederdim. Başka insanların çocuklarını sevmek zor iş, hele ki bunlar gibi çirkin suratlı ve sıska olanları. Neyse ki onlara asıl bakan kişi, bir çavuşun, her iki çocuğunu da yüksek ateşten kaybetmiş iyi kalpli karısı. Doğrusu metanetine hayranım. Bana bu zavallı çocuklar onunmuş gibi davranmanın onda şefkat uyandırdığını söyleyip, benim de aynısını yapmamı önerdi. Çok iyi niyetli ve ben ona bunun düşüncesinin bile tüylerimi nasıl diken diken ettiğini söylemiyorum.

Öğle vakti bu ufaklıklardan bir tanesi ateşe haddinden fazla yaklaşıp elini yaktı. Onu alıp Georgie'ye götürdüm ama daha hastane çadırına girdiğim anda Georgie eliyle gitmemi işaret etti. Seferi birliklerin başhekimi olan ve Varna'dan gelen Doktor Hall ile birlikteydi. Çavuşun karısı çocuğun elini koyun yağıyla sarıp çocuğu pişpişleyerek uyuttu.

Georgie dışarı çıktığında çökmüş bir hali vardı. Doktor Hall'un bir zorba olduğunu ve insanlarla nasıl ilgilenilmesi gerektiğini bilmediğini söyledi. Bir sürü işin hemen yapılmasını istiyordu. Dün gece dokuz adam ölmüştü, ki bunlardan ikisi Doktor Hall'un gelmesinden yalnızca bir saat önce yaşamını kaybetmişti ve Georgie'nin yazması gereken raporları yazacak vakti olmamıştı. Doktor Hall herkesin önünde onu yetersizlikle suçlamıştı. Ayrıca da erlerin birçoğu sarhoş olduğu için küplere binmiş, içki içmenin koleradan koruyacağı düşüncesini insanların aklından çıkarmanın Geor-

gie'nin görevi olduğunu söylemişti.

Doktor Potter, Georgie'ye kendini savunması ve Doktor Hall'un keyfi davranışlarının onu korkutmasına izin vermemesi gerektiğini söyledi. "Ona karşı çıkmalıydın" dedi.

"Karşı çıktım çıkmasına ama bağırarak beni susturdu" dedi Georgie.

Doktor Potter şaşkınlık ve öfkeyle, "Bu çok ayıp" diye karşılık verdi. "Sen on adamın işini birden yapıyorsun."

Bunun üzerine Georgie her zaman yaptığı gibi aniden taraf değiştirip, Doktor Hall'un da yirmi adamın işini yaptığını ve dünyaları verseler dahi kendisinin onun yaptığı işi yapamayacağını söyledi. Ardından da amirine çamurlu yol boyunca eşlik ederek onu uğurladı.

Geri döndüğünde Doktor Potter ona bir saat dinlenmesi tavsiyesinde bulundu. Bütün gece uyumamış ve gözkapakları kapanıyor olmasına rağmen ilk başta Georgie, bunun söz konusu bile olamayacağını söyledi. Hiddeti dindiğinde onunla birlikte çadıra gitmeye yeltendim ama yalnız kalması gerektiğini mırıldanarak beni yana itti. Sanırım aybaşı olduğum için bana böyle davranmıştı. Doktor ve kana alışkın olmasına rağmen, bu tarz şeylere karşı midesi çok hassas. Beş dakika sonra Doktor Potter yanına gitti; ikisinin mırıltılarını duyabiliyordum. Erkekler kadınlardan bu kadar çok korktuğundan Georgie'nin de hemcinsleriyle arkadaşlık etmeyi yeğlemesini anlıyorum; ama bazen onun hasta olup yatağa düşmesini, böylece de ona bakabilmeyi diliyorum.

Konser topluluğu, günün ilk ışıklarıyla birlikte müzik aletleri ve dekorasyonda kullanılacak tablolarla yüklü bir öküz arabasının ardında yürüyerek kampa girdi. Yanımdan geçtiklerinde pınarın başında çamaşır yıkıyordum. Georgie'nin böyle çamaşır bulaşık gibi işleri görmesi için Üsküdar'da tuttuğu Yunanlı bir çocuk, bir tür uşağımız var. Kam-

pın diğer tarafında görüştüğü bir kadın olduğunu düşünüyoruz, çünkü sık sık ortalıktan kayboluyor. Doktor Potter ondan kurtulmamız gerektiğini söylüyor ama Georgie her zamanki yufka yürekliliğiyle Doktor Potter'ın bu söylediğini duymazdan geliyor. Çamaşır yıkamak benim için hiç sorun değil; Georgie'nin gömleğinin kirini temizlemek bana zevk veriyor.

O akşam Georgie yemeği birlikte yememiz konusunda ısrar etti; bu onun daha önceki kabalıkları için özür dileme yöntemiydi. İştahımı gizlemeyi beceremediğim için Georgie genellikle benimle yemek yemek istemez. Gönderildiğim yatılı okul bana hangi yemekle hangi çatal bıçağı kullanmam gerektiğini öğretmişti; ama Georgie'nin sofra adabı dediği davranış şeklini belletememişti. Eğer o ve Annie'yle birlikte bir yerlere davet edilirsem, Georgie evden çıkmadan önce yemeğimi yemem konusunda ısrar ederdi, çünkü ben onlar gibi yemeği didikleyerek yeme becerisini gösteremiyordum; sanırım çok küçükken bu yemekleri hiç yemediğim için böyle oldum. Burada neyse ki tek bir tabağımız ve kaşığımız var ve her şeyi çok hızlı mideye indirmemiz gerekiyor, yoksa üzerleri hemen sinekle doluyor.

Bayan Yardley ve albay kaldıkları otele dönmeyip eğlenceyi izlemek için kampta kaldıklarından akşam yemeği "ziyafetinde" bize katıldılar. Yemek kabımız çok küçük ve zaten yiyeceğimiz de çok az olduğundan kendi yemeklerini getirmeleri gerekti. Yiyecek tedarikçileri artık hastalık çok yayıldığı için kampa eskisi kadar sık gelmiyorlar.

Albay benim yanıma oturmakta ısrar etti, bu çok rahatsız ediciydi, çünkü adamın yanında her kim otururşa otursun, diziyle sürekli vurmak gibi sinirsel bir alışkanlığı vardı. Georgie ve albay, Doktor Hall'un bağırıp çağırırken "savaşın cehennemi karışıklığı" sözüyle neyi kastettiğini tartıştılar. Mücadelenin ilk amacı, Rusların İstanbul'u ele geçirmesini

engellemekti ve zaten hiç yardım almayan Türkler bunu tek başlarına başardıklarından, albayın duyduğuna göre, Sivastopol'un kuşatılması önerisi getirilmişti.

"Bir şeyler yapmalıyız" dedi albay. "Öylece kuyruğumuzu sıkıştırıp kaçamayız, hele de ortalıkta o kadar bayrak sallayıp propaganda yaptıktan sonra."

"İyi ama ne zaman?" diye sordu Georgie. "Bu yıl, önümüzdeki yıl? Ne zaman?" Doktor Hall'a göre gecikme, hükümetin kararsızlığı ve hiçbir yetkilinin Rus kuvvetlerinin muhtemel gücüne dair muğlak bir yargıdan başka bir şey bilmediği Başkomutanlık'taki ihtilaf yüzündendi. Ne zaman harekete geçileceği kararı, şu anda Varna'da, hamamböceklerinin sardığı bir villada konaklayan ve elindeki malzemenin tamamen yetersiz, ordusunun büyük bir kısmınınsa hastalıktan yok olduğu düşüncesiyle ne yapacağını şaşırmış Lord Raglan'ın omuzlarındaydı.

"Oynayabileceği tek eli kaldı" dedi albay. "Diğer elini Waterloo'da koluyla birlikte kaybetti."

"Hamamböcekleri mi?" diye irkildi Bayan Yardley. "O zaman burada bizim nelere katlandığımızı anlıyordur."

"Söyleyeceklerim aramızda kalsın ama Hall'un söylediklerinden anladığım kadarıyla bu ay sekiz yüzden fazla adam öldü. Bizim de derhal yüksek tepeliklere çıkmamızı öneriyor."

"Fransızların olduğu yere" dedi albay. "Sanki onlar ölmüyormuş gibi."

Doktor Potter "*Dulce bellum inexpertis*"* diye araya girdi. Bayan Yardley de anlamış gibi onaylayarak hemen başını salladı ki, bu da Doktor Potter'ın her zamanki o aydınlatıcı çevirilerinden birini daha yapmasını engelleyip biz ikimizin

* Latince: Savaş, onu bilmeyenlere hoş gelir. (ç.n.)

karanlıkta kalmasına neden oldu.

Eğlence bir saat sonra başladı. Doktor Potter konser kelimesinden bunun bir müzik dinletisi olacağı çıkarımını yaparak bizimle gelmeyi reddetmişti. Cephane kasalarından eğreti bir sahne kurulmuştu. Daha önce dikilen iki direğin arasına gerilen tele fenerler asıldığından, bir ip cambazı gösterisinin heyecanını yaşamayı umanların beklentileri suya düşmüş oldu. Dekor hem maharetle hazırlanmış hem de çok sanatsaldı. Bir paravanın her iki tarafına da dekor yapılmıştı: Bir tarafta, ortasına bir pencere de yapılmış olan bir vagonun içi; diğer taraftaysa ayağının dibinde kocaman bir aslan yatan Kraliçe Victoria'nın harikulade bir resmi vardı.

Konser, "She Wore a Wreath of Roses" piyesinin yeni, çok değişik bir şeklinin sahneye konmasıyla başladı. Piyesin "kadın" kahramanını vagonun ortasında sırıtan ve başına asma yapraklarından acayip bir taç takmış, üzümler kulaklarının arkasında sallanan, kadın kostümü giymiş iriyarı bir asker oynuyordu. İkinci bir asker pencerede durmuş bir banço eşliğinde şarkı söylüyordu. Karanlıkta kalan bölümde bir tef ahenksiz sesler çıkarıyordu.

Birinci ve ikinci dizelerle birlikte kopan kahkaha görülmeye değerdi; ama sıra son mısraya gelince...

Bir kez daha, yine o çehreyi görüyorum,
Başında bir gelin tacı olmadan...

(Burada banço çalgıcısı üzümden yapılma tacı askerin kafasından kaptığı gibi yerine bir kadın donu yerleştirdi.)

Başındaki bonesi
Örtüyor bir zamanlar gösterişle parlayan saçlarını;

Yalnız ve sessiz gözyaşlarını akıtıyor.

... sözler, atılan kahkahaların arasında tamamen kaybolup gitti. "Bir daha, bir daha" naraları o kadar ısrarcıydı ki, şarkıcılar oyunu en başından bir kez daha oynamak mecburiyetinde kaldılar; bu defa sözler orjinalinden farklı olduğu halde, seyirciler de koroya eşlik ediyordu. Bayan Yardley'ye bu konuda ne düşündüğünü sorduğumda, askerlerin kendilerine özgü bir uyarlama yaptığını söyleyip, orijinalinin ne kadar lastikli olduğunu fark edip etmediğimi sordu.

Bu, beni o kadar şaşırtmış ve aklımı meşgul etmişti ki –kadın donunun bir ipucu olup olmadığını merak ediyordum– programda yer alan sonraki iki etkinliği –bunlardan biri bir asker şarkısı, diğeri de bir el çabukluğu oyunuydu– pek takip edemedim. El çabukluğu marifetini sergileyen asker sahneden yuhalanarak indirildi ve havaya atıp tuttuğu toplar da arkasından fırlatıldı. Bu acımasız tepki sanırım içinde bulunduğumuz şartların; evden çok uzakta, ölümün sıcak nefesini sürekli ensemizde hissederken sesimizi duyurma isteğimizin neden olduğu bir şeydi.

Bir sonraki ağıtın Gerorgie'nin üzerinde hem tuhaf hem de mucizevi bir etkisi oldu. Ağıtın adı "Bir Çocuk Tarafından Kurtarılış"tı ve çok şüphe uyandırıcıydı. Ağıt, dünya ve dünyevi işlerle ilgilenmekten bıkmış bir adamın kilisede oturup, bir çocuğu izlemesini konu alıyordu. Adam, bu dünya kendisini çok yorduğundan çocuk şarkı söylemeye başlayıp da onun katılaşmış kalbini yumuşatana kadar bir türlü dua edemiyordu.

Bu duygusal sözler söylendiği sırada Georgie uzanıp elimi tuttu. Artık içki içmiyordu; o yüzden bu yaptığı beni çok şaşırttı. Kendini geri çekmesinden korktuğum için karşılık vermedim. "Myrtle, sevgili Myrtle, affet beni" diye fısıldadı.

"Ne için?" diye sordum.

"Her şey için" dedi. "Sana çok az zaman ayırıyorum."

"İşin önemli Georgie."

"Bu mazaret değil" dedi ve ekledi: "Seninle ilgilenmek için daha sonra geleceğim."

Elini sıktım, affettiğimden değil, onu çok sevdiğimden.

Gösteriye ara verildiğinde mutluluktan çılgına dönmüş halde, Doktor Potter'ı yalnızlığından çekip alarak yanımıza getirmeye gittim. Yanına vardığımda mum ışığında vücudundaki bitleri ayıklamaya çalışıyordu. Benim neşemden etkilenip kıyafetlerini silkeledi ve benimle eğlenceye katılmaya razı oldu. Georgie, Doktor Potter'a oturacak yer açabilmek için oturduğu yeri değiştirince, şişeden şarap içen albay ile Doktor Potter arasında sıkışıp kaldım. Albayın dizi bu kez her zamankinden de kötü sarsılıyordu ama umurumda bile değildi.

Ağzından ateş çıkaran çocuk sahneye geldiğinde, ikinci yarının henüz dörtte birlik kısmını izlemiştik; Doktor Potter eliyle tombul bacaklarına vurarak neşe içinde tempo tutuyor, hiçbir şeye aldırmadan albayın şarabından içiyordu. Çocuk, göğüs kısmına ağzından ateş püskürten yeşil bir ejderha deseni işlenmiş pullu bir zırhla göz alıcı bir tünik, tüniğin altına da dar bir pantolan giymişti ve bazı delikanlılar bağırarak bacaklarına bayıldıklarını haykırıyorlardı. Kenarları sivri, kıvrık bıyığı olmasa, siyah lülelerden oluşan peruğu ve yanaklarındaki allık yüzünden bir kıza, üstelik de güzel bir kıza benzetilebilirdi. Sahnede vagonun içinde durup, önündeki bir tabağa konmuş bir şeridi tutuşturdu. "Müsaade edin" diye seslendi, "hafif akşam yemeğine iştirak edeyim." Sonra yanan şeridi ağzına götürüp, ateş püskürttü. Bunu iki defa yaptıktan sonra şeridi yiyip yuttu ya da en azından biz hiçbir şey tükürdüğünü görmedik. Aynı şeyi bir kez de balmumuyla yaptı, eriyen mumdan birkaç kırmızı damla çene-

sine düşüp yanmaya devam etti; bu, izleyiciler için çok daha tatmin ediciydi. Daha sonra bir yardımcı üzerinde barut yazan bir çanta getirdi ve delikanlının tüniğiyle peruğunu çıkarmasına yardım etti. Peruğun altından çıkan saçları simsiyahtı ve solgun, pürüzsüz bir teni vardı. Barut gerçekti; rastgele seçilen bir kumandan barutun gerçekliğini test edip onaylaması için sahneye çıkarıldı.

Ateş yutan delikanlı, bir kaplumbağa gibi boynunu ileri uzatıp sırtını kamburlaştırdı, sonra da kollarını iki yana açıp sanki sırtında kutsal haçı taşımaya hazırlanıyormuş gibi bekledi. Her iki elinde de seyircilere soğan olduğu duyurulan bir şey tutuyordu. Yardımcısı yavaş yavaş, hiç acele etmeden barut çantasını açtı; şöyle bir içine baktı ve bunun ne kadar ürpertici olduğunu ima etmek istercesine titreyip gösteriyi sürdürdü. Ateş yutan delikanlı çok üşüdüğünü söyleyip yardımcısına acele etmesi için haykırdı. Yardımcısı delikanlının iki omzunun arasında kalan bölüme biraz barut döküp, sonra da tarlaya tohum eken bir çiftçi edasıyla mavimtırak gri tozu bileklerine kadar, iki koluna yaydı. En sonunda da delikanlının sırtını bize doğru çevirdi. Vagonun penceresinden yanan bir mum uzatıldı. Yardımcısı bu mumu alıp yukarıya kaldırarak herkesin görmesini sağladı ve sonra da yavaşça aşağı indirdi.

İzleyiciler pürdikkat kesilmiş, çıt çıkarmıyordu; hemen yan tarafımızdaki gölün sazlığında vıraklayan kurbağaların sesini duyabiliyorduk. Göz ucuyla Georgie'ye baktım. İleri doğru uzanmıştı ve kaşları çatıktı.

Yardımcı barutu ateşlediğinde herkes şaşkınlıkla irkildi. Mavi bir alev, ateş yutan çocuğun kolları boyunca ilerleyip bileklerine kadar geldi. Açtığı parmaklarının arasından duman tütüyordu ve birkaç parça pişmiş soğan yere, sahneye düştü. Selam verirken, avuç içlerine sopayla vurulan çocuklar gibi, ellerini yukarıda tuttuysa da yaralanmış gibi durmu-

yordu.

Albay, bunun denemek için son derece tehlikeli bir şey olduğunu söyleyip, gösteride hiçbir göz aldatmacasının bulunmadığını da sözlerine ekledi. Ateş yutan çocuk, kolu havaya uçmadığı için çok şanslıydı. Eğer delikanlı bir an soğukkanlılığını kaybedip başını azıcık yukarı kaldırsaydı, saçları alev alırdı. Dönüp Georgie'nin tepkisini anlamaya çalıştım ama o yerinde değildi. Bayan Yarley'ye Georgie'yi görüp görmediğini sordum; o da Georgie'nin tanıdık birini gördüğünü düşünerek, hızla o kişinin ardından gittiğini söyledi.

Konser eğlencesinin finali hepimizin kanını dondurdu. Ateş yutan çocuk ve hokkabaz hariç bütün ekip, Topçu Birliği'nden bir düzine ya da daha fazla askeri de sahneye alarak, son derece yürekten "Savaşta Ölüm"ü söylediler. Doktor Potter gürültülü bir şekilde burnunu sümkürüp sildi; bu onun duygulandığının açık bir kanıtıydı ve müzikten hoşlanmadığını düşünürsek oldukça da olağandışı bir durumdu. Ama bize en çok dokunup, hislerimizi harekete geçiren, borazancı çocuğun, arka arkaya tekrarlanan "Mezarımın başında mırıldandıkları yeter, o bir asker gibi şehit oldu" mısrasına eşlik eden hüzünlü melodisiydi.

Kraliçe Victoria, sisin örttüğü geceye tombul çehresiyle bakarken, görülmeyen yıldızların altında kamp kurmuş, şarkı söylememiz ne tuhaf bir şey! Yaşamın ne kadar ucuz olduğunu anlatan ne harikulade bir mesaj bu!

Doktor Potter onu zorla oraya getirdiğim için teşekkür edip, ağlamanın erkekler için iyi bir şey olduğunu söyledi. Doktor Potter da, Bayan Yardley de yürürken bir o yana bir bu yana sallanıyorlardı. Ayağımız yerde yatan iki kişiye takıldı. Bir tanesi hâlâ inliyordu, diğerinin bedeniyse artık soğumuştu bile. Albay koşup sedye taşıyıcılarına haber verdi, ama adamlar geldiklerinde sarhoşluktan önlerini göremi-

yorlardı. "Gece karanlıkta bütün kediler gridir" diyerek birinden alıntı yaptı Doktor Potter ve düşmemek için Bayan Yardley'ye tutundu.

Nezaket kurallarının elverdiği ölçüde çabuk yanlarından ayrıldım. Çadıra girince, koltukaltlarımı ve diğer daha mahrem bölgelerimi silerek, elimden geldiğince temizlendim, sonra da fenerin ışığını söndürüp bekledim. Georgie geliyor diye kendi kendime fısıldadım.

Sanki soğan kokuyormuşum gibi geldi; ama sanırım bunun sebebi, ateş yutan çocuğun gösterisinde yanan soğanın kokusunun genzime işlemesiydi.

Uzunca bir süre bekledim. İnsan sesleri yavaş yavaş kesildi ve tekrar kurbağalar vıraklamaya başladı. Bazen her şeyden uzaklaşıp Cheshire'daki bir bahçede yürüyüş yapmaya giderdim; karnım burnumda, açan gülleri makasla keserken, örgü ören Annie'nin şişlerinin takırtısını duyardım. Bir keresinde Bayan Hardy avının üzerinde dolanıp duran yırtıcı kuşlar gibi tepeme dikilip, kaplan postuyla ne yaptığımı sormuştu. Gözlerimden aşağı bir cıva tanesi kaydı; ama bu, çadır bezindeki bir delikten sızan ışıktan başka bir şey değildi.

En sonunda ayağa kalkıp dışarı çıktığımda gölün üzerini saran sis yavaş yavaş kaybolmaya ve tanyeri ağarmaya başlamıştı. Yaklaşık on metre uzakta bir adam ve bir kadın çiyin ıslattığı otlara sırtüstü yatmıştı, kadın, bacaklarını iki yana açmıştı. Uyuyorlardı, ölmemişlerdi; çünkü ağızları bir karış açıktı ve her ikisi de horluyordu. Köpeğin biri ateşin üzerinden devirdiği, Doktor Potter'a ait kabın içine burnunu sokmuştu.

Georgie hastane çadırında, alet masasının arkasındaki hasır örtünün üzerine yatmış, derin uykudaydı. Kolunu, üzerinde hastaların giydiği türden bir gecelik olan ateş yutan

çocuğun göğsüne atmıştı. Yanında çıplak zeminde yatan çocuğun yanaklarındaki allık hâlâ duruyordu. Bu kadar yakından görünce çocuğu tanıdım; bu, ördekçi çocuktu. Dudağının üzerinde bir kabarcık, sakalının üzerinde de balmumu lekeleri vardı.

Arkamdan hasta bir adam kendisine su vermem için seslendi. Sanki havayı tutmaya çabalar gibi elini bir pençe gibi uzatmış, kafasını kaldırmaya çalışıyordu. O hiç yokmuş gibi davranıp dışarı çıktım. Arkamdan beddua etti.

Kalk borusu çaldığında kendimi gölde buldum; ama oraya nasıl gittiğimi hiç hatırlamıyorum. Artık bu saatte, tepelerin üzerindeki koyu kızıllık, yerini parlayan güneşe bırakmıştı. Ayağa kalktım; kızgınlık hissi bir kurt gibi içimi kemiriyordu. Yalnızca sevgi vermenin yeterli olacağını, sevgime karşılık görmenin endişemi gidereceğini düşünürdüm. Tutku karşılıklı olduğunda, ateşin yanıp küllere dönüşmesi tehlikesi vardı. Aşkı kaybetmektense onu hiç tanımamak daha iyiydi.

Bir turna, gökyüzünden aşağı doğru süzülüp sazlığa kondu. Efendi Georgie'yi gittiği her yere biraz arkasından takip eden ufak çocuğun şimdi onun karşısına dikilmiş, fark edilmek için haykırdığını görmek beni korkutmuştu. Hatalı olduğumu biliyordum; Georgie hiçbir söz vermemiş, boş vaatlerde bulunarak beni umutlandırmamıştı; ama yine de... ama yine de...

Uzaktan bir ses, "Ah tatlım, ne geceydi değil mi? Sence de çok eğlenceli değil miydi?" diye seslendi ve Bayan Yardley tokalarından kurtulmuş darmadağınık saçları ve buruşmuş yüzüyle otların arasından güçlükle yürüyerek geldi. Turna birden gökyüzüne doğru havalandı. O anda su için yalvaran askeri hatırlayıp, kederle ağlamaya başladım.

Bayan Yardley çok anlayışlı davrandı. Saçma sapan davra-

nışlar sergileyip, Bayan Yardley'ye bir parça açıldım ve Georgie'yi sevdiğimi itiraf ettim; ya da böğüre böğüre ağlayarak söyledim diyelim. Bunu sesli bir şekilde söylemek bile beni rahatlatmıştı.

Bayan Yardley, "Tabii ki seviyorsun" diyerek beni yatıştırmaya çalıştı ve elimi okşadı. "Bu çok doğal."

"Dün gece konserden sonra yanıma beni görmeye geleceğini söylemişti."

"Senin yanına geleceğini mi?" diye tekrarladı.

"Ama gelmedi..."

"Ama doktorluk vazifesi ve yerine getirmesi gereken görevleri var."

"Ya bana karşı görevleri?" diye bağırdım. "Ya ben?"

"Bu konuda... yani bu konu..." diye kekeledi. "Zavallı çocuk" deyip bana sarılınca hemen ağlamayı kestim, çünkü bu dünyada acınmaktan daha fazla nefret ettiğim bir şey yoktu. Ben "zavallı" bir çocuk değildim, hiçbir zaman da olmamıştım; tabii bu "zavallılık" kelimesinin "fakirlik"le bir ilgisi olmadığı sürece. Tam Georgie'nin bana bebekler yüzünden borçlu olduğunu söyleyecektim ki, Bayan Yardley "Keşke benim de bir ağabeyim olsaydı" dedi ve ben o anda çenemi kapattım. Benim Georgie'nin kız kardeşi olduğumu sandığı tamamen aklımdan çıkmıştı.

Geri döndüğümde Doktor Potter ateşi tekrar yakmış ve kaynaması için suyu üzerine koymuştu. Botunun topuğuyla kahve çekirdeklerini ezmeye uğraşıyordu.

"Pompey Jones kampta" dedi, tüm ağırlığını topuğuna verirken. "O ve Georgie nehre yıkanmaya gittiler."

"Bayan Yardley ve benim köpekler yüzünden ödümüzün koptuğu gün" dedim, "kahve çekirdeklerini nasıl öğüttüklerini gördüm. Kollu bir el değirmenleri vardı."

"İyi, benim yok" diye ters ters cevap verdi ve daha kuvvet-

li bir şekilde ayağını yere bastırdı.

Elbisemi ördekçi çocuk için değiştirdim, Georgie için değil. Hatırladığımdan daha uzun boyluydu ve yüzü de daha dolgundu. Gölde yüzdüğü için ıslanan siyah saçları kurudukça kıvırcıklaşıyordu. Doğruca bana doğru gelip elimi tutarak, beni gördüğüne çok mutlu olduğunu söyledi. Hiç de öyle utangaç ya da itaatkâr bir tavrı yoktu. Birbirimizi en son üç yıl önce görmüştük; bir hanımefendi olmak için gönderildiğim okuldan Noel'de geri dönüp, ay ışığında Georgie'nin odasına gittiğim günden bu yana üç yıl geçmişti.

Konser topluluğu kamptan ayrılmadan önce fotoğraf çektirmek için poz verdi. Kamera konacak tablaları hazırlamak çok zor oldu, çünkü sinekler durmadan kolodyum karışımına konuyorlardı. Ördekçi çocuk asker değil, yalnızca Chester'da tanıştığı ve bütün dünyanın kendine ait olduğunu zanneden bir fotoğrafçının asistanıydı. Buraya önemli bir gazete tarafından yollanmışlardı. Dün geceki gösteriye son dakikada, çavuşlardan birinin yüksek ateş nedeniyle yatağa düşüp sayıklamaya başlaması yüzünden dahil olmuştu. İngiltere'den ayrılmadan önce ziyarete gittiği Bayan O'Gorman onu karşısında görünce gözyaşlarına boğulmuştu. Bayan O'Gorman'ın sağlığı, eklemlerindeki sertleşmenin –ki bu onun yaşında çok doğal– dışında oldukça yerindeydi.

Georgie, doktorluk vazifesini ihmal etmek anlamına gelse de, fotoğraf çekme işine yardım etti. Görüntüler İngiltere'ye gönderilecek, böylece kamuoyu askerlerin eğlenip iyi vakit geçirdiğini görecekti. Doktor Potter bunun madde yok olup gitmeden gölgesini yakalamaya çalışmaktan başka bir

şey olmadığını söyledi; iç karartıcı bir öngörüde bulunsa da, şu anda kameranın fotoğrafını çektiği insanların büyük olasılıkla çok yakında öleceğini söylemek istiyordu aslında.

Georgie'nin, fotoğrafçının karavanına girmesine izin verilmişti. Her tarafı beyaza boyanmış, yan taraflarında cam pencereler açılmış tuhaf bir araçtı. Varna'ya getirildiğinde insanlar bunu gemiden indirmeye çalışırken neredeyse çamura gömülüyormuş.

Ördekçi çocuk ve Georgie bütün bir sabahı solüsyonun yoğunluğu, kimyasal banyoya fiziksel etkiler, sıcağın etkisi ve pozlar için kesin sürenin ne olduğu hakkında konuşarak geçirdi. Georgie'nin fotoğrafçılık malzemeleri, gemi Üsküdar açıklarında ateş aldığında kaybolmuştu ve Doktor Potter, Pompey Jones'la vakit geçirmenin Georgie'ye bir hafta dinlenmekten çok daha iyi geleceğini söyledi.

Daha sonra Bayan Yardley ile karşılaştım. Atını eyerlerken bir yandan da ağlıyordu. Başta bu konuda konuşmak istemediğini söyledi ama sonra aniden anlatmaya başladı. Albayı, Topçu Birliği'nden bir yüzbaşının karısına göz kırparken yakalamıştı. Bu durumu fark ettiğini albaya söylemesini aptalca buldum. Tokat atıldığında diğer yanağını çevirmesi daha akıllıca olurdu.

Öğle vakti göstericiler kamptan ayrıldılar, ördekçi çocuksa kampta kaldı. Ne zaman ne yapacağı konusunda emir aldığı tek kişi kendisiydi. Öğleden sonra beni arayıp buldu; açık havada Doktor Potter'ın saçlarını kesiyordum.

"Pekala Myrtle" dedi, "değdi mi bari?"

Ne demek istediğini anlamadığımı söyledim.

"Bir hanımefendiye dönüşmek. Umduğun şey bu muydu?"

Gözünü üzerimden ayırmadan, üzerimdeki rengi solmuş elbise ve ayağımdaki asker postallarına bakarak beni baştan aşağı süzüyordu; bu postallar kullanışlıydı, çünkü böcekle-

rin bileklerimi ısırmasını engelliyordu.

"Pişman değilim" dedim savunmacı bir tavır takınarak, "eğer ima ettiğin şey buysa."

"Öğrendiğim kadarıyla" dedi, "sana yapılan, karşılıksız bir iyilik değilmiş."

Doktor Potter kafasını elimdeki makastan uzaklaştırıp, "Her zamanki küstahlığından hiçbir şey kaybetmediğini görüyorum Pompey Jones" dedi.

"Ne kadar dikkatlisiniz" diye karşılık verdi Pompey Jones. "Ama ben bir centilmen olmak üzere yetiştirilmediğime göre böyle olması çok doğal, öyle değil mi?" Parmağını su toplayan dudağına götürdü. "Bir daha ateş yutma numarası yapmayacağım" diye açıkladı. "Maharetimi kaybetmişim."

"Bazı maharetlerin kaybedilmiş olması çok daha iyidir" dedi Doktor Potter. Dik dik birbirlerine baktılar; ördekçi çocuğun kirpikleri biraz yanmıştı. Doktor, lekeli paltosunun omuzlarına dökülen saçları silkeleyerek, her iki tarafında kampana çadırları kurulu yoldan aşağı doğru yürüyüp gitti.

"Onunla bu şekilde konuşmamalısın" dedim. "O eğitimli bir adam."

"Beni anlıyor" dedi ördekçi çocuk. "Her zaman da anladı ve anlamasının nedeni eğitimli olması değildi. Aramızda ne geçerse geçsin, bana göre o ve ben birbirimizi çok iyi anlıyoruz."

Konuşurken bir yandan da yeleğinin cebini karıştırarak bir şeyler arıyordu. Katlanmış kırmızı bir mendile sarılmış dümdüz bir nesne çıkararak, "Sana göstermek istediğim bir şey var" dedi. Mendili açıp kare şeklinde bakır bir plaka uzattı. Bu, ortasına kazınmış çizgilerin dışında kapkara bir şeydi.

"Bu ne?" diye sordum.

"Ne demek bu şimdi? Sensin işte... Bay Hardy'nin yatağı-

nın başucunda duruyorsun."

Resmi bunca yıldır saklamış olması beni çok şaşırtmıştı, üstelik görülecek hiçbir şey yokken.

"Bugün yıldönümü gibi bir şey aslında" diye sözlerine devam etti. "Seni ilk gördüğümde aylardan, yanılmıyorsam eğer, ağustostu..."

"O evde" dedim, "kırık tırabzanlı merdivende..."

"Hayır, ondan daha önce... İstasyonda merdiven basamaklarında oturuyordun... yağmur altında... Lime Street'te."

"Yaptığın çok iyi bir şeydi" dedim ona. "Bir çocuk, kadının ördeğini çalmış, sen de geri getirmiştin."

Bunun üzerine bir kahkaha attı ve bunun iyilik değil, eski bir numara olduğunu söyledi. İstasyon, bekleyen onca insan ve bir yığın eşya nedeniyle, bu numarayı yapmak için biçilmiş kaftandı. İki kişilik gruplar halinde çalışıp parayı aralarında bölüşüyorlardı. Çocuklardan biri çalma, diğeri de çalınan malı geri getirme işini üstleniyordu. Çalınan malın sahibi eşyasının kaybolduğunu fark etmese bile yoldan geçen on kişiden biri –mantıktan ziyade vicdanı olan biri– çalınan malın geri getirildiğini görerek çocuğun dürüstlüğünün karşılığı olarak ona üç-beş kuruş veriyordu. Bazen bu suçortağı, "Hayır efendim, doğru olanı yaptığım için para alamam" dediğinde, verilen miktar çoğunlukla ikiye katlanıyordu.

Şaşkınlıktan dilim tutulmuştu.

"Tabii ki kimlerin kanmaya müsait olduğunu iyi kestirmen lazım, yoksa sadece, cennetten bir köşe kapacağına dair işe yaramaz bir vaat alırsın."

Her ne kadar bu yaptığından utanması gerektiğini söylesem de, içimden bunun çok akıllıca bir numara olduğunu geçirdim.

"Hiçbir zaman utanmadım" diye yanıtladı donuk bir ses-

le, sonra da hayatımdan memnun olup olmadığımı sordu.

Evet anlamında başımı salladım.

"Çocuklarla ilgili konuyu biliyorum" dedi. "George anlattı."

Bunu duyunca içimi büyük bir sevinç kapladı; bu, en azından Georgie'nin benden bahsettiğini gösteriyordu. Vaktini benim yerime ördekçi çocukla geçirmeyi tercih etmesine duyduğum öfke yok olup gitti; gün, gözüme birden çok güzel görünmeye başladı; az önce kurşuni gökyüzünün altındaki çadırların ve uzaktaki gölün oluşturduğu gri manzara, şimdi mucizevi bir şekilde güneşin ışıklarıyla parlıyordu. Bir bölük atlı, güneşte ışıldayan ipeksi üniformalarıyla çamurlu yola doğru hızla ilerliyordu. Georgie'nin başka hangi sırları anlattığını öğrenmeye çalıştım.

"Sadece bunu söyledi" dedi. "Ha bir de artık Annie'nin çocuk doğuramayacağını gördükten sonra... sana minnettar olduğunu."

Aslında ördekçi çocuğu kaplan postuyla yaptığı muziplik nedeniyle Annie'nin başına gelenlerden sorumlu tutabilirdim; ama ortaya çıkan sonuç yüzünden ona minnettar olmam gerekmez miydi? Ama onun yerine birdenbire ağzımdan "Onu seviyorum, o benim yaşama nedenim" sözleri dökülüverdi.

Kasvetli kasvetli yüzüme bakıp, "Seni o zaman evden uzak bir yere mi gönderdiler?" diye sordu.

"Tek başıma değil" diye karşı çıktım. "Her iki seferinde de Annie ve ben küçük bir eve gittik... kırda. Geceleri o örgü örüyor, ben de ona hikâyeler anlatıyordum. Hikâyeleri kafamdan uydurmak zorundaydım, çünkü Annie'nin kitaplara karşı alerjisi var. Annie'ye saygı duyuyorum. Hiçbir zaman kıskançlık göstermedi."

"Neden göstersin ki?" diye dalga geçti. "O açlık ne demek

hiç bilmedi ki."

Ördekçi çocuk beni sorgulamayı bir türlü kesmiyordu. Yaşlı Bayan Hardy'nin tüm bu olup bitenler hakkında ne düşündüğünü sordu; ben de bir fikrim olmadığını, onun da, benim gibi, yalnızca Georgie'nin mutlu olmasını istediğini söyledim.

Başını çevirdi. Sanırım üzülmüştü. "Kadın olmadığım için çok mutluyum" diye mırıldandı.

Tam o sırada Doktor Potter kucağında kocaman bir koyun buduyla geri geldi. Sevinç içinde, gölde yan yatmış bir erzak arabası bulduğunu anlattı. Araba boştu ama biraz araştırdıktan sonra arabanın köşesinde eti bulmuştu.

"Çok şanlıymışsın" dedi ördekçi çocuk, "hele de arabanın sürücüsü ortalıkta görünmediyse."

"Tabii ki arabanın sürücüsü yoktu" diye ters ters cevap verdi Doktor Potter. "Olsaydı ona etin parasını öderdim." İskemlesine oturup eti bacaklarının arasına kıstırarak, sinek kurtlarını ayıklamaya başladı. Biraz sonra ördekçi çocuk yanımızdan ayrılıp gitti.

"Bebeklerle ilgili durumu biliyor" dedim.

"Mutlaka Bayan O'Gorman söylemiştir, yanılıyor muyum?"

"Georgie söylemiş."

"O halde Georgie ahmağın teki. İnsan asla Pompey Jones gibi adamlara sır vermemeli."

"Neden ondan hoşlanmıyorsun?" diye sordum. "Georgie onu seviyor ve kibar biri olduğunu –ki ben de aynı fikirdeyim– düşünüyor."

"Hiç de öyle değil" dedi. "Her ikinize de zararı dokunabilir."

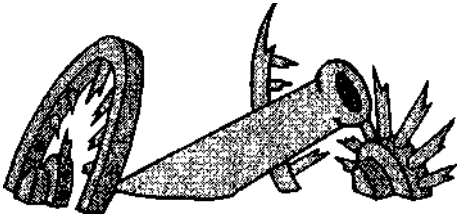
"Ama benim bir resmimi saklıyor" diyerek bu düşüncesine karşı çıktım.

Bunun üzerine Doktor Potter, resmi saklamasının da şu

anda gösterdiği kibarlık gibi yapmacık olduğunu söyledi. "Bir gün maskesi düşecek" diye uyararak "Seneca bu durumu '*Nemo potest personam diu ferre fictam*' diye ifade etmiştir" dedi.

Söylediği şeyin çevirisini yapmasını beklemeden yürüyüp oradan uzaklaştım. Resmimi, zaman onu ne kadar karartmış olursa olsun, göğsünde taşıyan kişinin Georgie olmasını ne kadar çok isterdim.

Bölüm 5 - Ekim 1854

Beatrice'in Gölge Düşürdüğü Cenaze Töreni

Hayal kurmayı alışkanlık haline getirdim; artık yalnızca geceleri değil, gündüzleri de hayallere dalıyorum. Geçmişte, hülyaya dalmama neden olan tek şey karanlığın çökmesiydi; ama sekiz hafta içinde geçmiş yılların alışkanlığı toz olup gitti. O zamanlar Beatrice'in görüntüsü, öylece gözümün önünde kımıldamadan dururdu; şimdiyse kafamın içinde oradan oraya uçuşuyor. Kaşlarını böylesine çatıp yüzünü asmasa onu koruyucu meleğim sanabilirdim. Ama geçen sabah George'un omzumu dürtmesiyle irkildim. "Kes şunu Potter. Özür dilemeyi kes" diye bağırıyordu. Konuşmadığımı ileri sürerek ona karşı çıktım; ama daha sözcükler ağzımdan dökülürken karımın kızgınlıkla buruşturduğu yüzü karşımda belirdi. Rüzgâr kıyafetlerimi balon gibi şişirip gözlerime duman doldururken, Beatrice'in görüntüsü beni esir almıştı. Henüz aklımı yitirmediğimden, bu hayalle baş edebilmek için, ölmekte olan bir adamın işediği suyla dindirilen susuzluğun ve uzun süre açlığa mahkûm edilmiş midenin kesinlikle halisünasyonlara neden olacağını kendime hatırlatıp duruyordum.

Eylülün ikinci haftası yaklaşık altmış dört bin İngiliz, Fransız ve Türk askeriyle birlikte Varna'dan ayrıldık. Birçok kadının gemiye binmesine izin verilmedi; reddedilenler kıyıda feryat ederek gemilerin ardından baktılar. Myrtle, üzerindeki uşak elbisesi ve koyu ten rengiyle, eşya yüklü atını tutmuş gemiye bindirirken hiçbir engelle karşılaşmadı. Bayan Yardley bizimle beraber değildi. Çapkın bakışlı albayından ayrılmış ve eve dönmüştü. Artık Myrtle'a yapışamayacak olmasından memnundum.

Bayan Yardley uysal insanların günahkâr olduğunu düşündüğünden, Myrtle ve o kesinlikle birbirine hiç uymayan, hele ki erdem konusunda takındıkları tavır açısından zıt karakterlerdi.

George, hasta karavanları, sedyeler ve ameliyat aletleri de dahil olmak üzere birçok tıbbi malzemeyi geride bırakmak zorunda kaldığından öfkeden deliye dönmüştü. Yer yoktu işte. Kıyıya gidip bu malzemelerin yüklenmesi için elinden gelen her şeyi yaptıysa da, bunların daha sonra arkadan gönderileceğine dair bir teminattan başka bir şey alamadı.

Yola çıkmadan önce iki gün boyunca bekledik; bu sürede hastalık kırıp geçirmeye devam etti. Gece cesetler gemiden aşağıya atılıyor ve fener ışığında köpük köpük görünen suya hemen gömülüyorlardı. Sabah olduğunda, ölüler ağırlıklarından kurtularak içleri suyla dolup şiştiklerinden güneşi selamlamak üzere su yüzeyine çıkıyor ve bir çeşit "yeniden diriliş" yaşıyorlardı.

Gemiler, sağ tarafımızda Fransızlar, solumuzda donanmamız, biraz gerimizde Türkler, en önde de Lord Raglan olmak üzere her biri bir bölüğü taşıyacak şekilde, beş sıra halinde ilerlerken, içimizden bazıları harika bir görüntü oluşturduğumuzu söyledi. Ben aynı heyecanı taşımıyordum. Etrafımdaki adamlar bir zamanlar pırıl pırıl ama şimdi yırtık pırtık olan üniformaları ve topukları erimiş botlarıyla hazin bir tablo çiziyorlardı.

Daha da kötüsü, o ilk gece depoda yangın çıktı. Briketler taşkömürüyle karıştırılmış ve ısınmıştı. Bu da aniden bir tutuşmaya yol açtı. Korkunç bir duman vardı ve depodaki bütün malzemeyi güverteye taşımaya yardım etmemiz gerekiyordu. Hortumlarla püskürtülen su alevleri söndürene kadar, doksan tonluk top fişeğinin ayrı bir bölmeye konularak koruma sağlama gereği duyulmaksızın, kömürün hemen ya-

nı başında depolandığından haberim yoktu. Bütün cephaneyi geminin yan tarafından denize dökmek söz konusu bile olamazdı; ama tüm gemiyi havayı uçurup diğer tarafa postalamak düşünülebilir bir şeydi.

Ayın 14'ünde Kırım'ın batı kıyısındaki Kalamita Koyu'nda demir attık. Kimse Rusların bizim gelişimizden haberdar olup olmadığını bilmiyordu ve ben bizi neyin beklediği konusunda çok endişeliydim. Düşman namına kimseyle karşılaşmadık. Sahil terk edilmişti ve uzaktaki tepelerde asker ya da silah yoktu.

Koy boyunca kampımızı kurarak, süvarilerin gemilerden inmesini ve ağır silahların boşaltılmasını bekledik. O gece, İngiltere'nin narin sonbahar çisentilerine hiç de benzemeyen bir yağmur yağdı; bu, ateşleri bir anda söndürüp yeri balçık haline getiren devasa bir dalga gibiydi. Yalnızca birkaç kişinin çadırı vardı; geri kalan herkes battaniyelere sarındı. Ama ne battaniyeler ne de çadırlar, gökten boşalan yağmurun gücü karşısında bir koruma sağlayabildi; herkes iliklerine kadar ıslanmıştı. Beatrice'in ağustos sonunda elime geçen ve saçma sapan haberlerle –yok hava güzelmiş, çocuklar iyiymiş, Anglesey'nin havası insanın iştahını açıyormuş– dolu mektubunun mürekkebi öyle akmıştı ki, mektup artık tanınmaz hale gelmişti. Tuttuğum gibi onu çamurun içine fırlattım; tek bir satırda bile beni sevdiğini söylememişti.

Kalk borusu ertesi sabah saat 3'te çaldı; ama zaten sıhhatli olanların uykudan uyandırılması gerekmiyordu. Islak giysilerimizin içinde titreyerek korkunç bir vaziyette uyukladığımız için hemen kalktık. Ateşte yakabileceğimiz kadar kuru odun yoktu ve kahvaltı yapmadan yola çıktık. Daha önce çok bol gelen şapkam çekmişti ve artık başımın üzerinde durabilmesi için onu bir bağcıkla kafama bağlamam gerekiyordu.

Getirilen malların gemilerden boşaltılması, hastaların tekrar gemilere taşınması ve ölülerin gömülmesi ancak, neyse ki havanın iyi olduğu bir gece ve gündüz sonra gerçekleştirilebildi. George hiçbir hasta karavanının getirilmediğini ve çok büyük önem teşkil eden sedyelerdense yalnızca birkaçının karaya taşındığını görünce çok üzüldü. Yeterince yiyecek de yoktu; gerçi daha sonra birkaç Tatar, koyun ve şarap satma niyetiyle kampa geldi. Alışverişimiz tam tamamlanmak üzereydi ki –aşçılar koyunların boğazlarını kesmeye başlayacaklardı– bir köpek sürüsü hızla bulunduğumuz alana dalıp canlı hayvanları çevreleyerek, kurnazca hepsini alıp götürdüler. Geri çekilip kaçan Tatarların ardından ateş edildiyse de, kimsede peşlerinden gidip onları takip edecek derman yoktu.

Sabah bir papaz dini hizmette bulundu. İnançsız bir kişi olmama rağmen, tanıdık ilahiler söyleyen akortsuz sesler gözlerimin yaşarmasına neden oldu. Öğleden sonra George'dan gemilerden birine gidip rapor vermesi istendi. Geri döndüğünde şu anki görevinden azat edildiği ve kendisinden önce görev yapan kişi Malta'dan Gelibolu'ya giderken gemiden düştüğü için Kuzey İngiliz Kraliyet Tüfekli Birliği'ne, bir İskoç alayına atandığı haberini verdi. George'a 21. Birlik'ten bir görevlinin çekmiş üniforması giydirilmiş ve bir hacamat şişesi, neredeyse yepyeni deri bir önlük ve her ne kadar içindekiler öleli bir hayli olmuşsa da bir teneke sülük verilmişti. Tüfekli birlikler İskoç eteği giymek zorunda olmadığından, George bu tarz ufak tefek insaflı davranışlar için minnettar olması gerektiğini düşünüyordu.

Sonunda, ayın 18'i gibi harekete geçme emri verildi. Çok ihtişamlı bir dizilimle, bandonun çaldığı marşlar eşliğinde, moralimiz oldukça yüksek yola koyulduk. İleride bizi ne bekliyor olursa olsun, ardımızda bıraktığımız, hiçbir şey

yapmadan öylece bekleme safhasından daha iyidir diye düşünüyorduk. Askerler de fazlalık eşyaları yüklenmemişlerdi. Hiç kimse sırtında ya da bineğinin eyerinde, bir battaniyeye sarılabilenden fazla ya da büyük eşya taşımıyordu. Zaten bu askerlerin her biri ihtiyacı olan iki şeye de –aslan gibi bir yürek ve silahları– sahip değil miydi! Süvarilerin kılıç ve mızrakları, piyadelerin tüfekleri, topçu sınıfının havan topları olduktan sonra şu dünyada başka ne gerekirdi ki! Çadır, kap kacak, ilaç ve yedek kıyafet gibi gereksiz şeyler pek tabii arkadan gönderilirdi.

Bütün gün boyunca yürüdük. İlk saatten sonra bando marş çalmayı bıraktı. Denize arkamızı dönüp yola koyulur koyulmaz sinekler yine etrafımızı kuşattı. Yola çıkarken yanımıza su almamıştık ve yolda da hiç suya rastlamadık. Bazı hastalar susuzluktan şarap içince bu onların sonu oldu. Yol kenarına uzanıp ölüme doğru uykuya daldılar. İlk başlarda yola devam etmeleri için evden, annelerinden ve sevdiklerinden bahsederek onları gayretlendirmeye çalışıyorduk. Sonraları artık yanlarından ağır ağır yürür ve kafamızı çevirip bakmaz olduk.

Başıma dert olacağını düşündüğümden atım yoktu, ama buna çok pişman oldum. Myrtle hemen yanımda ağır ağır, zorlukla yürüyordu. O kadar yorulmuş olmasına karşın, zaten yeterince yük taşıdığını düşündüğünden pek sevgili tayına binmiyordu. Tayın adı, onu bulduğu sokağın adı nedeniyle Seel'di. Myrtle yanında iki tane portakal getirmişti; birini borazan çalan bir çocuğun dudaklarını ıslatmak için sıkarak harcadı. Çocuğun son sözleri çok komikti. "Aman Tanrı'm, yeni bir gün daha" dedi. Myrtle kalan portakalı George için saklamak istedi ama neyse ki George bizi çok geride bırakarak ilerlemişti. Yemin ederim o portakal ikimizin de hayatını kurtardı.

Nefesim düzene girdiğinde Myrtle'a o civarda daha önce gezip gördüğüm küçük kasabalardan, asmalarda yetişen üzümlerden, bir adamı bir ay boyunca tok tutacak esmer ekmeklerden bahsettim. Portakal kabuğunu çiğnemeye devam edip yüzüne konan sinekleri kovalıyordu.

Yine hayallere dalıp Blackberry Yolu'nda erik bahçelerinde dolaştığımı düşledim. Beatrice, salıncakta sallanıp beyaz küçük terliklerini rüzgâra karşı uzatıyordu. Ona dikkatli ol, çok yükseğe çıkma, diye seslendim; o da bana, sen hiçbir zaman yükseklerin adamı olmadın zaten, diye seslendi; sonra salıncağı daha hızlı salladı. Belki arkamdan gelir umuduyla yürüyüp oradan uzaklaştım, ama gelmedi.

"Hiçbir zaman onu kaybetme korkusu olmadı" dedim; sanırım yüksek sesle konuşuyordum, çünkü Myrtle'ın "Eğer Annie'yi kastediyorsan, neden böyle bir korkusu olsun ki? Açlık nedir o hiç bilmedi ki" dediğini duydum.

Bodur çalılık bir arazide kırk kilometrelik yolu tamamladık ve biraz daha yükseğe tırmanarak, hava kararırken bir nehrin kıyısında konakladık. Hiçbir şey, diye aklımdan aptalca geçirdim, Mardonios'un Plataia Ovası'ndaki ilerleyişi bile, bugünkü yürüyüşün korkunçluğuyla kıyaslanamaz.

Gemiden inip karaya ayak bastığımızda, ordunun doğrudan Sivastopol'a ilerleyeceği sanılıyordu. Lord Raglan ve Fransızlar arasında tartışma çıktığından –Lord hazretleri donanmanın da destek verebileceği kuzeyden bir saldırının daha iyi olacağını düşünüyor, Fransızlarsa güneyden bir saldırıyı daha uygun buluyorlardı– bu tasarı gerçekleşmedi. Sonuçta, günlerce kımıldamadan öylece bekledik, Ruslar da takviye kuvvet topladılar.

Sonunda Sivastopol'u bir çember içine alıp kuşatmamız yönünde emir geldi. İnsana, köşe kapmaca, yağ satarım bal satarım ve daha niceleri gibi çocuk oyunlarını anımsattığından çember kelimesini oldum olası çok sevmişimdir. Doktor Johnson, sözlüğünde bu kelimeye oldukça geniş bir yer ayırıyor: başladığı noktada son bulan bir çizgi; önemli bir kişinin etrafını saran topluluk; önceden yapılmış bir önermenin onu takip eden önerme tarafından doğrulandığı ve takip eden önermenin önceden yapılan önermeden çıkarımsandığı bir savda bulunan sonuçsuzluk. Bu son tanımlama bence bu savaşın keşmekeşliğini tam olarak tarif etse de, *ustam ölmüş ben satarım* kulağa daha tatlı geliyor.

Dün Myrtle'ın tayı yaralandı. George için meyve aramaya çıkmıştık. Yiyecek maddeleri arkamızdan ulaşamadığı için yediklerimiz salamura et ve bisküviden ibaretti ve Myrtle da kasabalardan birine gitme tehlikesini göze almaya kararlıydı. Zavallı Naughton'ın burada kalıp, kendini yiyecek tedariki işine verse nasıl da zengin olacağını düşünmeden edemiyordum.

Daha önce, zorlu Sivastopol kuşatması ve Chersonese Ovası'na yaptığımız uzun ve zahmetli yürüyüş sırasında, kolaylıkla anlaşılır nedenlerden ötürü sahipsiz hayvan bolluğu olduğundan, beş pound'a huysuz bir at satın almıştım. Ayrıca bir tane de kalın asker paltosuyla asker başlığı edinmeyi başarmıştım. Beni sıcacık tutan kıyafetlerime rağmen Myrtle'a eşlik etmek için en ufak bir istek duymasam da, bunun görevim olduğunu düşünüyordum.

Kamp kurduğumuz ova genel hatlarıyla Wight Adası'nın şekline benziyor. Doğumuzda Balaklava, güneyimizde de Sivastopol var. Biz atlarımızı doğuya doğru sürdük; yol, yağmurdan kayganlaşan çakıl taşlarıyla dolu olduğundan, Myrtle'ı yavaş gitmesi konusunda uyardım. Şarkı söylüyor-

du; benimse aklım bu kadar berbat koşullar altında nasıl böyle neşeli olabildiğini almıyordu.

Atlarımızı yarım saattir sürüyorduk ki, bir bayırdan aşağı inerken Balaklava'yı gördük; gemilerin yelkenleri kasvetli gökyüzüne doğru karmakarışık uzanıyordu. O anda kısrağım tökezledi ve aniden öfkelenerek dişlerini Myrtle'ın tayının böğrüne geçiriverdi. Tay da acı içinde sıçrayarak, Myrtle'ı sırtından fırlatıp yere attı.

Myrtle yere düşer düşmez bir şeyi olmadığını, iyi olduğunu haykırıp ayağa kalktı. Hemen tayının durumunu kontrol etmemesine çok şaşırdım; gidip tayına bakmak yerine, zangır zangır titreyerek yeri işaret ediyordu. Gösterdiği yerde, Myrtle'ın düştüğü noktanın hemen biraz ilerisinde bir insan uzvu –dizin biraz üzerinden kopmuş, ayak parmakları postalının yırtık yerlerinden dışarı fırlamış bir bacak– vardı.

"Balaklava'dayken bir katırın üzerindeki yaşlıca bir kadın bana kavun satmıştı" dedim. Bu söylediğim doğruydu. Kıyı şeridini gezerken uğradığım Yunan balıkçı kasabasına gittiğimde tam olarak hangi mevsimdi net bir şekilde hatırlayamadım; ama kavun yüzünden kış olduğunu sanmıyorum.

"Gittiğim yerin adı, Tatar dilinde Kadıköy'dü" diye sözlerimi sürdürdüm. "Yargıcın kasabası anlamına geliyor."

Myrtle söylediklerimle hiç ilgilenmedi; bu üzüntü vericiydi, çünkü aklımda bu konuyla ilgili bir sürü bilgi vardı.

Balaklava kasabası karanın ta içlerine kadar sokulan bir koyun kıyısında kurulu. Ötede, otuz metre yüksekliğe kadar çıkan dar ve dik yamaçlı bir vadi dışında, sarp kayalıklarla çevrelenmiş derin suların bulunduğu bir havza var. Ben buraya geldiğimde Yunanların kendi yargı güçleri, kendi mahkemeleri ve Rus yöneticilere karşı sorumlu yargıçları vardı.

Deniz kıyısında dolaşırken denizanalarını fark etmiştim; bu, buranın kesinlikle bir göl değil, dar bir bağlantıyla deni-

ze açılan bir körfez olduğunun kesin kanıtıydı. Yükselen kayalıklar benim daha önce düşündüğüm gibi nümmülit kireçtaşı değil, güneş vurunca göz alıcı bir hal alan soluk kırmızı renkteki Jura Sistemi kayaçlarıydı. Kayalıkların zirvesinde, aralarında boğazlara giriş çıkışı kontrol eden bir kalenin kalıntıları da olmak üzere birçok harabe vardı. Eğer nefesim yetseydi, bu kalıntıları daha yakından inceleyebilmek için yukarılara tırmanırdım; onun yerine bana kavun satan kadınla karşılaştığım kasabaya dönmüştüm. Sakalsız çenemden kavunun suyu aka aka etrafta dolaşırken, fırtına ve ani saldırılara karşı daha korunaklı bir liman bulmanın çok zor olduğuna kanaat getirmiştim.

O sırada yanımda Homeros'un *Odysseia*'sının, Laistrigonların ülkesini anlatan onuncu bölümü vardı. Bu satırları Alexander Pope, çok güzel bir şekilde aşağıdaki gibi tercüme etmiş:

Uzun bir oyuğun içinde bir koy var orada,
Etrafı sarp kayalıklarla çevrili, başını gökyüzüne dikmiş;
Denizin içlerine kadar sokulan sahiller her iki tarafı da sarıp,
Ağzı sımsıkı kapalı, parçalıyor karaya vuran dalgaları.
İstekle dolup taşan denizcilerimiz dalgaların geri çekilişini izliyor,
Limanda demir atmış kalabalık donanmaları bekliyor...

Bu alıntıya değinerek çok az veriyle çok fazla şeyi kanıtlamaya çalışıyormuş gibi bir izlenim vermek istemem; aslında ben Odysseus'un Karadeniz'e çıktığı yönündeki şüphe götürür teoriyi destekleyecek pek de fazla kanıt olmadığı konusunda Kertch Üniversitesi'ndeki Profesör Stericher'la aynı görüşü paylaşıyordum. Buna rağmen, şairin betimlediği

bölgeye bu kadar çok benzeyen bir yerle karşılaşmak da dikkat çekiciydi.

Tabii ki ben Balaklava'nın geçmişinden söz ediyorum. George'un söylediğine göre, ne yazık ki buranın o güllük gülistanlık günleri sona ermiş. İngiliz Askeri Kuvvetleri Merkez Komutanlığı'nı tıbbi malzeme ve battaniye getirmek için haftalardır iki kez ziyaret etti. George'un anlattığı atların, develerin ve zaman zaman da insanların şişmiş cesetleriyle dolu sokakların pisliği insanın içini kaldırıyor. Gemilerimiz bürokrasi, idari yetersizlikler ve ulaşım güçlükleri nedeniyle, ulaştırılması gereken yerlere gönderilmeyip ambarlarda çürüyen gıda malzemeleriyle dolu. Rıhtımda ise yağmurun merhametine sığınmış ve etrafı aç köpeklerce çevrelenmiş yüzlerce yaralı, bütün koğuşlarını farelerin istila ettiği Üsküdar'daki hastaneye götürülmeyi bekliyor.

Bana göre bu koşullar altında yaşamaktansa ölmek daha tercih edilir bir durum. Sanat tarihinden haberi olmayan can çekişenlerin Tiziano'dan yadigâr bir tabloyu andıran manzaraya gözlerini dikmiş, yamaçlardaki servi ağaçlarını seyrettiklerini düşünmek ne tuhaf.

"Geri dönmek istiyorum" dedi Myrtle boş bakışlarını yerde duran o insan uzvundan öteye çevirerek.

"Homeros" dedim ona, "Laistrigonları yamyam olarak tanımlar." Bir tepki veremeyecek kadar üzüntülü görünüyordu; atına binip yoluna devam etti.

Bu sabah George beni aradı. Bugünlerde onu çok az görüyorum; görevi çok ağır, deri önlüğü de leke içinde. Çok kibar bir şekilde iyi olup olmadığımı sordu. Ona oldukça iyi olduğumu söyleyip teşekkür ettim.

"Myrtle bugünlerde pek kendinde olmadığını söylüyor. Anladığım kadarıyla dün bir olay olmuş..."

"Yaralanan ben değildim" dedim. "Myrtle'ın tayıydı. Dahası Beatrice beni rahatlatmak için her an yanı başımda."

Garip bir şekilde gözlerini dikip bana baktı. Gülümseyip, hayal görmediğimden emin olabileceğini söyledim. Yanılsamalar görmüyordum; yalnızca Beatrice'i düşünmek, aklımı kaçırmamamı sağlıyordu. Myrtle'ın üzerine düştüğü insan parçasından bahsetmemem, George'u endişelendirmişti, bunun farkındaydım. Ona yağmurun çakıl taşlı yola düşerken çıkardığı sesi duyduğumu ve kulaklarımda ölüm tamtamları gibi çınladığını söyleyebilirdim. Ayak parmaklarının oluşturduğu enteresan açıdan da bahsedebilirdim... Ama bu tür konularda gayet sakin, hiç etkilenmemişçesine konuşabilmek gücüm dahilinde olsaydı –ki George bunu yapmak zorunda, çünkü her gününü bu tür vahşi şeylere bakarak geçiyor– yaşamım zaten çok daha kolay, konuşmam da çok daha az temkinli olurdu.

Anın izlenimlerinin bana hükmetmesine izin vermek istemiyorsam, sıkı bir özdenetime sahip olmam şarttı. Horatius zihni en huzurlu haline kavuşturabilecek olanı büyük özenle incelememiz gerektiğini tavsiye ettiğinde, anlatmak istediği şey tam olarak buydu. Dayanıp sebat etmeli ve hiçbir şeyin şimdi olduğundan farklı olmasını dilememeliydim. Tam da bu nedenden dolayı, tarihin bu anında beni bu korkunç yere tesadüflerin mi, yoksa kaderimin mi getirdiğini anlayabilmek için daha önceki varlığım üzerine bu kadar çok düşünüp taşınıyordum.

İşte bu yüzden, kampta İskoçyalı bir piyadenin kaba lehçesini duyduğumda, onun memleketiyle çocukluk bağları üzerine kafa yoruyorum. Manchester doğumlu olmasına karşın babam, ara sıra Leith Cam Fabrikası adına çalışır ve bu vesileyle esmer suyosunu bulabilmek için Hebridler'de deniz yolculuğu yapması gerekirdi. Yine böyle bir yolculuğun ar-

dından eve döndüğünde, bana metalden yapılmış ve tahta atların çektiği dört tekerlekli oyuncak bir araba getirmişti. Uykuya yatırılmadan önce arabayı tek tek parçalarına ayırmıştım. Bu davranışımın ardında yatan neden yıkıcı bir istekten ziyade meraktı; parçaların birbirine nasıl eklendiğini öğrenmek istemiştim. Bu yaptığım şey için dayak yiyip yemediğimi hatırlamıyorum; ama sanırım yememişimdir, çünkü babam anlayışlı, nazik bir adamdı.

Jeolojiye ilk kez İskoçya'dayken, iri kaya parçalarının kopma çağlarında batıdan türeyen ve suların aşındırdığı ilkel kayaların, Cromarty kıyılarının her yerine yayıldığını gördüğümde merak sardım. Buraya delikanlılığım boyunca sürekli yaptığım ziyaretler sırasında, sık sık çıkan fırtınaların yerlerinden sürüklediği çakıl taşlarıyla kaplı sahillerde dolaşmak benim için büyük bir zevk halini aldı. Evlendikten yaklaşık iki yıl sonra Beatrice'i de oraya götürüp, onun da bütün kumsalı kaplayan somaki taşlarına, granitlere, gnayslara, kuvarslara, mika tabakalarına ve bunlar gibi daha birçok taşa ilgi duymasını sağlamaya çalıştım. Ne yazık ki kabuklu bir hayvanla talihsiz bir karşılaşma yaşadık ve ben hiçbir iz görememe karşın, Beatrice bu hayvanın ayağını ısırdığına yemin etti. Sonuçta, sessizlik içinde, kaldığımız otele geri döndük.

George iğrenç işine henüz geri dönmüştü ki, Myrtle gelip tayının bakımını yapmasına yardım edip edemeyeceğimi sordu. Bunun George'un önerisi olduğundan en ufak bir şüphem yoktu. Hayvanın yarası ciddi değildi; çok daha büyük sıkıntılar çeken atlar vardı; hatta durumu bu açıdan değerlendirdiğimizde, çok daha kötü durumda olan insanlar da vardı.

Myrtle, "yaşamımızın yönlendirilmesinde kaderin mi, yoksa tesadüflerin mi etkisi daha büyük" sorusu açısından,

ilginç bir kişilik. Onun yaşamında o kadar çok "eğer" var ki. Eğer Beatrice ona bir sevgi duymasaydı, Myrtle yetimhaneye geri gönderilmeyecek miydi? Ya eğer Pompey Jones'un kaplan postuyla yaptığı o talihsiz muziplik, Annie'nin anne olabilme ümitlerini yok etmeseydi, ne olacaktı? O sabah yaşlı Bayan Hardy çok neşeli bir şekilde uyansaydı, Myrtle'ın George'u kasabaya kadar takip etmesi gerekecek miydi? Tabii bir de George'un eve gelirken her zaman kullandığı yol yerine, başka bir yoldan gitmesini de unutmamak gerek. Eğer o çığlık atan kadının haykırışları başka bir sokakta yankılanıp, George tarafından duyulmasaydı, o zaman ne olacaktı? Ya da Bay Hardy üşütüp, mavi duvarlı yatak odasında kalmış ve dışarı çıkamamış olsaydı?...

Belki de tesadüfler ve kader birbirine bağlıdır; ne de olsa kader, tesadüflerin rastgele bir araya gelip, insan hayatına müdahale etmesiyle oluşur. Akan sudan çok uzağa yerleştirilmiş pürüzlü bir taşın yüzeyinin düzleşmesi beklenemez.

"Myrtle" diye söze başladım, "sen George'a ta çocukluğundan beri bağlısın, değil mi?"

"Öyleyim" dedi Myrtle.

"Ama neden?"

Bana muzip bir tavırla bakarak, "Sen Beatrice'e neden bağlandın?" diye karşılık verdi. "Sana genelde çok kötü davranırdı. Sana vurduğunu gördüm."

"Bir erkeğin evlenmesi gerektiği yaşa gelmiştim ve belki de kötü davranılmaktan haz almak benim tabiatımda vardır."

"Benim tabiatımda yok" dedi Myrtle ve hayvanın gövdesinin yan tarafını nemli bir bezle silerken, hayvanın başını daha sıkı tutmamı söyledi.

"O yakışıklı bir adam" diye düşüncemi ifade ettim. "Ama bu özellik, ufak bir çocuğun dikkatini çekecek bir şey değil."

"Değil mi?" diye hayretini gösterdi. "Neden? Çocuklar yetişkinlere göre güzelliğin her zaman daha çok farkındadır. Önyargılardan arınmıştır onlar."

"Kesinlikle" diye söylediğini onayladım. "Ama âşık olacak kadar değil."

"Saçmalık" dedi, suratını asarak.

"George'un sana karşı özel bir ilgi gösterdiğini de hatırlamıyorum" diye konuşmaya devam ettim. "En azından bizim gösterdiğimizden fazlasını... yani senin o çocukluk çağın geçtikten sonra."

"Hayır göstermedi" dedi, "bir kez dışında, o da benim için yeterliydi."

Ne demek istediğini açıklaması için ısrar ettim ama meydan okurcasına yüzüme baktı. Çok güçlü bir ifadesi var; gözleri insanın ta içine işliyor ve çok ciddi bakıyor. Birkaç hafta önce kafasındaki bitlerden kurtulmak için saçlarını kırpmıştı ve şimdi üzerindeki elbise olmasa, erkek olduğu zannedilebilirdi.

"Hakkında konuşmamız gereken kişi sensin" dedi, "ben değilim"

İşte o anda öfkeme hâkim olamayıp onu münasebetsizlikle suçladım; bu yaptığım haksızlıktı. Kızmam gereken kişi George'du, o değil. Elinde tayı sildiği bezle duruyordu, asi hali biraz yok olmuştu, gözleri her zamankinden daha kederliydi. Aman Tanrı'm, diye düşündüm, biz bu zavallı çocuğu nasıl da böyle kötüye kullandık? Ama tesadüfler onu bir hizmetçi ya da onurlu bir işçinin saygıdeğer eşi de yapabilirdi.

O akşam George'la birlikte Yüzbaşı Jerome'un kışlasına gitmek bana büyük keyif verdi. Teyzesi ona bir sepet yiyecek yollamıştı, o da bağırsaklarındaki bir rahatsızlığı iyileştirdiği için George'a minnettar olduğundan, bu hazinesini onun-

la paylaşmak istemişti. Myrtle bizimle birlikte değildi; Hafif Tümen'de savaşan oğlunu ve kocasını kaybetmiş bir kadına arkadaşlık etmek için kampta kalmıştı. Kadınlardan birini davet edip, diğerini orada bırakmak kaba bir davranış olacaktı; ayrıca bu, kişi başına düşecek yiyeceğin de azalması demekti.

İki beyefendi daha, 57. Birlik'ten Yüzbaşı Frampton ve Alma'da çarpışmış Gormsby adında genç bir teğmen bize katıldı. Bu genç adamı oldukça sinirleri bozulmuş gördüm, hiç kendine güveni yoktu; eli öylesine titriyordu ki, çatalını çok zor tutuyordu; iki kere de şarabını döktü.

Yüzbaşı, kamptan yaklaşık bir kilometre uzaklıktaki, tek katlı, yıkık dökük bir evin dört duvarı arasında yaşadığı için şanslıydı. Tamam kabul ediyorum, evin pencereleri tamamen kırılmıştı ve çatıdaki deliklerden damlayan yağmur suları yüzünden evin her yerinde kovalar vardı; ama biraz çürük olsa da adam gibi bir masada oturup akşam yemeğimizi yedik ve oturduğum sandalyenin döşemesi de oldukça rahattı.

Sohbetimiz çoğunlukla savaş, özellikle de Dük Cambridge'in emrindeki 1. Birlik'in Hafif Piyade Birliği'ne ilk başta hiç destek sağlamaması üzerineydi. Açıkça görülüyordu ki dük deneyimsizdi. Bombacılar ve Coldstream Muhafızları ancak tehlikeli bir bekleyiş ve kararsızlıktan sonra toparlanıp, başarılı bir şekilde Rusları geri püskürtebilmişlerdi.

Ben bu konuşmalarda hiç söz almadım. Nasıl konuşabilirdim ki? Tüm bu alaylar, tugaylar ve bölükler hakkında yapılan konuşmalar zihnimi karıştırıp allak bullak ediyordu. Nöbeti sırasında uyuyakalan bir piyade erinin dayak yemesi hakkında da yorum yapmak gibi bir niyetim yoktu. Aslında yetmiş kırbaç atılmalıymış ama daha elli tane bile atılmadan yığılıp kalmış; sonradan bu erin, düşmanla bir gece önceki

çatışma sırasında sırtından şarapnelle vurulduğu anlaşılmış. George ona tıbbi müdahalede bulunmuştu ve her ne kadar ruhen ve bedenen zarar görmüş olsa da, büyük olasılıkla yaşayacağını söyledi. Kafamı başka şeylerle doldurmaya çabaladım ve mum ışığında Beatrice'i hayal ettim; yemeği kıtlıktan çıkmışçasına mideme indirişimi kınayan bir yüz ifadesiyle dudaklarını büzdü. Yanımda oturuyor olsaydı, eminim kendisi için birkaç lokma alırdı, özellikle de yüzbaşının teyzesinin yaptığı puding ikram edildiğinde.

Üzerinde fazla durulmasa da Yüzbaşı Jerome'un yılbaşında evde olabileceğimize dair görüş bildirmesi mutluluk verici bir andı. İrlanda'da kocaman ahırları olan bir evi vardı ve atlarını çok özlemişti. Ah o budala kafası... onun o yanlış muhakemesi! En iyi atlarından biri olan Dibolo'yu ta Kalamita Koyu'na kadar getirmiş, o da orada hastalanıp ölmüştü. Belli hiçbir nedeni yoktu; ama zaten öylesine narin, öylesine mükemmel bir yaratığın böylesine sefil koşullarda hayatta kalabilmesi mümkün müydü? Yüzbaşı bu kaybını kalbinin derinlerinde hissetmiş ve bir saat boyunca atının cansız bedeninin kıyıdan açıklara doğru sürüklenişi izlemişti. Bu harika hayvanla bir başka dünyada yeniden karşılaşacağına yürekten inanıyordu; gerçi bu yeniden bir araya gelişin birkaç yıl içinde gerçekleşmemesini de diliyordu. Bu saçma sapan konu anlatılırken duruma uygun bir şekilde duygulanmışım gibi davranmaya çalıştım ama muvaffak olamadım. Böylesi hastalık derecesinde duygusallık sinirime dokunuyor.

"Dörtayaklıların, insanın sefil ve daha acımasız bir formu olduğuna inanan kişi" diye söze girdim, "Platon'du." Tabii daha sözler dudaklarımdan dökülürken söylediklerime pişman oldum. Jerome kaşlarını hiddetle çatmıştı. Beni kurtaran o ana dek tek kelime dahi etmemiş genç Gormsby oldu;

öne atılıp, "İnsandan daha acımasız bir tür daha yeryüzüne gelmemiştir" diye kekeledi.

Jerome elindeki kadehiyle oynuyor ve son derece karamsar görünüyordu. Çoktan oturduğu iskemleden masanın altına kaymış olan Yüzbaşı Frampton, uzun uzun ve bitkin bir şekilde içini çekti. Dışarıda, derenin biraz yukarısındaki tepeliklerde ağır silahların homurtusu geceye karışıyordu. İçeride, yağmur damlaları şıp şıp kovaya damlıyordu.

En sonunda, "Tanrı Poseidon'un Atlantis Adası'nda kurduğu şehre savaş açan Atinalıların efsanesini, eminim ki, duymuşsunuzdur..." dedim.

"Duymadık" dedi George, "ama eminim sen bize anlatırsın."

"Tanrılar Atinalıların büyük bir zafer kazanmasına izin verdiler; ama bu zaferden sonra hem galip gelenler hem de yenik düşenler büyük bir depremle yok oldular ve ada da denizin dibini boyladı."

"Peki biz şimdi bu hikâyeden nasıl bir sonuç çıkarmalıyız?" diye sordu Yüzbaşı Jerome, uçan bir böceğin mumun alevi etrafında çizdiği daireleri izlerken.

"Nasıl bir sonuç mu?" diye yanıtladım. "Bay Gormsby'nin söylediklerinde haklı olduğu sonucunu tabii ki. İnsanoğlu aşağılık bir tür ve tanrıların bize biçtiği cezayı hak ediyoruz."

George ve ben oradan gece yarısı yürüyerek ayrıldık. Hiç ay ışığı yoktu ve karanlıkta birbirimize çarpıp duruyorduk; postallarımız vıcık vıcık çamurun içinde ses çıkarıyordu.

"Potter" dedi George, "yaptığın şey yalnızca düşüncesizlikten mi kaynaklanıyor, yoksa insanları kasti olarak mı gücendirmeye çalışıyorsun?"

"Gücendirmek mi?"

"Bu adamların ölümle burun buruna yaşadığını anlayacak kadar sağduyun yok mu senin?"

"Olup bitenleri anlayamamamın nedeni" dedim, "benim sağduyum. Ben senin gibi değilim. Senin ellerin yıllarca dirseklerine kadar kanın içindeydi..."

"Bağırmana gerek yok. Sağır değilim..."

"Sana göre insan bedeni et ve kaslardan ibaret. Beyin namına umursadığın hiçbir şey yok."

"Beyin" dedi, "toprağa gömüldüğünde diğer uzuvlarla aynı hızda ayrışıp toprağa karışır. Bedenimizin diğer bölgelerinden daha dayanıklı değil."

"Ben saatlerini kitap okuyarak geçirmeye alışkın bir adamım" diye haykırdım. Tökezledim, George'un koluna tutunmasam düşecektim. "Ben karısının koynunda uyumaya alışkın bir adamım..."

"Kadınlar..." diye mırıldandı George. "Her zaman kadınlar."

İşte bu konuda aramıza bir engel giriyordu. George'un dişilerden hoşlanmamasının nedenini –annesinin ona yüklediği sevginin ağırlığını saymazsak– hiçbir zaman anlayamadım. İnsan, Roma İmparatorluğu'nun çöküşünün hemen öncesinde yaşanan yozlaşmayı asla aklından çıkarmamalı. Modern toplumun bir ürünü olarak ben, farklı cinsiyetlerin birleşimini, arzu edilir bir şey olarak görüyorum; yalnızca soyun devamlılığını sağlamak için değil, aynı zamanda ruh üzerindeki faydalı etki için de. Ben ruh diye bir şeyin varlığını pek kabul etmediğim için bu öne sürdüğüm iddia, kabul ediyorum ki, oldukça zayıf. Kendimi, Myrtle'ın George'u baştan çıkarmasının, –bu, başka şekilde ifade edilemez; çünkü George'un ay ışığı sızan odasına teklifsizce giren Myrtle'ın kendisiydi– George'un kadınlara karşı tavrında bir değişikliğe yol açtığına inandırmıştım. Pompey Jones'un, ateş yutma gösterisini yapmak üzere, şans eseri Varna'ya gelmesi ve benim mide ilacı aramak için aniden hastane çadırı-

na girişim, kafamdaki soru işaretlerini silmiş, her şeyi netliğe kavuşturmuştu.

Sağ tarafımızda bir yerlerden ağır ağır yürüyen insanların ayak sesleri ve birbirine çarpan küreklerin çıkardığı metalik sesler duyuluyordu. Kazıkları söküyorlardı. İzmaritine kadar içilmiş bir sigaranın cılız ışığı karanlıkta parladı ve biri, "Tanrı bu yağmurun belasını versin. Yakında balık olup yüzmeye başlarsak hiç şaşırmayacağım" diye söylendi.

Kampta George'u kötü haberler bekliyordu. William Rimmer'ın başından yaralanıp öldüğü söylentisi ortalıkta dolaşıyordu. Her zamanki gibi hiç acı çekmeden öldüğü düşünülüyordu. Kurşun onu tam iki kaşının ortasından vurmuş ve rüzgârın üflediği bir mum alevi gibi yaşamını oracıkta söndürmüştü.

Pompey Jones tekrar ortaya çıktığında bu defa fotoğrafçının karavanıyla ilgilenmekle yükümlüydü. Amiri onunla birlikte değil ve o da Kraliyet Hekimler Üniversitesi adına önemli bir görevde –tam adıyla söyleyecek olursak canlı ve ölülerin bedenlerindeki yaraların özelliklerine ilişkin çalışmalar– bulunmakla böbürleniyor. Bu görev, tabii ki, vaktini George'la birlikte geçirmesini gerektiriyor; gerçi zaman zaman onu Myrtle'la sohbet ederken görüyorum. Bir şarapnel parçasının çok yakınına düşüp paramparça ettiği karavanın berbat bir görüntüsü var. Myrtle'ı bu karavanı sanki bir hayvanmış gibi okşarken yakaladım. Pencerelerden iki tanesi tamamen gitmiş, boyası da çatlayarak mor çizgilerin ve U mu, yoksa N mi olduğunu anlamadığım altın sarısı garip bir harfin açığa çıkmasına neden olmuş.

Çok yakında Tchernaya Vadisi'ne, Inkerman olarak bilinen yere ilerleyeceğiz. Bu yeri mutlu günlerimde gezdiğimi düşünüyorum, çünkü dağlık bölgelerde aynı isimde harabeler hatırlıyorum.

Yolculuğumuzun hem amacı hem de güzergâhı açısından karanlıkta kalmak istemediğimden, Yüzbaşı Jerome'a tam olarak nereye gittiğimizi sorma ihtiyacı hissettim. Sivastopol'un sağ tarafındaki İngiliz kuşatma birliklerine katılacağımızı belirtmenin dışında pek bir faydası dokunmadı; ama bana isteksizce de olsa bulunduğumuz alanı gösteren bir Rus haritası verdi. Haritadan anlayabildiğim kadarıyla, Inkerman adındaki dağlar batı yakasından Careenage Deresi'yle ayrılıyor ve doğu tarafı ormanlık alan olsa da, batı tarafı açık arazi. Tabii bu demek oluyordu ki yine doğanın merhametine sığınmak zorundaydık.

Çadırımı toparlayıp eşyalarımla birlikte taşıma zahmetine girip girmeme konusunda kararsız kaldım; çünkü tamamen ıslanmış ve deliklerle dolu çadırın hali içler acısıydı. Taşıma aracı konusundaysa daha iyi durumdaydım; üç gün önce Hafif Süvari Birliği'nin iki yüzden fazla atı dörtnala kampa daldı; atların binicileri kuzeydeki vadide çıkan çatışmada hayatlarını kaybetmişlerdi.

Bir açık artırma düzenlendi ve maruz kaldığı son bombardıman sonucu şoka girip sinirlilik aşamasını geçerek ahmaklık sınırına gelmiş, dolayısıyla da zapt edilmesi daha kolay yeni bir kısrak aldım. Kulakzarları yırtılmış olsa da ayağımla şöyle bir dürttüğüm zaman harekete geçirebiliyordum. Daha önceden sahip olduğum o hain canavarı serbest bıraktım ve o zamandan beri de bir daha hiç görmedim.

Çoğu sabah ateş yakabilmek için odun bulmaya çıkıyorum. Bu civarda zemin çok taşlık, bazı yerlerde bodur meşeler var. Bu bodur ağaçların çoğu uzun zaman önce kesilmiş

olsa da, bazılarının hâlâ toprak içinde kökleri var. Kimileri yağmurun toprağın kazılmasını kolaylaştıracağını düşünebilir; ama hiç de öyle değildi, çünkü arazi çok dikti ve ben elimde bir kazma taşımak zorundaydım.

Geçen gün atıma binmiş, tepenin yamacına, yine bu zahmetli işle uğraşmaya giderken, birçok kişi bu durumu farklı yorumlayacak olsa da, pek az rastlanır bir cesaret örneğine tanık oldum. Bir asker –yaşını tahmin etmek zordu, çünkü çok genç olanların dışında hepsinin gözleri çökmüş, avurtları çıkmıştı– iri bir kayaya yaslanmış vaziyette ayaklarına bakıyordu. Tüfeğini baş aşağı tuttuğunu fark ettim ve belki de topraktan yiyebileceği bir canlı çıkar diye beklediğini düşündüm.

Çok az bir mesafe gitmiştim ki silahın ateşlendiğini, ardından da askerin inlediğini duydum. Atımı geriye sürdüğümde adamın tek ayağı üzerinde durduğunu gördüm; diğer bacağını dizinden bükmüştü. Postalında kocaman bir delik vardı ve buradan kan fışkırıyordu. Birkaç saniye ikimiz de konuşmadık; sonra asker, acıklı acıklı bana bakarak, "Ne olduğunu gördünüz mü efendim?" diye sordu.

"Hayır, görmedim" diye yanıtladım. "Bir hayli uzaklaşmıştım."

"Elim kaymış olacak, efendim..."

"Hiç şüphe yok ki yorgunluktan" dedim. "İnsanın dikkati yitip gidiyor."

Çok haklısınız efendim dedi hevesle. "Aklım başka yerlerdeydi."

Çıkıp eyere oturmasına yardım ettim ve kısrağı yokuş aşağı çekmeye başladım. Bana evinden ve Hoxton civarındaki meyhanelere satış yapan bir çörek satıcısı olduğundan bahsetti. Çörekleri babası yapıyordu ve her biri bir peniye satılıyordu; malzemesindeki eti gizlemek için çok fazla karabiber kullanılıyorsa da birçok çörekten çok daha kaliteliydiler. Et

suyu sosunu bir yağ şişesinde taşıyordu ve satış yaptığında parmağını çöreğin çıtır kabuğuna batırıp delikten içeri sosu döküyordu. Gelecek yaş gününde on sekizine girecekti ve hepsi, o daha çok küçükken öldükleri için hiçbirinin yüzünü anımsayamadığı kız kardeşleri vardı. Hayır hayır, hiç canı yanmıyordu, hele dişi apse yaptığı zaman çektiği acıyla şimdiki acısı kıyaslanamazdı bile.

Kendini ayağından değil de şakağından vursaydı daha mı az korkak olacaktı diye düşündüm. Benzer koşullar altında ben cesaretimi toplayıp kendimi yaralayabilir miydim? Yapamayacağıma kanaat getirdim. Onu doğruca George'a götürüp bir hendekte yatarken bulduğumu söyledim.

Bu sabah kampı terk etmeden önce bir cenaze töreni düzenlendi. Odun çok az olduğu için dülgerler yalnızca birkaç tane tabut yapmışlardı, onlar da yalnızca subaylar içindi; geri kalan ölüler eski çadır bezlerine ya da muşamba parçalarına sarılmış ve civardaki kasabalardan temin edilen öküz arabalarına yatırılıp yan yana dizilmişlerdi.

Bir zamanlar meyve bahçesi olan mezarlık, az ilerideki çukurluk arazideydi. Tanrılar, gerçekleştirdiğimiz törene duydukları saygıdan ötürü yağmuru durdurdu; güneş de bulutların ardından cılız ışıklarını gönderdi. Arabalar sarsılarak taşlık yolda ilerlemeye başladığında, eğreti kefenler gevşedi; böylece artık cesetlerden kaçının mezara yalınayak gittiğini görebiliyorduk. Aramızdan bazıları bu görüntüyü hiç onaylamadıklarını fısıldadı; bunlar büyük olasılıkla daha önce yalınayak olup da şimdi ayaklarındaki pabuçlarla çok daha rahat yürüyenlerimizdi. Ben şahsen bu durumda kınanacak bir taraf göremedim. Papazın da tekdüze bir ses tonuyla dile getirdiği gibi, "*Bu dünyaya gelirken yanımızda hiçbir şey getirmedik; giderken mezara götüremeyeceğimiz de aşikâr. Tanrı bahşetti ve Tanrı geri aldı.*"

Pompey Jones tripodunu kurup örtüsünü başına geçirdi. Fotoğrafçının icra ettiği sanatta kara büyü gibi bir şey var; zamanı durduruyor. Papaz okumayı bırakıp elindeki kitapla kımıldamadan öylece durdu. Adamlar şapkalarını çıkardılar; uçuşan bezler esen rüzgârda dalgalanırken, yalnızca zavallı ölüler hareket ediyormuş gibi görünüyordu.

Kamerayı gözümde neden çok büyüttüğümü anlamıyorum. Gerçeği tutsak ediyormuş gibi görünse de, zihnimizdeki düşünceleri yakalamayı başaramıyor. İçi neşe ya da şehvetle dolup taşan biri, orada öylece yüzünde keder ifadesiyle dikilebilir. Mercek, kafatasımızda meydana gelen çalkantıları yakalamak konusunda âciz kaldığı gibi, uçarı anılarımızı da ifşa edemiyor, ki bu da çok iyi bir şey aslında. Bana gelince, sarıp sarmalanmış ölülere gözlerimi sabit bir şekilde dikmiş, hafta sonları giydiği geceliği içinde Beatrice'i düşlüyordum. Pazar sabahları öbür dünya hakkında vaazlar dinleyip iyice isteklendiğinden, yatma vakti geldiğinde genellikle ilk girişimde bulunan Beatrice olur, çikolatalı puding kokan nefesi ve o tahrik edici kerevit kokusu yayan uyluğuyla üzerime abanırdı.

Yağmur tekrar başladı. "*Kadından dünyaya gelen insanın yaşayacak çok kısa ve ıstırap dolu bir ömrü var. Dünyaya gelir ve sonra bir çiçek gibi budanır; bu dünyadan bir gölge misali göçer gider...*"

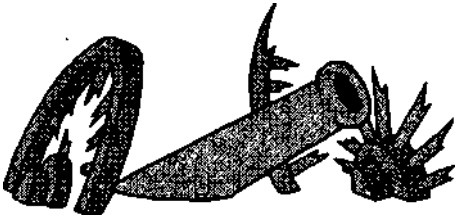
İşte o sırada, toprağa defnedilmeyi bekleyen, yan yana sıralanmış mumyalara gözlerimi dikmiş bakarken, Beatrice'i gördüm. Parmağıyla ona doğru gitmemi işaret ediyordu. Gözlerimi kapayıp görüntüsünün yok olması için uğraştım ama hâlâ oradaydı; parmağıyla beni çağırıyordu. İstemeye istemeye de olsa çağrısına uydum. Önümde uçup gidiyordu, sonra bir kayanın yanında durup diz çökmem için işaret etti. Orada, kayadaki bir çatlakta, tepesinde ancak bir düğme bü-

yüklüğünde mavi bir çiçek açmış, ince bir bitki sapı vardı. Kafamı kaldırıp baktım; Beatrice gülümsüyordu ve gülümsemesi sevgi doluydu. Elimi uzatıp çiçeği kopardım ama o hüzünle başını salladı. Hayır, hayır, dediğini işittim; ama sesi çok nazikti; sanki bir annenin çocuğuna seslenişi gibi. Arkamda papaz anlatmaya devam ediyordu. "*Ölüp Tanrı'ya ulaşanlar kutsanmıştır; ruh da böyle söyler; çünkü o artık vazifelerinden azat edilmiştir.*" Sonra Beatrice beni terk edip gitti; ölüler de çürüyüp toprağa karışmak üzere çukura atıldılar. Yumruğumu açtım ve rüzgâr avcumda sıkıp ezdiğim mavi çiçek kalıntısını uçurdu. Bay Lyell'i ve insan ırkının, yalnızca soyunun tükenmesine değil, aynı zamanda varlığına dair tüm izlerin yavaş yavaş silinmesine de tanık olacağı şeklindeki görüşünü düşündüm.

Daha sonra kampa geri dönerken, George yolda neden o kadar saygısızca davrandığımı sorup, kayalar hakkında ne denli bilgili olduğumu göstermek için yanlış zamanı seçtiğimi söyledi. Kendimi savunmaya kalkışmadım.

Isınabilmek için çenemi gömleğimin içine sokmuş Inkerman'a doğru atımın üzerinde ilerliyordum. İnsan başkalarının bedenlerinin yaydığı iğrenç koku yüzünden kusabilir, ama kendi bedeninin kokusundan haz alabilir. Pislik ve çürümüşlüğün arasında peygamberçiçeklerinin narin kokusunu duydum.

Bölüm 6 - Kasım 1854

Gülümseyin Çocuklar, Gülümseyin

Hemen karşısında harabeler bulunan Tchernaya Vadisi'nin biraz yukarısındaki bayırda saflarımıza yerleştik. Potter, kayaların çok eski dönemlere ait olduğunu söylüyor. Burayı genç bir adamken ziyaret ettiğinden, kayaların içine inşa edilmiş bir manastırdan bahsediyor. Ortaçağ lafı falan ediyor ama ben üç beş yıl öncesi hakkında konuştuğunu düşünüyorum.

Ordumuz –merkez kampımızı ve Fransızların erzak temini için kullandığı limanı koruyan birlikler hariç– Streleka Koyu'ndan başlamak üzere Sivastopol hattına paralel şekilde, Inkerman Dağı'nın yarısını ve Sapouné Dağı'nı içine alarak Careenage Deresi'ne kadar yaklaşık yirmi mil uzunluğunda bir hat oluşturdu.

Tüm bu bilgileri, Yüzbaşı Frampton adında birine kendisine bilgi vermesi için musallat olan Potter'dan sabırla dinleyerek öğreniyorum. Görünen o ki Sir Richard England'ın birliğiyle General Buller'ın tugayı arasında konuşlanmış durumdayız. Sir George Cathcart –ki kendisini henüz hiç görmedik– yönetimindeki 21. Bölük ise esas olarak siperlere asker yığmakla ilgileniyor. Lord Raglan, Inkerman Dağı'nın savunmasını sağlayabilmek için takviye kuvvetler isterse bulunduğumuz alanın iki buçuk mil daha ilerisine çıkmamız gerekecek. *Biz* diyorum ama benim yerimden kımıldamaya niyetim yok.

Bulunduğumuz tepeden bir dere ve Sivastopol'a giden karargâh yolu görünüyor. Hava şartları uygun olduğu zamanlarda gözlerimi kısarak ileriye bakınca, gemilerin yelkenlerinin dalgalandığı limanın ötesini ve Potter'ın "Akdeniz'e

açılan kapı" dediği denizi görebiliyorum. Bu soğuk ve kasvetli su kütlesi, galiba tüm bu yaşanan acıların nedeni. Deniz de, gökyüzü de aynı grilikte olduğundan, bu denizin insanı güneşin parladığı bir yere götürebileceğini düşünmek oldukça zor.

Potter başımıza bir çeşit askeri strateji uzmanı kesildi. Çamura, düşmandan gelebilecek muhtemel saldırıları gösteren oklar çizerek saatlerini harcıyor. George bu durumdan hiç de memnun değil; ne zaman Potter'ı böyle çizgiler çizerken yakalasa, yerdeki işaretleri görmemiş gibi davranıp postallarıyla üzerlerine basarak yok ediyor. Geçen gün öğleüzeri George, Potter'ın çizdiği okları yine böyle sildikten sonra Potter "*Aramızda hiçbir benzerlik yok; ama hepimiz aynı sonu paylaşacağız*" diye haykırdı. George ateş saçan bakışlarıyla arkasını dönüp gitti.

Her sabah, günün ilk ışıklarıyla birlikte, iki grup asker gece nöbetini tutanları görevlerinden azat etmeye gidiyor. Bir grup bir bölükten oluşuyor ve kayıplarımız arttıkça bu zavallıcıklar çamur içindeki siperlerde kırk sekiz saate varan nöbetler tutuyorlar. Nöbetten döndüklerinde, bazıları bir zamanlar pırıl pırıl olan, şimdiyse pancar rengine dönmüş yazlık üniformaları içinde, yüzlerinde yaşlı bir ifadeyle, ayaklarını sürüye sürüye yürüyorlar. Canlı ile ölü arasında –ölünün dünyaya bitki olarak tekrar geldiğini saymazsak– ufacık bir fark var.

Bizden biraz uzakta da olsa gürültüler gece gündüz aralıksız devam ediyor. Bu seslere alıştım artık. Gri ufuklar mor ışıklarla aydınlanıp, gökyüzüne dumanlar yükseldiğinde de korkuyla irkilmiyorum. Duman genellikle korkunç şekiller alıp bir süre titredikten sonra pembeleşip, iç karartan gökyüzünde eriyip yok oluyor. Bir keresinde bir meşenin gecenin karanlığında alev alıp Hz. Musa'nın yanan çalılığı gibi yan-

dığını gördüm. Patlamalar, taşları havaya püskürterek mezar yığınları oluşturuyor.

Ben hayatta kalma niyetindeyim. Bunu Potter'a da söyledim; o da benimle aynı görüşü paylaşarak, eğer insan zihnini yeterince odaklarsa kendini hayatta tutabileceğini belirtti. Ben kendi sınıfımın hiçlikten gelip, eğer bu kıyımdan sağ kurtulmayı başarabilirlerse, yine o aynı çaresizliğe, üstelik de umudunu yitirmiş kişiler olarak dönecek zavallı örneklerinden biri değilim.

Her şeyi kafamda planladım. Mesleğimde yükseleceğim, afrası tafrası olmayan bir kadınla evlenip etrafımda çocuklarımla yaşlanacağım. Çok zengin olma derdinde falan değilim, yalnızca sıkıntısız, rahat bir yaşam peşindeyim. Çocuklarımdan hiçbiri, Tanrı izin verirse, bir zamanlar benim yaptığım gibi ekmek parası dilenmeyecek.

Aklımdan bunlar geçiyordu ve fotoğrafçı kendine kampın dışında konaklayacak bir yer bulduğundan, nemden korunabilmek için karavanın içinde uyumaya başladım. Bu aracı bana ait hissediyorum, çünkü Punch ve Judy'nin patronu ölüp de yaratıcısına kavuşunca bu karavanı ben satın almıştım. Gerçi dış cepheyi beyaza boyadığıma pişmanım, çünkü kilometrelerce öteden görülüp mermilere hedef oluyor; ama pencerelere renkli camlar ve duvarlara raflar takmak da benim fikrimdi. Karavanın içi çok dolu olduğundan gece karanlık çöktüğünde kimyasalların bazılarını dışarı atıyorum ve bu durum, aniden geri dönse işverenimi hiç de memnun etmez. Ola ki ansızın çıkıp gelirse verecek cevabımı da hazırladım; çadırlardaki koşullar insanı anında mezara postalayacak gibi olduğundan, ona canlı mı, yoksa ölü bir yardımcıyı mı tercih edeceğini soracağım. Rus silahlarının kesintisiz ateşi yüzünden bulunduğumuz yere malzeme tedariki yapılamıyor. Tek parça halinde olan yalnızca bir tane

battaniye var, o da çamura bulandığından kullanılamaz durumda. İnsanlar küf kokulu barınaklara sığınıp, ısınmak için birbirine sokuluyor ve domuz yavruları gibi kıpır kıpır, birbirini itip kakarak uyuklamaya çalışıyor.

Potter ve Myrtle, George'la birlikte hastane çadırına taşındı; gerçi oranın hali de morgdan faklı değil. Yaralı sayısının yüksek rakamlara ulaşmadığı tek bir gün bile olmuyor. Bir gece, üç saatlik bir zaman dilimi içinde, bir havan topunun yaraladığı on asker getirildi. Bunlardan yedisinin ya kolu ya da bacağı zaten kopmuştu; kalan üç kişinin de kol ya da bacağının tıbbi nedenlerle kesilmesi gerekiyordu.

İlk başlarda George kesme işlemine başladığında Potter çadırı terk edip dışarı çıkıyordu. Şimdiyse sobanın yanı başında kımıldamadan oturup, o küflenmiş kitaplarından birini okumaya dalmış gibi davranıyor.

Kimin ölüp, kimin hayatta kalmayı başarabileceğini söylemek imkânsız. Birçok uzvu kopmuş, vücudundan fıçıdan boşalırcasına kan akan birinin iyileşmesi, kasığından hafifçe yaralanan bir diğerininse yirmi dört saat içinde öteki tarafı boylaması muhtemel. Midesi patlamış, iç organları domuz sosisi gibi dışarı sarkan insanların payınaysa en kötüsü düşüyor. Onları ne iradeleri ne de ilaçlar kurtarabilir.

Birkaç gece önce trampetçi bir çocuğu getirdiler. Olsa olsa on iki yaşındaydı; kayıplar yüzünden adam sıkıntısı çekildiğinden görev yapması için sipere yerleştirilmişti. Siperlerdeki çamuru temizlemek için yere eğilmiş, bir eliyle de kürek sapını tutarken, bir mermi iki bacağının arasına isabet edip bir atardamarını parçaladıktan sonra penis ve testislerini deşmişti. Hastaları taşıyan karavan çamura saplanıp kaldığı için onu hastane çadırına hemen getirememişlerdi. Ameliyat masasına getirilip konduğunda, oltanın ucundaki balık gibi sıçrıyordu. Myrtle yanına yaklaşmadı. Potter onun ço-

cuklarına çok düşkün bir anne olduğunu söylüyor; ama bence çocukları Myrtle için, onu George'a daha sıkı bağlama işlevi görüyor.

Trampetçi çocuk için elden hiçbir şey gelmezdi. George çocuğa kloroform vermemi söyledi. Son zamanlarda George'a bu şekilde yardım etmeye başladım; bir işe yaradığım için de memnundum. Eğer uyuduklarını biliyorsanız ve yüzlerinin rahatlamış olduğunu görüyorsanız, mideniz artık kasılmıyor. Kloroforma bulanmış bezi oldukça uzun bir süre çocuğun burnuna bastırdım; böylece bir daha hiç uyanmadı, en azından bu dünyada. Kloroformun çileğe benzer, meyvemsi bir kokusu var ve hepimiz leş gibi koktuğumuzdan –hele ki Potter herkesten beterdi– kloroformun kokusu insana çok hoş geliyor.

George'a, William Rimmer ile onun beni maymun kafesine soktukları günü ve Blackberry Yolu'ndaki eve dönerken nasıl da zilzurna sarhoş olduğunu hatırlattım. Sanırım hafıza seçici davranıyor, çünkü onun hatırladığına göre o yılanbalığı avcısıyla sohbet ederken kollarımı ve bacaklarımı açıp kumlara yatışımdan da anlaşılacağı üzere sarhoş olan benmişim. Rimmer'dan söz etmem hoşuna gitmedi; bunu gözlerini kırpıştırıp durmasından anlayabiliyordum.

Kuyruğuma basıldığından, "O gün Rimmer tam bir ahmak gibi davranıp bütün övgüyü kendisi toplamak istedi" dedim.

George "Ben böyle bir şey hatırlamıyorum" deyip bana sırtını döndü. Aynı olayın değişik şekilde hatırlanmasının ne manaya geldiğini anlatması için Potter'ı konuşturmaya çalıştım. Bana canının sıkkın olduğunu ve derdinin kendisine yettiğini, bir de başkalarınınkiyle uğraşamayacağını söyledi. Sık sık karısı Beatrice'le konuşması George'u rahatsız ediyor. Potter'ın aklını yitirmeye başladığını düşünüyor.

Bense bu yönde hiçbir işaret görmüyorum, üstelik içinde bulunduğumuz durumu düşününce insanın kendini şu andan soyutlaması, hangi yöntemle olursa olsun, moralini yüksek tutabilmek için akıllıca bir yöntem. Gerektiğinde hayalini kurabileceğim birini bulmaya çalışıyorum ama aklıma hiç kimse gelmiyor. Annemin yüzü, geçen onca zaman içinde silinmiş.

Trampetçi çocuk yatırıldığında, Potter kitaplarından birinden yüksek sesle satırlar okumaya başladı. Onu örnek alıp ben de yaşlandığımda kendimi okumaya vereceğim. Kameranın insan davranışlarının gizemini yakalama yönünde ilerleme kaydettiğini görünce, bana âlim olma doğrultusunda yolun yarısını katettiğimi söyleyen Potter'ın kendisiydi.

Trampetçi çocuğu defnetmeden önce üniformasını çıkardım ve giymesi için Myrtle'a ısrar ettim. Elbisesi kış için çok inceydi ve lime lime olmuştu. Önce reddetti ama George'un onu ikna etmesini sağladım; böylece şimdi bir ceket ve süvari pantolonu giyiyor. Hatta yağmur kanı temizlediğinden bunları yıkamasına bile gerek kalmadı. Pantolondaki delikleri kapatmak için yama gerekiyordu; o da bu durumda kırmızı bir iç eteğinden yapıldı. Bu kıyafetiyle hoş görünüyordu; bir fotoğrafını çekmek isterdim; ama durmaksızın yağmur yağıyor ve fotoğraf plakalarının ıslanmaması gerekiyordu.

Öksürüklerin kesildiği, George'un da dikiş atması gerekmediği gecelerde sobanın etrafında toplanıp birbirimize sokuluyoruz. Genellikle beş kişi oluyoruz. Charles White adında yaşlıca bir adamla ahbaplık kurdum. Aslen İrlandalı ve oldukça iyi bir espri yeteneği var. Hayata fakirlikten başlayıp tuğla imalatı işinden büyük bir servet yapmış, ancak daha sonra bankanın iflas etmesi yüzünden her şeyini kaybetmiş. Sefalete alışkın olmayan karısı da ölmüş, şimdi yoksullar

mezarlığında yatıyormuş. Charles'a gelince, savaş ilan edilip de gönüllü olarak askere yazılana kadar, borçluların tutulduğu Clerkenwell'deki yeraltı hapishanesinde yatıyormuş. Tüm bu olanlara rağmen bayağı esprili bir adam. Kızıl bir bıyığı var; ayaklarını iki yana açe açe yürüyor. George onun eğlenceli bir insan olduğunu düşünüyor ve Charles'ın bileklerinde savaştan önce zincire vurulduğu için oluşan şişlikleri indirmeyi de başardı.

White o uzun hikâyelerinden birini anlatırken kulağı paramparça olmuş bir asker getirildi. Kulağından oluk oluk kan boşalıyor ama George'un onu muayene etmesine bir türlü izin vermiyordu. Durmadan elimizi sıkıyor ve bizimle tanıştığına ne kadar memnun olduğunu söyleyip duruyordu. Adı Harry St. Claire'di, sanki bir değeri varmış gibi sürekli bu ismi tekrarlıyordu. Kulağını kaybetmenin başına gelen en güzel şey olduğunu söyledi. White, delikanlının eve gönderileceği sanısına kapıldığını düşünerek, iki gün içinde tekrar görev başına gönderileceğini söyledi. Bunun üzerine zavallıcık "Başkent, başkent" diye haykırıp kulağından her yana kanlar fışkırırken, yeni bir el sıkma merasimine başladı.

İlginç bir hikâyesi vardı ve eğitimli bir çocuk olduğundan olan biteni çok iyi bir şekilde anlattı. Birkaç ay önce –henüz tam olarak kaç ay olduğunu anımsayamıyordu– İngiltere'nin güneyindeki adı duyulmuş okullardan birinde öğrenciydi. Hatırladığı kadarıyla, masmavi bir gökyüzü vardı ve okulun kedisi çalıların arasında sinsi sinsi dolaşıyordu. Soylu bir beyefendiyle arkadaşlık eden dul bir kadın olan annesi hakkında terbiyesizce sözler sarf eden, kendi yaşlarında bir delikanlıyla arası bozulmuştu. Annesinin onurunu müdafaa etme isteğiyle çılgına dönen delikanlı, okul arkadaşını oyun sahasının hemen yanındaki kestane ağaçlarının altında yumrukla yapacakları bir dövüşe davet etmiş, ancak düello

kendisi için hüsranla sonuçlanmıştı. Aklında yalnızca kedinin çizgili tüyleri arasında parlayan güneş ışığı ve kolundaki kılları ıslatan kendi terinin parıltısı kalmıştı. Sonra her şey kararmıştı.

Haftalar sonra kendini Malta'ya giden bir gemide asker olarak kayıt altına alınmış halde bulmuştu. Kim olduğuna ya da nereden geldiğine dair en ufak bir fikri yoktu. Adı sorulduğunda bilmediğini söylemiş, bunun üzerine ismi kayıtlara Er Knowlit olarak geçirilmişti. Bu durum Charles White'ı kahkahalara boğdu ve nefesi kesilip öksürmeye başlayana kadar güldü.

Bir saat önce nöbet görevini tamamlamış diğer askerlerle birlikte sıra halinde geri dönerken, sıranın arka tarafına bir şarapnel düşmüş ve Knowlit'in kulağını koparıp atmıştı. Patlamanın şiddetiyle havaya savrulmuş ve hızla yere düşmüştü; tam bu sırada ismini ve daha önceki yaşantısını hatırlamıştı. "Ben Harry St. Claire'im" diye haykırmıştı, şimdi de aynı bilgiyi durmadan tekrar tekrar söylüyor ve "Ben dünyadaki en mutlu adamım" diye ekliyordu.

Birdenbire yüzü kireç gibi bembeyaz oldu. Dışarıdan, kanat çırpma sesine benzeyen tekdüze silah atışları duyuldu. Gözlerini uzaklara dikip baktı; gözleri fal taşı gibi kocaman açıldı. Sonra olduğu yere yığılıp öldü. George sebebin aşırı yorgunluk ve tabii ki kan kaybı olduğunu söyledi.

Myrtle bu olaydan çok kötü etkilendi. Bacaklarını iki yana açarak olduğu yere çöktü. Elinde görünmez çubuklarla trampet çalar gibi boşluğa vuruyordu; sanki iki ayağını yana açıp oturan trampetçi çocuk ruhunu geri istemeye gelmişti. Potter iskemlesinde büzüşüp, iki eliyle kulaklarını tıkadı.

White ve ben, askeri aramıza alıp kollarını omuzlarımıza dolayarak dışarıya sürükledik. Ayaklarındaki postallar çamurda sürüklenirken vıcık vıcık sesler çıkarıyordu. Korkunç

bir patlama sesi karanlığı yırttı ve onu müteakip dehşet verici bir parıltı, biraz aşağımızda akan nehrin ve yağmurun yıkadığı yamaçların ışıltısını bir anlığına gözler önüne serdi.

George'un yanına geri dönmedim. Onun yerine karavana girerek, fotoğrafçının Bulgar şarabı rezervinden bir şişe açtım.

İçtiğim içki susuzluktan dilimin damağıma yapışmasına neden olduğundan erkenden uyandım. 55. Birlik'ten, boynunda çıban olan bir onbaşıyla ahbaplık ettiğime dair hayal meyal bir şeyler hatırlıyordum. Domuz derisi bir valizle bir kol saatini değiş tokuş etmek istiyordu. Şimdiyse saat ortalarda yoktu, valizinse yerinde yeller esiyordu; bu da uyuşukluk halimin bir anda yok olmasına neden oldu. Ölülerden topladığım eşyalardan oluşan, fotoğraf tablalarının yanında, karavanın arka tarafında sakladığım bir bohçaya sarılı ufak bir ganimet yığınım vardı. Bu konuda vicdanım beni rahatsız etmiyordu. Çatışma sona erince düşman gelip cesetlerin üzerindeki her şeyi çalıyordu ve ben askerlerimize ait eşyaların düşmanın eline geçmesini önlediğim için ölülerimize hizmette bulunmuş oluyordum.

Karavandan dışarı çıktığımda sis öyle yoğundu ki, göz gözü görmüyordu. Dışarıda her zamanki koşuşturmaca yeniden başlamıştı; ama verilen emirleri, atların kişnemelerini duysam da hiçbir şey göremiyordum. Kolumu uzatıp elimi havaya kaldırsam, parmaklarım bile sisin içinde yok oluyordu. Kilise çanlarının kutsal sesini duyduğum bembeyaz bir sis dumanının içinde hapsolmuştum. Sesin Sivastopol tarafından rüzgârla geldiğini ve kutsal bir günde olduğumuzu düşündüm; ya kutsal bir gündü ya da pazar günü. Sendeleye

sendeleye yolumu bulmaya çalışırken ateşin önüne çökmüş, belli belirsiz görünen bir siluet fark ettim. Bu, asker paltosuyla ateşin başına oturmuş çay suyunun kaynamasını bekleyen Potter'dı. Omzuna dokunup, "Şu çan seslerini bir dinle" dedim.

"Onları sen de mi duyuyorsun?" diye sordu. "Ben bu seslerin kafamın içinde olduğunu sanmıştım. Rüyamda düğün günümü görürken uyandım. Beatrice'in duvağının kenarında bir is lekesi vardı."

"Tanrı korusun, Beatrice böyle bir şeyi hiç de hoş karşılamazdı."

"Rüyaya neden olan şey çan sesleri miydi?" dedi, kendi kendine konuşurcasına. "Yoksa ben rüyayı görmeye başladığımda, çanlar çoktan çalıyordu da ben bu sesleri rüyama mı dahil ettim?"

Ona bu sorusunu yanıtsız bırakmak zorunda olduğumu söyledim.

"Sanırım sen hiç evlenmedin" dedi. "Pek evlenecek bir tip değilsin."

Evlenmediğim konusunda tahmininin doğru olduğunu ama içkiden domuz gibi şişmanlayana kadar iki yıl boyunca dul bir kadınla yaşadığımı ve bunun evliliğe karşı bütün hevesimi kaçırdığını söyledim.

"Beni şaşırtıyorsun doğrusu" dedi.

"Kendimi de şaşırtıyorum" diye karşılık verdim ve Myrtle'ın nasıl olduğunu sordum.

"Güçlükle uyudu, şimdi artık kendine gelmiştir."

"Hemen hemen gelmiştir" diye sözlerini düzelttim.

Bana hak verip sustu; bunun konuşmaya nokta koyduğunu sanmıştım ama bu sefer de "Yıllarca önce George ne yaptı da... Myrtle ona böylesine âşık oldu?" diye sordu.

"Ne mi yaptı?" dedim. Aşk, hakkında atıp tutabileceğim bir mevzu olmadığından kendimi rahatsız hissettim. Ona bu soruyu bana değil, George'a sorması gerektiğini söyledim.

"Hatırlamaz bile" dedi Potter. "O duygularıyla hareket eden biri değil."

O an birden sandığım kadar zeki biri olmadığını fark ettim; ya zeki değildi ya da o eski kitapları, onu sonunda sayfalarının arasına kıstırıp hapsetmişti. Erkeklerin nasıl yaratıklar olduğunu biliyordum, George ise birçoğundan çok daha yumuşaktı. Annesinden bahsedildiğinde bir kadın gibi ağlayabilirdi.

"Belki de Myrtle'a nereden geldiğini söylemiştir" dedim.

"Sence bu yeterli olur muydu?" diye cevap verdi ikna olmamış bir şekilde. Yüzü sisin içinde bir görünüyor, bir yok oluyordu.

"Daha başka ne gerekir ki?" diye sordum. "İnsanın nereden geldiğini bilmesi işe yarar bir şey."

"İnsanın, üzerinde kafa yorması gereken daha acil konular var" diye mırıldandı. "İnsanın akıbeti örneğin." Su artık kaynadığından çayı demledi. Odun ve su aramaktan yorgun düşen insanlar tan vaktinde ayaklarını sürüye sürüye yürürken, çayımızı içtik. Hemen yakınımızda bir at işedi; yürümeye devam ettikçe ondan dökülenler de azalıyordu.

"Bunlar doğruların söylenmesi gerektiği zamanlar" dedi Potter, uğursuz bir şeylerin gelmekte olduğunu ima edercesine. "Sen de öyle düşünmüyor musun Pompey Jones?"

"Hangi doğrularmış onlar?" diye sordum; yüzü bir kez daha sisin içinde kayboldu.

"Şu an" dedi, "resimlerden bahsediyorum."

Fotoğrafları kastettiğini zannedip açık bir şekilde onunla aynı fikri paylaşmadığımı belirttim. "Bazı resimler" diye söze başladım, "sıradan insanlara yalnızca korku verir." Tıp

Fatültesi için çektiğimiz yara fotoğraflarından söz ediyordum.

"Benim aklımda" dedi, "artık üzerine Washington Oteli'nin dikildiği tepeden, Mersey'de yüzen gemilerin göründüğü manzara vardı."

Tek kelimeyle kafamı allak bullak etmişti. Belki de, her şey bir yana, George, Potter'ın yavaş yavaş aklını yitirmeye başladığını söylediğinde haklıydı.

"O tablonun çalışma odasındaki duvarda asılı olduğunu hatırlıyorsundur" diye sözlerini sürdürdü. "Senin eve gelmen yasaklanmadan birkaç hafta önce o tablonun yeri değiştirilmişti."

Evet bu söylediği doğruydu, Blackberry Yolu'na gitmem yasaklanmıştı ama bu George'un beni görmeye devam etmesine engel olmamıştı. Bir gece kaldığım pansiyona bir not yollayıp onunla Washington Oteli'nin kuzey tarafında buluşmamı istemişti. Bu çağrısına kesinlikle uymak niyetindeydim ama tepeden aşağıya inerken gözüme nehrin tepesindeki gökyüzünü saran sarı alevler çarpmıştı. Gümrüğe geldiğimde gemiler, gökyüzünü yaran uçurtmalar gibi kızıl suları yararak hızla limandan ayrılıyordu ve nefes almak çok zordu. Üzerinden bu kadar zaman geçmesine rağmen, yıldızlara doğru yükselen alevlerin uğultusunu hatırlıyordum. Tütün ambarı tamamen çöküp, kıvılcımlar her yana saçılınca kalabalık alkışlayarak tezahürat etmeye başlamıştı. George'la olan randevuma gitmemi engelleyen tek şey yangın değildi; otelin ön kapısı yerine, mutfak çıkışında buluşmak istemesi içime oturmuştu. Artık karanlıklarda, gölgelerde gizli saklı buluşarak, benimle görüştüğünü saklamasından bıkmıştım. Ertesi sabah yaşadığım sokaktaki tulumbanın başında beni bekliyordu. Bana, bende daha iyisi olduğu için daha sonra on altı şiline sattığım eski kameralarından birini vermişti.

Potter, "Resim ilk başta masanın üzerinde asılıydı. Resmin hemen altında duran süslemeli mavi vazoyu hatırlarsın. Sonra tabloyu kapının sağ tarafındaki duvara asılmış olarak bulduk."

Afallamış haldeydim, tek kelime edemedim.

"Bu gizemi çözmek için... iki gece uyumadan bekledim. O zamanlar uykusuzluğa dayanıklı bir adam değildim. Onca olup bitenin arasında önemsiz gibi görünebilir ama bir açıklamada bulunabilirsen çok minnettar olacağım."

"Sana yardımcı olamayacağım" deyip yanından ayrıldım.

Karavana gelince rafları temizleyip düzenlemeye başladım. Cam kalıpları ve pozitifleri yerleştirme konusunda dikkatli davranmış olsam da, çok sayıda şişe karmakarışık bir yığın halinde duruyordu ve tepsiler de yeterince temiz değildi. Bir gece önce benimle birlikte karavanda oturan hırsız, tezgâhın üzerine içki dökmüştü. Kimyasalları daha düzenli bir şekilde yerleştirdikten sonra toplam üç kamerayı –biri portre çekimlerde kullanılan yedi buçuk santimetre çapındaki Ross marka lensli, diğerleri Bourquien of Paris yapımı körüklü kameralardı– elden geçirdim.

Baskılardan iki tanesi tamamıyla benim çalışmamdı ve bunları fotoğrafçılık sanatının iyi birer örneği olarak görüyordum. İlki tıbbi nedenlerle kesilen insan uzuvlarından oluşturulmuş bir yığının fotoğrafıydı; beyaz bir arka plana sıralanmış, hareketsizliğin ciddiyetini yansıtıyorlardı. Bir ot tutamını sımsıkı kavramış elin fotoğrafı bence çok başarılıydı ve beni memnun ediyordu. İkincisi, yakın zamanda terk ettiğimiz bir bölgede düzenlenen cenaze töreninde çekilmişti. Bu fotoğrafı mühürlenmiş ambalajından çıkarıp, renginde bir solma olup olmadığını inceledim. Canlılığından hiçbir şey kaybetmemişti; papazın beyaz elbisesi ve ölülerin taşlık arazide hemen göze çarpan yığın halindeki giysileri hâlâ

renklerini koruyordu. Sol köşede biraz bulanıklaşma var gibiydi ama bu çok zor fark ediliyordu.

Sonra ben o sol köşeye baktıkça daha da bulanıklaştı ve bir kadın siluetine dönüştü. Gözlerimi ayırmadan bakmayı sürdürdükçe şekil daha da belirginleşti; bunu neden daha önce görememiştim anlayamadım. Bu beni çok şaşırttı, çünkü genellikle kadınların fotoğrafta yer alması –eğer bir leydi değilse, ki burada da onlardan hiç yok– pek tercih edilmez; dahası İngiltere'dekiler daha zayıf olan cinsi böylesi vahşi bir ortamda görmekten hoşlanmaz. Toplamda yalnızca üç kadın –biri Myrtle'dı– olduğuna emindim ve hepsi de kameranın arka tarafında duruyorlardı. Resimdeki, oldukça cüsseli, yaşlıca ve toplu bir kadındı. Bonesinin bağcıkları net bir şekilde görülüyordu ve bir eli havadaydı; ya birini çağırıyor ya da el sallıyordu.

Dışarıda bir patırtı koptuğunda orada öylece durmuş bunun ne manaya geldiğini çözmeye çalışıyordum. Kapıyı açtığımda sağa sola verilen emirler ve boru sesleri sisle birlikte içeri doldu. Birisi adımı haykırıyordu; kafamı uzatıp bakınca bir delikanlı silueti fark ettim. Bana doğru yaklaşınca bunun aslında Myrtle olduğunu gördüm.

"Ne oldu?" diye sordum.

"George'un sana ihtiyacı var" dedi. "Harekete geçmemiz emredildi."

Siste görünmeyen atların ve emirleri yerine getirmek için koşuşturan askerlerin altında kalıp ezilmemesi için onu karavana girmeye ikna etmeye çalıştım. Bunun ona Bay Hardy'nin ölümünü çok fazla anımsatacağını söyleyerek teklifimi reddetti. Sanırım hatırlamaktan nefret ettiği başka şeyler vardı; George'un herkesi terk edip ona koşacağını sanması gibi. Bunun üzerine ben de karavandan inerek, bu karışık güne dahil olup hastane çadırına gittim.

Potter orada tıbbi malzemelerin kutularını hasta karavanlarına –bir tanesi yalnızca bir at arabası olan iki araç vardı– taşıyordu. Söylentiye göre Prens Mentschikoff 2. Birlik'e bir sürpriz saldırı düzenlemişti ve bizim de destek vermemiz gerekiyordu. O sabah erken saatte çalan çanlar Sivastopol'dan akınlar halinde çıkan Rus taburlarının cesaretini artırıp onları teşvik etmek içinmiş. Düşman askerlerinin gücü söylentiye göre çok büyüktü. Bazıları kırk bin askerin üzerimize doğru yürümekte olduğunu söylüyordu.

George beni görür görmez emirler yağdırmaya başlayıp acele etmemi söyledi. Bu beni rahatsız etmişti, çünkü orada bir sivil olarak bulunuyordum ve ateş hattına girmeye de hiç niyetim yoktu. Onunla kısa bir mesafe gidip sonra sisi bahane ederek geriye dönerim diye düşündüm.

Görünüşe göre yalnızca bir tek sürücü –bandoculardan biri– vardı, onun da hasta karavanını sürmesi gerekiyordu; çünkü George hastane çadırı kurmaya uygun bir yer bakabilmek için önden gitmeye karar vermişti. Bana da, Potter bu tarz konularda hiçbir işe yaramadığından, at arabasını getirmemi emrederek, kucağında alet çantasıyla atının terkisine atlayıp ben daha bu söylediğine karşı çıkamadan uzaklaştı.

Her şey birbirine girdiğinden ve önümüzü de göremediğimizden yola çıkmamız bir hayli zaman aldı. Sonunda hazır olduğumuzda Myrtle güçlükle tırmanarak yanıma oturdu. Potter atını bulamıyordu; bizi kaybetmemek için at arabasının arkasına bir fener bağladı ve yürüyerek geleceğini söyledi. Artık hem bizimkilerin hem de düşmanın ağır silahlarının gümbürtüsünü duyabiliyorduk; daha da yaklaşınca derenin üst tarafındaki yamaçlardan, tüfeklerin kesik kesik atış sesleri de gelmeye başladı.

Çok yavaş ve yalpalaya yalpalaya ilerleyebiliyorduk. Üzerinde yürüyebilmemiz için askerlerimizin döşediği tahtala-

rın çoğu ateşte yakılmak üzere sökülmüş, geri kalanlarsa çoktan çamurun içine gömülmüştü. Bazı yerlerde hemen çalılıklar bitivermişti ve bu yüzden arabanın ahşap tekerlekleri çok zor ilerliyordu. Ara sıra sis dağılıyor, günün boz ışığını yararak düşe kalka ilerleyen insanlar görünüyordu.

Myrtle titriyordu. Ona korkmamasını söylediğimde, öfkeli bir biçimde, dişlerini titreten şeyin korku olmadığı yanıtını verdi. Ara sıra bağırarak Potter'ın arkamızdan bizi takip edip etmediğini kontrol ediyordu. Sanırım en son yaklaşık bir saat önce Myrtle'ın çağrısına yanıt verdi. Sonra bir daha sesi çıkmadı; ya geri döndü ya da yolunu kaybetti diye düşündüm.

Myrtle ikide bir daha hızlı gitmem için beni sıkıştırıyor ve hatta tehlikeli bir biçimde öne eğilip, küçücük yumruklarıyla hayvanın kalçasına vurarak boş bir çabayla daha hızlı gitmesini sağlamaya çalışıyordu. George'u bulmak istiyordu. Bu isteğine karşı değildim; ileride bizi bekleyen cehennemin, geride bıraktığımızdan daha tercih edilir olduğunu düşünüyordum; en azından yalnız olmayacaktım.

Kendimi Ince Ormanı'nda saklanan ve tavşanları tuzağa düşürüp yakalamaya çalışan çocukmuşum gibi hayal ederek, bu durumu bir maceraya dönüştürmek istedim. Ama buradaki ağaçlar Ince Ormanı'nda olduğu gibi kocaman değil, bodurdu ve her yanda patlayan korkunç silah sesleri çocukluğumun siyah kargalarını ürkütüp kaçırmıştı.

Sis kalkıp da yerden ufka doğru fışkıran alevleri gözler önüne serince, kemerli köprünün ardında gökyüzüne yayılan günbatımını görür gibi oluyordum; kızıl dumanlar gökyüzüne püskürürken de, derenin biraz yukarısında rüzgârda sallanan okaliptüs yapraklarını hayal ediyordum;

Ben böyle hayallere dalmışken hemen sağ tarafımızdaki çalıların yarılarak ezildiğini duyduk ve hemen ardından ayı

postundan kürkleri, kalçalarına yasladıkları tüfekleri ve sabitledikleri süngüleriyle üçgen şeklinde sıralanmış askerler gördük. Ardından da öyle vahşi bir gürültü çıktı ki, aklım başımdan gitti. Benim için her şeyin bittiğini düşündüm; çünkü o çılgın gibi homurtuların, bağrışmaların ve haykırışların arasında kurşunlar vızıldayarak kulağımın dibinden geçiyordu. Arabayı çeken hayvan bu gürültü patırtıdan kurtulmak için çabalarken nefes nefese kalmıştı ve arabamız güçlükle ilerliyordu.

Tüm bu karmaşa bir dakikadan daha kısa bir sürede son buldu; yara almadan kurtulmayı başarmıştık. Sanki açılan bir kapı, bu Rus askerlerinin üzerine kapatılmış gibi ortalık yeniden sessizleşti. Ortalık yerlerde yatan cesetlerle dolu olmasa tüm bu olup bitenlerin rüya olduğu sanısına kapılabilirdim. Dönüp arkama bakınca tüfekli birliklerden bir askerimizin, gözleri fal taşı gibi açık ve kafatası karpuz gibi ortadan ikiye ayrılmış vaziyette çamurun içinde dimdik oturduğunu gördüm. Hemen arkasında yalnızca bir adım mesafede bir Rus askeri elinde silahla duruyordu ve tüfeğinin namlusu kalbimi nişan almıştı. Tam askerin parmağı tetiğe basacakken, araba birdenbire sarsılıp devrilerek yan yattı ve beni çalıların içine savurdu. Mucize eseri Myrtle da yanıma düştü.

Sanki saatler geçmiş gibi gelen bir sürenin ardından, kafamı kaldırıp dalların arasından ne var ne yok diye etrafa bir göz attım. Çamurun içinde oturan asker sırtüstü düşmüş, hemen arkasındaki Rus askeri de gitmişti. Sonra ateşlenen silahların sesleri ve bağrışmalar yeniden başladı; ama bu kez sesler uzaklarda bir yerden geliyordu. Gözlerimi sımsıkı yummuştum ama yine de patlamaların ışığı gözümü alıyordu.

Uzanıp Myrtle'ı yakınıma çektim. Bir tavşan gibi sessiz ve ürkek bana doğru kıvrıldı. Şapkası kafasından fırlamıştı ve

kirden kaskatı olmuş saçları yüzüme değiyordu. İçine girmeyi başaramadım. Vajinasını okşamama izin vermişti ama daha ileri gitmek istediğimde bana engel oldu. Üstelemedim, çünkü bu o kadar da önemli değildi. Tek istediğim şey onun, ikimizin aslında çok benzer olduğumuzu ve kaderin bizi Efendi Georgie'nin yoluna sürükleyip bir araya getirdiğini fark etmesiydi.

Bir süre sonra ayağa kalkıp onu çekerek yerden kaldırdım. Tepemizde saksağanlar uçuyordu. Sis tamamen ortadan kalkmıştı ve çisenti yerleri ıslatmıştı. At, araba hâlâ arkasında bağlı olduğu halde yana devrilmiş, karnının üzerinde yatıyordu. Hâlâ yaşıyordu ama her iki arka ayağının da kırıldığını düşünüyordum. Ölü askerin parmaklarını gevşetip elinde tuttuğu silahını aldım. Namluyu hayvanın alnına doğrultunca, Myrtle başını öteki tarafa çevirdi. Silah, tetiği ilk çekişimde patlamadı; herhalde barut ıslanmıştı. Diğer cesetlerin üzerini araştırırken bir tabancaya denk geldim ve hiç vakit kaybetmeden atın işini hemen bitirdim. Süngüsü hâlâ yerli yerinde durduğu için tüfeği de saklamaya karar verdim, çünkü bana göre göğüs göğüse çarpışırken çelik, kurşundan üstündü.

Bir düzine belki de daha fazla Rus askeri arabanın etrafında ölü yatıyordu. Birinin paltosunun ceplerini karıştırıp içinde değerli bir şeyler olup olmadığını kontrol ettim ama Myrtle beni izliyordu ve ben de tek tek orasını burasını araştırmaktansa paltoyu olduğu gibi askerin üzerinden çıkarıp aldım. Palto deri kokuyordu ve üzerine bana evi anımsatan bir ter kokusu sinmişti. Akıllılık edip askerin belinden sarkan teneke kutudaki votkayı tek yudumda mideme indirdim. O gün boyunca ilk kez damarlarımdaki kan sıcak aktı. Bizimkilerin beni düşman zannedip vuracağından çekinmesem ayı postundan kürkünü de giyerdim.

Şimdi artık ne yapacağımız tam bir muammaydı. Tek bildiğim yalnızca önümüzün değil, arkamızın da Ruslar tarafından kuşatıldığıydı. Bir buçuk kilometre ötemizdeki bayırdan, patlayan top ve tüfeklerin gümbürtüsü geliyordu. Tepede, alev alev yanan gökyüzünden başka görülecek hiçbir şey yoktu. Vadinin öte tarafından hâlâ kalkmamış olan sis, yolu ve taş bariyeri örtüyordu. Seçilemeyen nehrin ardında dik kayalar bir duvar gibi sisi yarıp, Inkerman harabelerine doğru yükseliyordu.

Myrtle kararını verdi. "Ben yola devam ediyorum. Georgie'yi bulmam lazım" dedi.

"Onu belki de bir daha asla bulamazsın" diye yanıtladım.

İnatçı bir şekilde başını sallayıp, "Bulacağım... Bulmalıyım" dedi.

Ona "Muhtemelen çoktan ölmüştür" dedim.

Bu söylediğimi duyunca hiddetle sarsıldı. Dişlerini sıkarak, "Hayır ölmedi, biliyorum ölmedi" diye haykırdı.

Yüzündeki kurumuş çamur lekeleri, onu hayalet gibi bembeyaz gösteriyordu; ama gözleri sanki bir şeylere açlık duyuyormuşçasına parlıyordu.

Ölü insanlara, insan parçalarına basa basa, tüyler ürpertici bir ortamda yürüyorduk. Başını öne eğmiş, karnından akan kanla öylece ayakta dikilen yaralı atlar vardı. Bunun kurşunumu pervasızca boşa harcamam demek olduğunu bilmesem tabancamı kullanırdım. Bir inilti duyup o tarafa koştuğumuzda karşımıza üzerinde tüfekli birliklerin üniforması bulunan orta yaşlarda bir adam çıktı. Yerde sırtüstü yatıyordu, elleri de sanki dua ediyormuş gibi birbirine kenetli, gözlüğü de hâlâ burnunun üzerindeydi. Hiçbir yerinde yara izi yoktu; yalnızca gözlüğünün camlarından biri örümcek ağı gibi çatlaklara ayrılmıştı. Bir daha inledi; diz çöküp adamın başını kaldırdım ve tam o sırada gırtlağından bir can çe-

kişme hırıltısı geldi. Elimi adamın başının altından çektiğimde elimin her yanı yapış yapış kanlı et parçalarıyla kaplanmıştı. Parmaklarımı adamın pantolonuna silip temizledikten sonra aceleyle yoluma devam ettim.

Myrtle'ı derenin hemen aşağısındaki kuşatma kampında bıraktım. Subayın biri gelip üzerimdeki palto ve tüfek nedeniyle beni asker zannederek cephanemi doldurmamı ve Sandbag Bataryası'na doğru yola koyulmamı emretmeseydi, ben de hemen onun yanına sokulup oracığa kıvrılıverecektim. O söylediği yerin nerede olabileceğine dair en ufak fikrim yoktu ama içtiğim içki beni itaatkâr yapmıştı. Neredeyse öğlen olduğunu fark ettim; bir gün önce akşamüzeri saat altıda yediğim, rutubetten küflenmiş ekmekten sonra ağzıma lokma koymamıştım.

4. Bölük'ten bir birliğe rastlayıp hiçbir şeye aldırmadan, yüzümde aptal bir gülümsemeyle, ateşlenen torpillerin sisli gökyüzünü aydınlatmasını izleyerek onlarla birlikte yürümeye başladım.

Doğu yönünde, yaklaşık üç metre yüksekliğinde taşlardan örülüp kum torbalarıyla desteklenmiş bir duvarın çevrelediği bir kaya yığınına doğru zorlukla ilerliyorduk. Burası ağır silahları yığma düşüncesiyle yapılmıştı ama aslında boştu. Böyle hiçbir işe yaramaz bir yeri neden müdafaa etmemiz gerektiği bize hiç açıklanmadı. Bir zamanlar orada otlamış koyunların bıraktığı izleri takip ederek yaptığımız tırmanış, Rus bataryalarından atılan şarapnellerin vınlayan sesleri ve bizim de bunun üzerine sıçanlar gibi kaçışmamızla hareketlendi.

Kısa bir süre sonra Rus askerleri üzerimize saldırdı. Onlara bakınca, sanki aynada kendi yüzümüzü görüyor gibiydik.

Gözleri korkudan fal taşı gibi açılmıştı, üzerlerindeki ayı postlarının kılları da çalı gibi dimdikti. Bu göğüs göğüse bir çarpışmaydı ve süngüm işe yaramıştı. Süngüyü insan etine bir kez daldırdıktan sonra, yemin ederim çeliği insan bedenine daldırdıkça insanın ıstırabı hafifliyordu; bir adamı süngülemek artık çok sıradan, olağan bir işmiş gibi gelmeye başladı. Yüzlere, korku dolu gözlere değil, narin organları ölüm hançerlerinden koruyan kumaşın kalınlığına bakıyordum yalnızca.

21. Bölük'ten bir subay ve düşman safından, onunla aynı rütbede olan bir askerin karşı karşıya geldiği sıra dışı bir olaya tanık oldum. Kılıçlarıyla çarpışıyorlar, pusuya yatmış fırsat kollayan yırtıcı hayvanlar gibi birbirlerinin etrafında dolanıyorlardı. Çarpışan subayların askerleri çevrelerini sarmış, tezahürat edip birbirlerine küfürler savuruyorlardı.

Bu ikisi ölüm danslarını yaparken ben daha geride durup, birbirlerini kesip biçmelerini izledim. Her ikisi de ölümcül yaralar alıp yere yığıldığında, etraflarında çember olmuş askerler dağılıp intikam almak için hınçla birbirine saldırdı.

Ben de dudağının kenarında sivilce olan bir çocukla çarpışmaya girdim. Korkudan titrediğinden, beceriksiz hamleler yapıyor süngüsünü bana doğru sanki arı kovalıyormuş gibi savuruyordu. Yabancı bir dilde haykırarak bir şey söyledi, ben de ona maalesef ne dediğini anlamadığım yanıtını verdim. Onu öldürmeyip sağ kalmasını sağlamak istedim; ama o süngüsüyle üzerime atılıp kaşımda derin bir yarık açınca, öfkeme hâkim olamayıp gırtlağını deştim. Dudaklarından bana serzenişte bulunurcasına sözler dökülürken yere düştü.

Hangi amaca hizmet ettiğimi ya da neden öldürmem gerektiğini bilmiyordum; gerçi Potter'a sorsam o bana açıklardı herhalde.

Katliam tek kelimeyle dehşet vericiydi. Adamlar, Bay Blundell'in serasındaki heykellerin durduğu pozlara benzer şekillerde yerde ölü yatıyordu. Göğsünün üzerine devrilmiş bir at gördüm, binicisiyse kollarını sanki nehre atlayacakmışçasına havaya kaldırmıştı. Dizüstü çökmüş, birbirlerinin yüzüne bakan iki adam gördüm; yere yığılmamak için birbirlerinin omzuna tutunmuş destek alıyorlardı. Duvarda, merdivenin basamakları arasına sıkışmış bombacılardan biri, onu iğneye saplanmış bir kelebek gibi delen çeliğe sımsıkı tutunmuştu.

Az sonra atının üzerinde bir subay gelip alay sancağını korumak üzere geri çekilmemizi emretti. İçimden paramparça olmuş bir saten kumaş parçasını korumanın ne gibi bir anlamı var diye sorguladım ama verilen emri yerine getirdim. Artık iyice bir sirk hayvanına dönmüştüm ve emredilse çemberin içinden de atlayacaktım. Yamaçtan aşağıya koştuğumuz sırada, silahlardan çıkan dumanlar kaynayan dev bir çaydanlığın buharı gibi tepemizde tütüyordu.

Sancağı taşıyan zavallıları geçip Ruslara arkadan saldırmamız gerekiyordu. Cephanesi bitmiş ya da süngüsü, sapladığı birinin bedeninde kalmış olanlar aklını kaçırmış adamlar gibi bağırıyor, ellerine geçirdikleri taş sopa ne varsa fırlatıyorlardı. Düşman kuvvetleri toparlanarak, dolanıp bizi arkadan vurdu.

Ne kadar sürdüğünü söylemek imkânsızdı; zaman sanki bize gaddar bir oyun oynayıp tamamen durmuştu. Bir an için, kıyımın olduğu yöne doğru başımı çevirip tepeden aşağıya baktığımda Potter'ın bana doğru ağır ağır yürüdüğünü gördüğüme yemin edebilirim. Hemen arkasından kocaman bir top, suda seken bir çakıl taşı gibi yere çarpıp tekrar sıçradı. Onu uyarmak için ağzımı açamadan, tam top onu lime lime edecekken Potter sanki biri onu itmiş gibi yana kaydı.

Top bir kez daha sıçradıktan sonra hemen önündeki adamın kafasını koparıp geçti. Bir meleğin Potter'ı kolladığına inandım.

Her şey sona erdiğinde hâlâ hayattaydım. Yaralı Ruslar ölülerini oldukları yerde bırakıp yamaca doğru geri çekildiler. Çatışmanın durup silahların susması hayatta kalanlar üzerinde farklı etkilere yol açtı; kimisi yere yatıp uyudu, kimisiyse transa geçmiş gibi boş boş yürümeye başladı. Bana gelince, tir tir titriyor, ayakta zorlukla duruyordum. Sinirleri altüst edip insanın cesaretini iyice kıran şey, bu sessizlikti.

İki saat sonra George'u vadinin bittiği yerdeki taşocağında mesleğini icra ederken buldum; Myrtle da hemen yanı başındaydı. George göğsünde kocaman bir delik açılmış bir adamın üzerine eğilmişti. Bileğine dokunup onu dürttüğümde başını kaldırıp bana baktı ama beni tanımadı; onca olan biten şeyden sonra o kadar değişmiştik ki, ben de onu kan revan içindeki önlüğünden tanımıştım. Alnımdaki kesik yüzünden ona gittiğimi zannedip başından savmak istercesine, "Sadece bir çizik. Devam et" dedi. Bunun üzerine ona adıyla hitap ettim ve o anda ayağa fırlayıp ilk ve son defa beni kucakladı.

Ölüleri gömmek için açılan çukurların kazılmasına yardım ettim. Dümdüz yatar vaziyette ölenleri ayaklarından, dik oturur vaziyettekileri de kollarının altından tutup –tabii kolları hâlâ varsa– sürükleyerek çukurlara taşıdık. Silah arkadaşı ve düşman olmak üzere altı adamı, süngülerini çelikten bir papatya dizimi gibi birbirine saplamış, kenetli halde bulduk.

George'u her iki ayağını da kaybetmiş bir subaya bakması için çağırdılar. Bacaklarının koptuğu yer, kanamayı durdurmak için bir barut fıçısına sokulmuştu. Beni bir sedye bulmam için yolladılar. Sedyeyi getirdiğimde adamla, fıçıyı

ve geri kalan her şeyi sedyeye koyup ameliyat masasına doğru, en önde George olmak üzere yola koyulduk. Myrtle her zaman yaptığı gibi arkadan takip etti.

Daha yirmi metre gitmemiştik ki Myrtle, George'a seslendi. Daha sonradan anlattığına göre ayağını bir taşa vurup incitmişti. George sedyeyi taşırken durup, geriye döndü. Arkasında kum torbalarına yaslanmış yaralı bir Rus, tüfeğini doğrultup ateş etti. Sedye George'un elinden yere düştü, fıçı da sedyeden yuvarlanıp, yerde gri barut izleri bıraktı. Gözleri şaşkınlıktan kocaman açılmış bana bakıyordu. "Sen iyi bir çocuksun" dediğini duyar gibi oldum ve sonra yere yığıldı.

Kampa vardığımda Potter hastane çadırındaydı. O sabah erken saatlerde sis yüzünden kampa döndüğünü söyledi. Fotoğrafçı geri dönmüş, fotoğraf çekmek için tablaları hazırlıyordu. Acele etmem gerekiyordu, çünkü ışık gidiyordu.

"George öldü" dedim.

"Alnında bir kesik var" diye yanıtlayıp, kucağındaki kitaptan kopardığı sayfaları ateş yakmak için ocağa yığdı.

Myrtle dışarıda, ağlamaktan gözpınarları kurumuş halde, George'u kollarına almış, öne arkaya doğru sallanıyordu. George'u bebeğini uyutan bir anne gibi kucaklamış, ona şarkı mırıldanıyordu.

Karavana giderken, fotoğrafçıyı kamerasını hazırlamış, önünde sıraya geçen beş adamın fotoğrafını çekmeye hazırlanırken buldum.

"İstediğimiz şey..." dedi, "memleketimizdeki insanlara göstereceğimiz, hayatta kalanların poz verdiği bir fotoğraf." Gözlerini kısmış mercekten bakarken "Denge doğru değil. Bir askere daha ihtiyacım var, git bir tane daha getir" dedi.

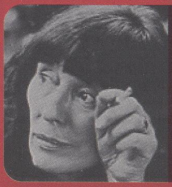
George'un olduğu yere döndüm. Myrtle gitmişti, George da çamurun içinde yatıyordu. Sırtlanıp onu kameranın olduğu yere taşıdım. Adamlar şimdi yan yana ayakta duruyordu;

George'u da aralarına sokup omuzlarına yasladım. Öne doğru kayınca, sağındaki asker belinden tutup dik durmasını sağladı.

"Gülümseyin çocuklar, gülümseyin" diyen fotoğrafçı, tebessüm etmeleri için askerleri teşvik etti.

Arkada, tepenin zirvesinde Myrtle'ı gördüm. Talan edilmiş yuvasının üzerinde uçarak yavrularını arayan bir anne kuş gibi kollarını iki yana açmış, daireler çizerek dönüp duruyordu.

© **LİTERATÜR** EYLÜL 2007

Beryl Bainbridge

Liverpool'da doğdu. On yedi roman, iki gezi kitabı, televizyon ve tiyatro için beş oyun kaleme alan Beryl Bainbridge birçok edebiyat ödülüne layık görüldü.

Bir doktor ve fotoğrafçı olan Efendi Georgie'nin tasasız hayatı Kırım Savaşı'na katılmasıyla değişir. Savaş sadece onun değil, çevresindeki üç insanın da hayatında ve ruhunda değişikliklere yol açar. Ve her şeyin merkezinde Efendi Georgie olmak üzere, savaş öncesi ve savaş dönemi, dönüşümlü olarak, üç ayrı kişinin dilinden aktarılır: Efendi Georgie'ye hayran, onun için her şeyi göze alan evlatlık kız kardeşi Myrtle; Georgie'nin enistesi ve jeolog Doktor Potter; fotoğrafçı asistanı Pompey Jones.

Savaşın bazı insanların yaşamına anlam ve amaç katması, bazılarına ise tam tersine anlamsızlığı keşfettirmesi, beraberinde ahlaki sorgulamaları da getirir.

Liverpool'da başlayıp İstanbul'a, oradan da Kırım'a uzanan sekiz yıllık bir sürecin işlendiği *Efendi Georgie*, büyük bir tutkunun, aile sırlarının ve savaşın yol açtığı insanlık dışı koşulların son derece yalın bir dille aktarıldığı, sürükleyici bir roman.

TARİH *içinde* ROMAN *içinde* TARİH

LİTERATÜR TARİHSEL ROMANLAR DİZİSİ

KİTAP 2006

ISBN 978-975-04-0422-1

9 789750 404221